

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

2020
№ 2

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavinləri:
Ç.İ.Əsgərov
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.Q.Nəsimov
S.F.Hacıyev
X.S.Məmmədov
K.N.Abiyeva
Z.M.Quliyev
E.R.Vəliyeva
Ə.A.Kərimov
B.M.Məmmədli

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

MÜNDƏRİCAT

Ulu öndərin anadan olmasının 97-ci ildönümü ilə əlaqədar Ali Məhkəmədə yığıncaq keçirilmişdir.....	2
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI.....	3
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN QƏRARI.....	4
Ali Məhkəmənin Plenumu.....	5
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin məlumatı.....	6

MÜLKİ, İNZİBATI VƏ KOMMERSİYA İŞLƏRİ ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Tapşırığın icrasının yalnız Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 81-ci maddəsi ilə müəyyən edilən sübutetmə vasitəsilə ilə təsdiq edilməli olması barədə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin nəticəsi qanunvericiliyin tələblərinə ziddir.....	8
Vergi borcu ilə bağlı cinayət işi olduğu halda ümüdsiz borcun silinməsi mümkündür.....	10
“İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq mülkiyyətə müdaxilə üç şərtə cavab verməlidir: o dövlətdaxili hakimiyyət orqanları tərəfindən istənilən özbaşına hərəkətləri istisna etmək üçün “qanunla nəzərdə tutulmuş şərtlərlə” həyata keçirilməli, “ümumi maraqlara” cavab verməli və mülkiyyətinin hüquqları ilə cəmiyyətin maraqları arasında ədalətli tarazlığa riayət olunmasını təmin etməlidir.....	17

CINAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 420.2-ci maddəsinə əsasən cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət apelyasiya instansiyası məhkəməsinə yeni məhkəmə baxışına göndərilərkən məhkumun vəziyyətini pisləşdirən qərar yalnız hökmün dövlət ittihamçısının kassasiya protesti və ya zərərçəkmiş şəxsin, yaxud onun nümayəndəsinin kassasiya şikayəti əsasında ləğv edildiyi halda qəbul edilə bilir.....	21
--	----

Əgər məhkəmədə şəxsin əməlinə cinayət mühakimə icraatı qaydasında baxılmalı olmadığı müəyyən olunursa, həmin əməllə bağlı irəli sürülmüş mülki iddianın bu icraat çərçivəsində həll edilməsi üçün əsaslar daotadan qalxmış olur.....	31
--	----

Səhlənkarlığın hətta bir neçə şəxsin sağlamlığına yüngül və ya az ağır zərərin vurulması ilə nəticələnmiş hallarını bu cinayətin “digər ağır nəticəyə səbəb olması” kimi təfsir oluna bilməz və belə nəticələr Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 314.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş “mühüm zərər” əlaməti ilə əhatə olunan nəticələr kimi qiymətləndirilməlidir.....	34
---	----

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə əməl olunmadığı, ittihamın həlli üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən halüzərə nəticə ziddiyyətli (biri-digərini istisna edən) dəlillərlə əsaslandırıldığı vəziyyətdə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin təqsirləndirilən şəxslərin əməllərinin quldurluq cinayətindən soyğunçuluğa cəhd etmə cinayətinə tövsif etməsisübutların cinayət-prosessual qanunun tələblərinə müvafiq qaydada tədqiq edilib-qiymətləndirilməsindən, işin mühüm əhəmiyyət kəsb edən hallarının tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmasından hasil olunmuş nəticə kimi qəbul edilə bilməz.....	38
---	----

MƏQALƏLƏR

Müzəffər Ağazadə: Cinayət-Prosessual Məcəllənin 410-cu maddəsi barədə mülahizələrimiz.....	43
Teyyub Muxtarov: Həqiqət və ədalət prinsiplərinin müqayisəli tədqiqi.....	48

Ulu öndərin anadan olmasının 97-ci ildönümü ilə əlaqədar Ali Məhkəmədə yığıncaq keçirilmişdir.

8 may 2020-ci ildə Ali Məhkəmədə Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 97-ci ildönümü ilə əlaqədar yığıncaq keçirilmişdir.

Tədbirdə Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Ulu öndərin həyat və fəaliyyəti ilə bağlı çıxış etmişdir. Ali Məhkəmənin sədri böyük şəxsiyyət Heydər Əliyevin dahiliyinin hamılıqla qəbul olunduğunu qeyd etmiş, böyük siyasət aləmində, dövlətimizin taleyüklü məsələlərinin çözülməsində həlledici söz deyən ulu öndərin şərəfli ömrünün xalqımızın taleyi ilə bağlılığını və müstəqil Azərbaycanın memarı olduğunu nəzərə çatdırmışdır.

1995-ci ilin noyabrında ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası hazırlanmış və ümumxalq referendumunda qəbul olunmuşdur. Bu Konstitusiya hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində atılan ən böyük addım idi. İnsan hüquq və azadlıqlarının başlıca prinsiplərinin də bərqərar olması üçün əsaslı zəmin idi.

Böyük siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyev insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatlı müdafiəsində məhkəmə hakimiyyətinin rolunu artırmaq üçün ciddi islahatlar aparmışdır. Ölkədə üçpilləli məhkəmə sistemi yaradılmış, hakim korpusunun formalaşmasında tamam yeni üsul və

metodlardan istifadə edilmişdir. Hakim vəzifəsinə ədalətli və şəffaf seçim məhkəmə hüquq islahatlarının keyfiyyətlə aparılmasına təkan vermişdir. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev Azərbaycanda hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlət quruculuğunun təməlini qoymuş və onu inkişaf etdirmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri dahi insan Heydər Əliyevin əməllərinin və amallarının xalqın gündəlik fəaliyyətində və düşüncəsində yaşadığını bildirərək bu amalların xalqımızı tərəqqi zirvəsinə doğru inamla aparan, dahi rəhbərimizin siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla gerçəkləşdirildiyini vurğulamışdır.

Yığıncaqda çıxış edənlər müstəqil dövlətimizin banisi və qurucusu Heydər Əliyevin fəaliyyətinin ayrı-ayrı mərhələləri haqqında danışmış, xatirələrini söyləmiş, onun irsinin daim yaşayacağını bildirmişlər.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi sədrinin müavininin və məhkəmə kollegiyaları sədrlərinin təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Məhkəmə-Hüquq Şurasının təkliflərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini və “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinə rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Çingiz İsgəndər oğlu Əsgərov Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi sədrinin müavini təyin edilsin.
2. Hafiz Qənbər oğlu Nəsimov Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının sədri təyin edilsin.
3. Xəqani Səyyad oğlu Məmmədov Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının sədri təyin edilsin.
4. Kəmalə Nəbi qızı Abiyeva Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Kommersiya Kollegiyasının sədri təyin edilsin.
5. Sənan Firudin oğlu Hacıyev Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının sədri təyin edilsin.
6. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 6 may 2020-ci il
№2018

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndinə, 131-ci maddəsinin II hissəsinə, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qərara alır:

1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq aşağıdakı hakimlər vəzifələri dəyişdirilərək Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Kəmalə Nəbiqızı Abiyeva
Zaur Əli oğlu Əliyev
Vüqar Təvəkgül oğlu Həsənov
Abiddin Qabil oğlu Hüseynov
İsmayıl Kamil oğlu Xəlilov
Elşad Yaquboviç Şamayev
İspəndiyar Əsəd oğlu Şəfiyev
Aqil Əzizağa oğlu Abbasov
Ələsgər Əli İskəndər oğlu Novruzov

2. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 93-4-cü maddəsinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Çingiz İsgəndər oğlu Əsgərov
Bəhman Fərhad oğlu Qəribov
Bəhram Məmməd oğlu Məmmədli

3. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri

Bakı şəhəri, 5 may 2020-ci il
№78-VIQR

Ali Məhkəmənin Plenumu

2020-ci il mayın 7-də Ramiz Rzayevin sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu olmuşdur.

Plenumda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi məhkəmə kollegiyalarının və qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarına yeni açılmış hallar üzrə yenidən baxılmasına dair məhkəmə tərkibinin yenidən təşkili ilə əlaqədar məsələ müzakirə olunmuş və qərar qəbul edilmişdir.

Plenum iclasında Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri

Əsgərov Çingiz İskəndər oğlu, Məmmədli Bəhram Məmməd oğlu və Qəribov Bəhman Fərhad oğlu Məhkəmələr və Hakimler haqqında Qanunun tələbinə əsasən ədalət mühakiməsini Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və Qanunlarına tam uyğun olaraq, qərəzsiz, ədalətlə həyata keçirəcəyinə, hakimin müstəqilliyini və ləyaqətini qoruyub saxlayacağına, yüksək hakim adına hörmət ruhunda davranmağına and içmişdir.

Plenumda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Bülleteninin yeni redaksiya heyəti təsdiq edilmişdir.

Bununla da Plenum öz işinə yekun vurmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MƏLUMATI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Məhkəmə hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərmanının qəbul edilməsi ilə ölkəmizdə məhkəmə-hüquq islahatlarının yeni mərhələsi başlanılmışdır. Fərmanın məqsədi müasir dövrün tələblərinə cavab verən cəmiyyətdə yüksək nüfuza malik ədalət mühakiməsinin formalaşdırılması prosesinin sürətləndirilməsidir. Nəzərdə tutulan məqsədə nail olunması üçün vətəndaşların məhkəməyə müraciət etmək imkanlarının daha da genişləndirilməsi, məhkəmələrin fəaliyyətində şəffaflığın artırılması, məhkəmə icraatının səmərəliliyinin yüksəldilməsi, hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmalarda sabitliyin təmin olunması, süründürməçiliyin və digər neqativ halların aradan qaldırılması, məhkəmə qərarlarının tam və vaxtında icrasının təmin olunması üçün görülən tədbirlərin gücləndirilməsi kimi vəzifələr müəyyən edilmişdir. Bu məqsədlərə nail olmaq üçün qanunvericilik və praktik sahələrdə geniş həcmli tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Məlum olduğu kimi 2020-ci il mayın 19-da ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə görülən tədbirlərin, məhkəmə fəaliyyətində mövcud problem və neqativ halların, bununla əlaqədar qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə dair Məhkəmə-Hüquq Şurasının sədri, Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov və Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevin iştirakı ilə videokonfrans formatında müşavirə keçirilmişdir.

Videokonfransda məhkəmə fəaliyyətinin keyfiyyətinin artırılması və məhkəmə sistemində olan etimadın yüksəldilməsi üçün görülməli işlərə dair edilmiş tövsiyələrə uyğun olaraq Ali Məhkəmənin sədr müavini və İnzibati Kollegiyasının hakimləri ilə Bakı İnzibati Məhkəməsinin hakimlərinin 2020-ci il may 23-də Ali Məhkəmədə seminar-müşavirəsi keçirilmişdir.

Müşavirədə inzibati məhkəmə icraatı sahəsindəki mövcud vəziyyət və problemlər geniş müzakirə edilmiş, ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin və səmərəliliyinin artırılmasına dair qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olmaq üçün görülməli işlər barədə fikir mübadiləsi aparılmışdır. Xüsusən, məhkəmələrin hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmasının sabitliyini və normativ hüquqi aktların tətbiqi ilə bağlı hüquqi mövqeyinin proqnozlaşdırılan olmasını təmin etmək məqsədilə Ali Məhkəmənin vahid məhkəmə təcrübəsi formalaşdırmaq vəzifəsinin icra olunmasına dair qanunvericilikdəki yeni mexanizmlər və onlardan irəli gələn həyata keçirilməli olan işlər müzakirə edilmiş, bununla bağlı müvafiq tövsiyələr verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MƏLUMATI

“Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 3 aprel tarixli 604 nömrəli Fərmanında nəzərdə tutulmuş tövsiyələr nəzərə alınaraq, vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması, məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi sahəsində fəaliyyəti gücləndirmək, müəyyən edilmiş sistemli xarakter daşıyan nöqsanların aradan qaldırılmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının fəaliyyətində “Ədalət mühakiməsinin və məhkəmələrin fəaliyyətinin keyfiyyətinin ölçülməsinə dair (inzibati işlər üzrə) sorğu”nun tətbiqinə başlanılır. Bununla bağlı olaraq Ali Məhkəmənin sədri tərəfindən müvafiq əmr imzalanmış və 2020-ci ilin iyun ayının 12-də bu məqsədlə Ali Məhkəmədə təqdimat keçirilmişdir.

Tətbiq edilməyə başlanılan yeni mexanizm keyfiyyəti ölçməyə şərait yaradan göstəriciləri nəzərə almaqla məhkəmə fəaliyyətinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsinə imkan verəcəkdir. Bununla, məhkəmə fəaliyyəti ilə bağlı əsasən aşağıdakıları dəqiq müəyyən etmək məqsədi güdülür:

- məhkəmələrdə icraat aparılarkən mühüm prosessual prinsiplərə riayət edilməsi, məhkəmə aktlarının aydınlıq və əsaslandırma tələblərinə uyğun tərtib olunması, habelə mübahisələrin həlli

zamanı Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarının və ya mövcud məhkəmə təcrübəsinin nəzərə alınması vəziyyətini;

- əvvəllər kassasiya məhkəməsində ləğv edildikdən sonra təkrar baxışa göndərilmiş işlərdə göstərişlərə əməl olunma ilə bağlı vəziyyəti və səbəblərini;

- məhkəməyədək inzibati orqanlarda aparılmış inzibati icraatın qanunvericiliyin tələblərinə riayət olunmaqla aparılması vəziyyətini;

- məhkəməyə müraciət edilərkən tərtib edilmiş iddia ərizələrinin və onlara əlavə edilməli olan sənədlərin peşəkarlıq nöqtəyi-nəzərindən hazırlanması səviyyəsini;

- qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, inzibati orqanların inzibati praktikalarının düzgün qurulması və məhkəmə fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılmasına yönəlmiş həyata keçirilməli olan konkret tədbirləri.

Ali Məhkəmənin Mülki, Kommersiya və Cinayət kollegiyalarının fəaliyyətlərində də baxılan işlərin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla “Ədalət mühakiməsinin və məhkəmələrin fəaliyyətinin keyfiyyətinin ölçülməsinə dair” müvafiq sorğuların yaxın gələcəkdə tətbiqinə başlanılması nəzərdə tutulur. Bundan başqa, sorğunun aşağı instansiya məhkəmələrinin fəaliyyətində qısa müddətdə tətbiqinə başlanılması məqsədilə “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminə inteqrasiya ilə bağlı məsələlərin də həll edilməsi planlaşdırılır.

*MÜLKİ, İNZİBATİ VƏ KOMMERSİYA İŞLƏRİ
ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN*

Tapşırıqın icrasının yalnız Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 81-ci maddəsi ilə müəyyən edilən sübutetmə vasitəsilə ilə təsdiq edilməli olması barədə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin nəticəsi qanunvericiliyin tələblərinə ziddir.

Kassasiya qaydasında baxılmış mülki işin materiallarına görə, Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Səməd Vurğun küçəsi 22-də yerləşən 98,2 kv metrədən ibarət qeyri-yaşayış sahəsi 18 oktyabr 2013-cü il tarixli Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestrindən Çıxarışa əsasən Məmmədov Zaur Valeh oğluna məxsus olmuşdur.

23 oktyabr 2013-cü il tarixdə Məmmədov Emil Valeh oğlu iş üzrə iddiaçı Məmmədov Zaur Valeh oğlu tərəfindən ona verilmiş əmlak üzərində sərəncam hüququ verən 23 iyun 2011-ci il tarixli etibarnamə əsasında iddiaçıya məxsus olan 98,2 kv metrədən ibarət qeyri-yaşayış sahəsinin Əliyev Səid Hüseyn oğluna 100.000 manata satılması barədə notariatda təsdiq olunmuş müqavilə bağlamışdır.

2014-cü ilin yanvar ayında Z.V.Məmmədov iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək cavabdeh E.V.Məmmədovun verdiyi etibarnamə əsasında ona məxsus olan qeyri-yaşayış sahəsini 100.000 manata başqasına satması barədə notariatda müqavilə bağlasa da, əslində həmin sahəni 200.000 manata satmasını, lakin satışdan əldə etdiyi vəsaiti ona verməməsini əsas göstərməklə cavabdehdən onun xeyrinə 200.000 manat tutulmasına dair qətnamə qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi ilə iddiaçı Z.V.Məmmədovun cavabdeh E.V.Məmmədova qarşı 200.000 manat məbləğində borcun tutulması tələbinə dair iddiası təmin edilməmişdir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ilə iddiaçı Z.V.Məmmədov apelyasiya şikayəti qismən təmin edilərək birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi qismən ləğv edilmiş, Z.V.Məmmədovun iddiası qismən təmin edilərək Emil Məmmədovdan Zaur Məmmədovun xeyrinə 100.000 manat tutulması, qətnamənin qalan hissədə dəyişdirilmədən saxlanması qət edilmişdir.

Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının qərarı ilə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi E.V.Məmmədovdan Z.V.Məmmədovun

xeyrinə 100.000 manat tutulması hissəsində ləğv edilmiş, iş həmin hissədə yenidən apelyasiya qaydasında baxılması üçün apelyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilmişdir.

Məhkəmə kollegiya hesab etmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin istinad etdiyi maddi və prosessual hüquq normaları iddianın təmin edilməsi üçün əsas verməmişdir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin maddi hüquq norması kimi istinad etdiyi Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MM-nin) 782.1-ci maddəsinə əsasən vəkalət alan tapşırıqın icrası nəticəsində əldə olunanların hamısını vəkalət verənə verməyə borcludur.

Göstərilən norma yalnız vəkalət alanın tapşırıqının icrası ilə əlaqədar əldə etdiklərinin hamısını vəkalət verənə verməyə borclu olmasını nəzərdə tutduğundan, həmin norma cavabdeh tərəfindən vəkalət əsasında əldə edilmiş pul məbləğinin vəkalət verənə verilməməsi barədə nəticəyə gəlmək üçün əsas verməmişdir.

Mülki qanunvericilikdə vəkalət alanın əqd üzrə aldığı vəkalət verənə qaytarmasının konkret qaydası nəzərdə tutulmadığından, vəkalət alanın MM-nin 782.1-ci maddəsində müəyyən olunmuş vəzifəsini yerinə yetirib-yetirməməsi yalnız iş üzrə toplanmış sübutlarla müəyyən oluna bilər.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MPM-nin) 76-cı maddəsinə əsasən tərəflərin tələb və etirazlarını əsaslandırmaq halların və işi düzgün həll etmək üçün əhəmiyyəti olan başqa halların mövcud olduğunu və ya olmadığını məhkəmə müəyyən edərkən bu Məcəllədə və başqa qanunlarda müəyyən olunmuş qaydada əldə etdiyi məlumatlar sübutlar hesab olunur (MPM-nin 76.1-ci maddəsi).

Bu məlumatlar yazılı və maddi sübutlarla, ekspertlərin rəyləri ilə, yerində müayinə keçirməklə, səs və video yazıları ilə, şahidlərin ifadələri ilə, işdə iştirak edən şəxslərin izahatları ilə müəyyən edilir (MPM-nin 76.2-ci maddəsi).

MPM-nin 76.3-cü maddəsinin tələbinə görə, qanunu pozmaqla əldə edilmiş sübutlardan istifadə olunmasına yol verilmir.

MPM-nin 77.1-ci maddəsində təsbit edilmişdir ki, hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəflərin təqdim etdikləri sübutlara əsasən onların mötəbərliyindən asılı olaraq qiymət verməklə nəticəyə gəlməli olduğu halda, MPM-nin 81-ci maddəsinə əsaslanaraq işdə olan sübutları qəbul etmədən hesab etmişdir ki, başqa sübutlara istinad olunmaqla iş üzrə nəticəyə gəlmək olmaz.

MPM-nin 81-ci maddəsinə görə, qanuna və ya digər normativ hüquqi aktlara əsasən müəyyən sübutetmə vasitələri ilə təsdiq edilməli olan işin halları başqa sübutlarla təsdiq oluna bilməz.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi vəkalət alan tərəfindən əldə olunan pul vəsaitinin vəkalət verənə verilməməsi barədə nəticəyə gələrkən MPM-nin 81-ci maddəyə müvafiq olaraq qanuna

və digər normativ hüquqi aktlara əsasən hansı sübutetmə vasitələrinə əsasən belə bir nəticəyə gəlməsini qətnamədə göstərməmişdir.

İş üzrə iddiaçı tərəfdən dindirilmiş şahidlər pulun iddiaçıya verilməsini inkar etdikləri halda, cavabdeh tərəfdən dindirilmiş şahidlər pulun iddiaçıya verilməsini təsdiq etmələrinə baxmayaraq apelyasiya instansiyası məhkəməsinin məhkəmə kollegiyası onların ifadələrinə qiymət verməmiş və iddiaçının müqavilənin dərhal bağlanan kimi pulu almadığı halda bundan 2 aydan artıq vaxt keçdikdən sonra məhkəməyə müraciət etməsinin səbəblərini aydınlaşdırmamışdır.

Kassasiya kollegiyası apelyasiya instansiyası məhkəməsinin iş üzrə gəldiyi nəticə ilə razılaşmayaraq hesab etmişdir ki, qətnamə MPM-nin 217.1, 217.3, 218.1, 220.4-cü maddələrinin tələblərinə uyğun çıxarılmamaqla mübahisəli hüquq münasibətində müəyyənliyin yaranmasını təmin etməmişdir.

Vergi borcu ilə bağlı cinayət işi olduğu halda ümitsiz borcun silinməsi mümkündür.

İddiaçı “Optima Konsaltinq” MMC-nin cavabdeh Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinə qarşı ümitsiz borcun silinməsi tələbinə dair Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarından iddiaçı tərəfindən verilmiş kasasiya şikayətinə əsasən işə 11 fevral 2020-ci il tarixdə Ali Məhkəmənin binasında açıq məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etmişdir.

İşin hallarına görə, iddiaçı son olaraq 2008-ci ildə fəaliyyət göstərmişdir. Fəaliyyət göstərdiyi hesabat ili üçün sonrakı ildə cavabdeh tərəfindən kameral qaydada, əvvəlki ilin dövryyəsinə nisbətə vergi hesablanıb iddiaçının vergi şəxsi hesab vərəqəsinə əlavə borc məbləği qeyd edilmişdir. Daha sonra isə cavabdeh tərəf həmin borcun tələbi barədə məhkəmədə iddia qaldırmışdır.

2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 dekabr 2014-cü il tarixli qiyabi qətnaməsi ilə iddia təmin edilmiş, iddiaçıdan 191.263,72 manat vergi borcunun tutulması qət edilmişdir. Adı çəkilən qətnamənin mövcudluğu və onda qeyd olunan vergi borcundan xəbər tutan iddiaçı qiyabi qətnamənin ləğvi barədə məhkəməyə ərizə vermişdir. İddiaçının ərizəsinə əsasən 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 6 may 2016-cı il tarixli qərarı ilə qiyabi qətnamə ləğv edilmiş və iddia əsasında işə mahiyyəti üzrə baxılması təzələnməmişdir. Daha sonra iddia təmin edilməmiş və həmin məhkəmənin 13 iyun 2016-cı il tarixli qərarı ilə iddiaçıya qarşı 191.263 manat vergi borcunun tələbinə dair iş üzrə icraata xitam verilmişdir. Bununla da, qeyd olunan vergi borcunun məhkəmə aktına əsasən icra qaydasında tələb edilməsi aradan qaldırılmışdır.

İddiaçı “Optima Konsaltinq” MMC-nin cavabdeh Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinə qarşı cavabdehin iddiaçının vergi şəxsi hesab vərəqəsindən vaxtı ötmüş borcun silinməsi ilə bağlı hərəkətsizliyinin qanunsuz hesab edilməsi, bununla bağlı iddiaçının şəxsi hesab vərəqəsində qeyd olunan 191.263 manat vergi borcunun və ona hesablanmış faizlərin silinməsinin cavabdehin üzərinə vəzifə olaraq qoyulması barədə iddia ərizəsi ilə 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə (bundan sonra

məndə birinci instansiya məhkəməsi) müraciət etmişdir.

İddiaçı iddia tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, güman edilən vergi borcun yarandığı qeyd olunan hesabat ili və vergi borcunun qeyd edib tələb etməyə yönəldilməsi son olaraq 2010-cu il göstərildiyindən, həmin borcla bağlı tələb müddətinin son olaraq 2015-ci ildə bitdiyi vergi qanunvericiliyinin birbaşa tələbi olduğu bəllidir. Borc tələbi ilə bağlı işin icraatına xitam verildiyi ilə bağlı məhkəmənin qərarı icra olunmuş və borclar iddiaçının vergi şəxsi hesab vərəqəsindən məhkəmə qərarı ilə tələb hissəsindən silinmişdir. Lakin həmin borc təkrarən 2017-ci ildə iddiaçının şəxsi hesab vərəqəsində əvvəllər hesablanmış, daha sonra isə məhkəmə aktı ilə təmin edilmiş borc kimi bərpa edilmişdir. Bu da iddiaçının üzərinə qanuna zidd əlavə öhdəliklərin qoyulmasına səbəb olmuşdur. Əslində isə cavabdeh tərəfindən güman edilən vergi borcunun tələb etmə müddəti son olaraq 2015-ci ildə bitdiyindən həmin məbləği iddiaçının vergi şəxsi hesab vərəqəsində bərpa deyil, tam silinməli idi. Bununla bağlı yaranmış anlaşılmazlığın aradan qaldırılması üçün dafələrlə cavabdehə müraciət edilmiş, daha sonra cavabdeh inzibati orqanın vəzifəli şəxslərinin qəbulunda olmasına baxmayaraq nəticəsi olmamış, məsələnin həlli ilə bağlı hərəkətsizlik davam etməkdədir. Ona görə də qeyd olunan məsələ ilə bağlı hərəkətsizliyə yol verilməklə törətdiyi pozuntunun aradan qaldırılması və iddiaçının qanunda müəyyən olunan hüququnun təmini üçün məhkəməyə müraciət etmək məcburiyyəti yaranmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarı ilə iddia təmin edilmiş və iddiaçıya hesablanmış 191263 manat məbləğində vergi borcu və ona hesablanmış faizlərin ümitsiz borc hesab edilməsi və ümitsiz borcun şəxsi hesab vərəqəsindən silinməsi öhdəliyi cavabdehin üzərinə qoyulmuşdur.

Məhkəmənin qeyd olunan qərarından narazı qalan cavabdeh apelyasiya şikayəti verərək birinci instansiya məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarının qismən ləğv edilməsini, iddia təmin edilmiş hissəsində rədd edilməsi barədə qərarın çıxarılmasını məhkəmə kollegiyasından xahiş etmişdir.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının (bundan sonra mətdə apelyasiya instansiyası məhkəməsi) 05 iyul 2018-ci il tarixli qərarı ilə cavabdehin apelyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, birinci instansiya məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarının qismən, 37585,24 manat vergi borcunun ümitsiz borc hesab edilərək, iddiaçının şəxsi hesab vərəqəsindən silinməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması hissəsində ləğv edilməsi, həmin hissədə iddianın rədd edilməsi, qərarın 153.678,48 manat vergi borcunun ümitsiz borc hesab edilməsi və iddiaçının şəxsi hesab vərəqəsindən silinməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması hissəsində dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılması qətd edilmişdir.

Məhkəmənin qeyd olunan qərarından narazı qalan cavabdeh kasasiya şikayəti verərək apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 05 iyul 2018-ci il tarixli qərarının qismən ləğv edilməsini, iddianın təmin edilmiş hissəsində rədd edilməsi barədə qərarın çıxarılmasını məhkəmə kollegiyasından xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 07 noyabr 2018-ci il tarixli qərarı ilə cavabdeh tərəfindən verilmiş kasasiya şikayəti qismən təmin edilmil və apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 05 iyul 2018-ci il tarixli qərarının ləğv edilərək iştəkar baxılması üçün Bakı Apelyasiya Məhkəməsinə qaytarılmışdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 07 fevral 2019-cu il tarixli qərarı ilə cavabdeh tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarı ləğv edilməklə iddia mümkün sayılmamışdır.

Məhkəmənin qeyd olunan qərarından narazı qalan iddiaçı kasasiya şikayəti verərək apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 07 fevral 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsini, işin təkrar apelyasiya baxışına göndərilməsi barədə qərarın qəbul edilməsini məhkəmə kollegiyasından xahiş etmişdir.

Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 30 may 2019-cu il tarixli qərarı ilə kasasiya şikayəti təmin edilərək Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 7 fevral 2019-cu il tarixli qərarı ləğv edilmiş və işə təkrar baxılması üçün həmin iş apelyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilmişdir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə birinci

instansiya məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarı 37.585,24 manat borcun və ona hesablanmış faizlərin silinməsi hissəsində ləğv edilmiş, həmin iddia tələbinə aid hissədə iş üzrə icraata xitam verilmiş və cavabdeh tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti həmin tələbə aid hissədə təmin olunmuşdur.

Bu qərarla birinci instansiya məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarı qismən- 153678,48 manat borcun ümitsiz borc hesab edilərək silinməsi vəzifəsinin cavabdehə həvalə edilməsi hissəsində ləğv edilmiş, həmin hissədə yeni qərarın qəbul edilərək iddiaçı «Optima Konsaltinq» MMC-nin cavabdeh Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhər Lokal Gəlirlər Baş İdarəsinə qarşı 153678,48 manat borcun və ona hesablanmış faizlərin silinməsi vəzifəsinin cavabdehə həvalə edilməsi barədə iddiası təmin edilməmiş, cavabdeh Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Baş İdarəsi tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti qeyd olunan tələbə aid hissədə təmin edilmişdir.

İddiaçı həmin qərardan kassasiya şikayəti verərək bu şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, vergi ödəyicisinin şəxsi vergi hesab vərəqəsində qeyd olunan vergi məbləğinin yarandığı göstərilədiyi zamanına görə qanunvericilikdə nəzərə tutulan 5 il tələb etmə müddəti ötmüşdür. Hazırkı mübahisənin predmetini 153678,48 manat borcun ümitsiz hesab edilərək silinməsi təşkil edir. Cavabdehin iddia tələbinə etirazının əsası və apelyasiya şikayətinin dəlili ondan ibarət olmuşdur ki, mübahisəli borcla bağlı 27 avqust 2013-cü ildə cinayət işi başlanmış, lakin 19 mart 2014-cü il tarixdən cinayət işi üzrə icraat barəsində cinayət işi aparılan Çobanov Ruslan Salman oğlu (direktor) tutulub istintaqa təqdim olunanadək dayandırılmış, bununla da Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 75-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət məsuliyyətindən azad etmə müddətinin axımı da dayanmışdır. Mübahisələndirilən borc məbləği cinayət işinin predmeti olduğundan, müddət axımı dayanmış olduğundan ümitsiz borc kimi silinə bilməz.

Aşkar vəziyyətdir ki, apelyasiya məhkəməsinin «vergi borcunun tələb etmə müddətinin axımı ilə bağlı» gəldiyi qənaət kökündən yanlıştır və heç bir hüquqi əsasa söykənmir.

Belə ki, vergi borclarının hesablanması və tələb etməsi Azərbaycan Respublikası Vergi

Məcəlləsi (bundan sonra mətdə Vergi Məcəlləsi) ilə tənzimlənir (maddə 3.7). Bununla bağlı qeyd olunan Məcəllənin mövcud maddələrinə nəzər yetirilməsi zəruridir.

Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsinə əsasən vergi orqanları vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 3 il ərzində vergi ödəyicisinin vergisini, faizləri və maliyyə sanksiyasını hesablamaq və hesablanmış məbləği yenidən hesablamaq, verginin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının hesablanmış (yenidən hesablanmış) məbləğini vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 5 il ərzində tutmaq hüququna malikdirlər.

Silinməsi tələb olunan vergi məbləğinin vergi (ödəyicisinin (iddiaçının) vergi hesab vərəqəsinə qeyd olunmasına əsas olmuş 20 iyun 2011-ci il tarixli 100777026436060 sayılı Səyyar vergi yoxlaması Aktı və həmin akt əsasında qəbul edilmiş 28 iyul 2011-ci il tarixli 1100777023457130 sayılı «vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında» Qərarın məzmunundan görüldüyü kimi, 101877,77 manat əsas və 50938,89 manat maliyyə sanksiyası olmaqla, vergi ödəyicisinə 2009-cu il üçün mənfəət vergisinin azaldılmasına görə hesablanmışdır.

Vergi Məcəlləsinin 129-cu maddəsinə əsasən vergi ili təqvim ili sayılır.

Vergi Məcəlləsinin 149.1-ci və 149.2-ci maddəsinin tələbinə görə rezident müəssisələr (xüsusi notariuslar istisna olmaqla) hesabat ilindən sonrakı ilin mart ayının 31-dən gec olmayaraq vergi orqanlarına bəyannamə verirlər.

Hazırkı iş üzrə baxılan mübahisə ilə bağlı vergi ili 2009-cu ildir. Qeyd olunan normaya əsasən mənfəət vergisinin son hesabat günü 2010-cu ilin mart ayının 31 tarixidir.

Qanunun bir başa tələbindən görüldüyü kimi, adı keçən mənfəət vergisinin hesablanması və eləcə də tələb etmə müddətinin axımı 01 aprel 2010-cu il tarixdən başlanır.

Şikayət olunan qərarla qeyd edildiyi, eyni tərəflər arasında eyni məbləğlə bağlı qiyabi qətnamənin elan olunduğu 24 dekabr 2014-cü il tarixi isə vergi borcu üzrə axımının başlanması üçün deyil, iddia müddətinin axımının dayanması üçün əsasdır.

İddiaçı qeyd olunan vergi məbləğinin ümitsiz borc hesab edilməsi və silinməsi tələbini irəli sürərkən, tərəflər arasında məhkəmə

mübahisələrini və onların müddət axımına təsirini də nəzərə almaqla, müddəti hesablamışdır.

Belə ki, cavabdeh tərəf MMC-yə qarşı vergi şəxsi vərəqəsinə qeyd edilmiş 191263,72 manat vergi borcunun tutulması barədə məhkəmədə iddia qaldırmışdır. 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 dekabr 2014-cü il tarixli qiyabi qətnaməsi ilə iddia təmin edilmişdir.

MMC tərəfin şikayəti əsasında 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 16 may 2016-cı il tarixli qərarı ilə qiyabi qətnamə ləğv edilmiş və iddia əsasında işə mahiyyəti üzrə baxılması təzələnməmişdir.

Daha sonra həmin məhkəmənin 13 iyun 2016-cı il tarixli qərarı ilə Vergilər Departamentinin MMC-yə qarşı iddiası rədd edilmiş və 191263 manat vergi borcu tələbinə dair iş üzrə icraata xitam verilmişdir.

Vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməli müddətləri və həmin müddətlərin dəyişdirilməsini tənzimləyən Vergi Məcəlləsinin 85-ci maddəsində müddətlərin dəyişməklə artırılması yalnız vergi ödəyicisinin xeyrinə olan hallarda və onun ərizəsi əsasında həyata keçirildiyi təsbit olunmuşdur.

Vergi Məcəlləsinin 85.6-ci maddəsində qeyd olunan (təbii fəlakət və digər qarşısı alınmaz qüvvələr) hallar və həmçinin bu Məcəllənin 85.5-2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hərəkətlər mövcud olmamışdır.

Ona görə də iddia müddətinin axımı ilə bağlı məsələnin hüquqi əsası kimi alternativ olaraq Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinə müraciət edilməlidir. Müddət axımı məsələsini həll edərkən apelyasiya instansiyası məhkəməsi də qərarında, vergi məəcəlləsinə deyil, məhz tərəflər arasında əvvəllər baş vermiş mübahisə üzrə, yuxarıda qeyd olunan qiyabi qətnamə qərarlarının aid olduğu iddiaya baxılması ilə bağlı prosesual hərəkətlərə istinad etmişdir. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MM-nin) 380.1-ci maddəsinin tələbinə əsasən müəyyənləşdirilmiş qaydada iddia irəli sürüldükdə iddia müddətinin axımı kəsilir.

Göründüyü kimi, qiyabi qətnamənin qəbul edildiyi 24 dekabr 2014-cü il tarixə kimi, qeyd olunan vergi borcunun tələb etmə müddətindən artıq 4 il 8 ay 24 gün ötmüşdür (01.04.2010 il – 24.12.2014 il tarixləri). Bu baxımdan da mübahisələndirilən vergi borcu üzrə tələb etmə müddəti, ümitsiz borc hesab etməklə bağlı ərizənin məhkəməyə verildiyi tarixə nisbətə 7 il

7 ay 7 gün, qərarın qəbul etdiyi tarixə nisbətdə isə 9 il 5 ay 24 gün ötmüşdür. Halbuki, Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin yuxarıda qeyd edilmiş 85-ci maddəsinə əsasən vergi öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan müddət 5 il nəzərə tutulur. Lakin apelyasiya instansiyası məhkəməsi iş üzrə vergi borcunun yarandığı hesabat dövrü vergi ödəyicisinin vergi şəxsi hesab vərəqəsinə qeyd edilməsi, tərəflər arasında hazırkı işdən kənar məhkəmə mübahisələri və bunlarla bağlı qəbul edilmiş qətnamə və qərarlar kimi iş üzrə mövcud faktiki halları tam şəkildə müəyyən etsə də, vergi borcu üzrə tələb etmə müddət axımı ilə bağlı qanunvericiliyi yanlış şərh edilməklə, düzgün tətbiq edilməməsindən, mübahisə ilə bağlı düzgün qənaətə gələ bilməmişdir. Bu da hüquqi əsası olmayan nəticəli qərar qəbul edilməsinə səbəb olmuşdur.

Bütün yuxarıda göstərilənlərə əsasən iddiaçı kasasiya şikayətində Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının şikayət olunan 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsini, iddianın təmin edilməsi barədə iş üzrə yeni qərarın qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında iştirak edən iddiaçının vəkili Ə. Ağamoğlanov kasasiya şikayətində qeyd edilənlərə uyğun çıxış edərək bildirmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı işə baxarkən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasına yol vermiş və bunun nəticəsində qanuna uyğun olmayan qərar qəbul edilmişdir. Bu səbəbdən də o, kasasiya şikayətinin təmin edilməsini, iş üzrə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının şikayət olunan 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarın ləğv edilməsini, iddianın təmin olunması barədə iş üzrə yeni qərarın qəbul edilməsini Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasından xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında iştirak edən iddiaçının nümayəndəsi F. Səfərov da vəkili Ə. Ağamoğlanovun çıxışına uyğun izahat verərək eyni tələb irəli sürmüşdür.

Məhkəmə iclasında iştirak edən cavabdehin vəkili A. Bayramov kasasiya şikayətində qeyd edilənlərə etirazını bildirərək öz çıxışında qeyd etmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarı qanuni və əsaslıdır. Bu səbəbdən də o, kasasiya şikayətinin təmin edilməməsini, iş üzrə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarının isə dəyişdirilmədən saxlanılmasını

Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyasından xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında iştirak edən cavabdehin nümayəndəsi K. Bədəlova da vəkili A. Bayramovun çıxışına uyğun izahat verib kasasiya şikayətinin təmin edilməməsinə xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası məruzəçi hakimin məruzəsini, iddiaçının və cavabdehinnümayəndəsi və vəkillərinin izahat və çıxışlarını dinləyərək, işin faktiki hallarının qüvvədə olan qanunvericilik normalarına uyğunluğunu yoxlayaraq hesab etmişdir ki, aşağıda qeyd olunanlar nəzərə alınaraq iş üzrə iddiaçının kasasiya şikayəti təmin edilməli, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarı ləğv edilməklə iddiaçının iddiasının mübahisənin hazırkı predmetini təşkil edən hissəsində təmin edilməsi barədə yeni qərar qəbul edilməlidir.

Bununla bağlı kassasiya Kollegiyası ilk növbədə qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə İPM-nin) 91-ci maddəsinə əsasən Ali Məhkəmə mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində baxır və yalnız apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyası Azərbaycan Respublikası İPM-nin 91-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilib-edilməməsi ilə bağlı qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, hər bir halda kasasiya instansiyası məhkəməsi baxılan mübahisəyə maddi və prosessual hüquq normalarının faktlar əsasında tətbiq olunmasına əsaslanıb, apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən işin faktiki hallarının düzgün müəyyən edilib-edilməməsini də yoxlamalıdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı iş üzrə qəbul etdiyi 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarla 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 19 mart 2018-ci il tarixli qərarının qismən 153678,48 manat borcun ümitsiz borc hesab edilərək silinməsi vəzifəsinin cavabdehə həvalə edilməsi hissəsində ləğv edilməsi, həmin hissədə yeni qərarın qəbul edilməsi, iddiaçı «Optima Konsaltinq» MMC-nin cavabdeh Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhər Lokal Gəlirlər Baş İdarəsinə

qarşı 153678,48 manat borcun və ona hesablanmış faizlərin silinməsi vəzifəsinin cavabdehə həvalə edilməsi barədə iddiasının təmin edilməməsi, cavabdeh Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Baş İdarəsi tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayətinin qeyd olunan tələbə aid hissədə təmin edilməsi qənaətinə gələrkən İPM-nin 82, 96.11-ci maddələrinə, Vergi Məcəlləsinin 85.4, 93-cü maddələrinə, Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun «Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 78.3, 85.4, 90.3 və 93.1.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair» 12 yanvar 2011-ci il tarixli qərarına istinadən belə hesab etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun göstərilən qərarında və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin iş üzrə qərarında ifadə olunmuş hüquqi mövqelərini nəzərə alaraq belə qənaətə gəlir ki, iddiaçıya hesablanmış 153678,48 manat borcun və ona hesablanmış faizlərin silinməsi vəzifəsinin cavabdehə həvalə edilməsi üçün əsas olmadığından, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı həmin hissədə ləğv edilməli, iddiaçının həmin tələbi təmin edilməməli, cavabdehin apelyasiya şikayəti qeyd olunan tələbə aid hissədə təmin edilməlidir.

Məhkəmə kollegiyası ilk öncə qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir ki, məlum olduğu kimi, iddiaçı «Optima Konsaltinq» MMC cavabdeh Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinə (hazırda Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Baş İdarəsinin) qarşı iddia qaldıraraq cəmiyyətin vergi şəxsi hesab vərəqəsindən vaxtı ötmüş borcun silinməməsi ilə bağlı hərəkətsizliyinin qanunsuz hesab edilməsi, bununla bağlı cəmiyyətin şəxsi hesab vərəqəsində qeyd olunan 191263 manat vergi borcunun və ona hesablanmış faizlərin silinməsi vəzifəsinin cavabdehin üzərinə qoyulmasını məhkəmədən xahiş etmişdir.

İddiaçı tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, «Optima Konsaltinq» MMC VÖEN 1600223941 son olaraq 2008-cı ildə fəaliyyət göstərmişdir. Fəaliyyət göstərdiyi hesabat ili üçün sonrakı ildə cavabdeh tərəfindən kameral qaydada, əvvəlki ilin dövryyəsinə nisbətə vergi hesablanıb MMC-nin vergi şəxsi hesab vərəqəsinə əlavə borc məbləği qeyd edilmişdir. Daha sonra isə cavabdeh tərəf həmin borcun tələbi barədə məhkəmədə iddia qaldırmışdır.

2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 dekabr 2014-cü il tarixli qiyabi

qətnaməsi ilə iddia təmin edilərək MMC-dən 191263,72 manat vergi borcunun tutulması qət edilmişdir.

Adı çəkilən qətnamənin mövcudluğu və onda qeyd olunan vergi borcundan xəbər tutan MMC qiyabi qətnamənin ləğvi barədə məhkəməyə ərizə vermişdir. MMC-nin ərizəsinə əsasən, 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 06 may 2016-cı il tarixli qərarı ilə qiyabi qətnamə ləğv edilmiş və iddia əsasında iş mahiyyəti üzrə baxılması təzənmişdir.

Daha sonra iddia təmin edilməmiş və həmin məhkəmənin 13 iyun 2016-cı il tarixli qərarı ilə MMC-yə qarşı 191263 manat vergi borcu tələbinə dair iş üzrə icraata xitam verilmişdir. Bununla da MMC üzrə qeyd olunan vergi borcunun məhkəmə aktına əsasən icra qaydasında tələb edilməsi aradan qaldırılmışdır.

Güman edilən vergi borcunun yarandığı qeyd olunan hesabat və vergi borcunun qeyd edilib tələb etməyə yönəldilməsi son olaraq 2010-cu il göstəriləndiyindən, həmin borcla bağlı tələb müddətin son olaraq 2015-ci ildə bitdiyi vergi qanunvericiliyinin birbaşa tələbi olduğu bəllidir. Borc tələbi ilə bağlı işin icraatına xitam verildiyi ilə bağlı məhkəmənin qərarı icra olunmuş və borclar MMC-nin vergi şəxsi hesab vərəqəsindən məhkəmə qərarı ilə tələb hissəsindən silinmişdir. Lakin həmin borc təkrarən 2017-ci ildə MMC-nin vergi şəxsi hesab vərəqəsində, əvvəllər hesablanmış, daha sonra isə məhkəmə aktı ilə təmin edilmiş borc kimi bərpa edilmişdir. Bu da MMC-nin üzərinə qanuna zidd əlavə öhdəliklərin qoyulmasına səbəb olmuşdur. Əslində isə cavabdeh tərəfindən güman edilən vergi borcunun tələb edilmə müddəti son olaraq 2015-ci ildə bitdiyindən, həmin məbləği MMC-nin vergi şəxsi hesab vərəqəsində bərpa deyil, tam silinməli idi. Bununla bağlı yaranmış anlaşılmazlığın aradan qaldırılması üçün iddiaçı dəfələrlə cavabdehə müraciət edilmiş, daha sonra cavabdeh Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinin vəzifəli şəxslərin qəbulunda olmasına baxmayaraq, nəticəsi olmamış, məsələnin həlli ilə bağlı hərəkətsizlik davam etməkdədir. Ona görə də, cavabdehin qeyd olunan məsələ ilə bağlı hərəkətsizliyə yol verilməklə törətdiyi pozuntunun aradan qaldırılması üçün MMC-nin qanunda müəyyən olunan hüququnun təmini üçün məhkəməyə müraciət etmək məcburiyyəti yaranmışdır.

Bununla əlaqədar məhkəmə kollegiyası mübahisənin mahiyyəti ilə bağlı Vergi

Məcəlləsinin bir neçə maddələrinə əsaslanmağı zəruri saymışdır.

Belə ki, Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsinə uyğun olaraq vergi orqanları vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 3 il ərzində vergi ödəyicisinin vergisini, faizləri və maliyyə sanksiyasını hesablamaq və hesablanmış məbləği yenidən hesablamaq, verginin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının hesablanmış (yenidən hesablanmış) məbləğini vergiyə cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 5 il ərzində tutmaq hüququna malikdirlər.

Vergi Məcəlləsinin 85.5-ci maddəsinə əsasən vergi ödəyicisi vergi hesabatı dövrü qurtardıqdan sonra 3 il ərzində ondan düzgün tutulmamış vergilərin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının hesablanmasını və hesablanmış məbləğin yenidən hesablanmasını, artıq ödənilmiş vergilərin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının məbləğinin qaytarılmasını və ya əvəzləşdirilməsini 5 il ərzində tələb etmək hüququna malikdir.

Vergi Məcəlləsinin 93.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq vergilər, faizlər və maliyyə sanksiyaları üzrə ümitsiz borclar vergi orqanları tərəfindən aşağıdakı hallarda silinir:

- 93.1.1. bu Məcəllədə müəyyən edilmiş vergi öhdəliyinin yerinə yetirilməsi müddəti qurtardıqda;

- 93.1.2. bu Məcəllədə müəyyən edilmiş əsaslar üzrə vergi öhdəlikləri qüvvədən düşdükdə.

Vergi Məcəlləsinin 93.1 və 93.1.2-ci maddələrinin tələblərindən isə görünür ki, bu Məcəllədə müəyyən edilmiş əsaslar üzrə vergi öhdəlikləri qüvvədən düşdükdə vergilər, faizlər və maliyyə sanksiyaları üzrə ümitsiz borclar vergi orqanları tərəfindən silinir.

Bundan əlavə «Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 30 dekabr 2016-cı il tarixli 474-VQ nömrəli Qanununun 1-ci maddəsinə əsasən, vergi ödəyicilərinin vergilərin Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş müddətdə ödənilməsinə görə hesablanmış faizlər üzrə 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə vergi orqanlarındakı şəxsi hesab vərəqələrində mövcud olan borcları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən silinir.

Həmin Qanunun 2.1-ci maddəsində təsbit edilmişdir ki, vergi ödəyicilərinin vergi orqanları tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 58.7-ci maddəsinə əsasən tətbiq

edilən maliyyə sanksiyaları üzrə yaranmış 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə vergi orqanlarındakı şəxsi hesab vərəqələrində mövcud olan borcları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən silinir.

Vergi Məcəlləsinin 85.1-ci maddəsinə əsasən hər bir vergiyə dair ödənilmə müddətləri müəyyən edilir. Vergilərin müəyyən edilmiş ödənilmə müddətinin dəyişdirilməsi yalnız bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilə bilər.

Vergi Məcəlləsinin 85.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq vergilərin ödənilmə müddətləri pozulmaqla ödənilməsinə görə vergi ödəyicisi bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada və şərtlərlə faiz ödəyir.

Vergi Məcəlləsinin 85.3-cü maddəsinə görə, vergilərin ödənilməsi müddəti təqvim tarixi ilə və ya illərlə, rüblərlə, aylarla, dekadalarla, həftələrlə və günlərlə hesablanan dövrün qurtarması ilə, habelə baş verməli hadisə və yaxud edilməli olan hərəkət göstərilməklə müəyyən olunur.

Burada məhkəmə kollegiyası xüsusi olaraq Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun «Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 78.3, 85.4, 90.3 və 93.1.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair» 12 yanvar 2011-ci il tarixli qərarına diqqət yetirməyi zəruri hesab etmişdir. Belə ki, həmin qərara əsasən, hesablanmış vergilərin, faizlərin və tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyalarının tutulmasının Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsi ilə müəyyən olunmuş müddətinin bitməsi həmin Məcəllənin 93.1.1-ci maddəsinə uyğun olaraq vergi öhdəliyinin yerinə yetirilməsi müddətinin bitməsi kimi qəbul olunaraq, tutulma müddəti bitmiş vergilər, faizlər və maliyyə sanksiyaları üzrə borclar ümitsiz borc kimi silinir... Vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi öhdəlikləri Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş müddətlərdə yerinə yetirilmədikdə, yaranmış borcların, habelə həmin öhdəliyin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar vergi borcu üzrə hesablanmış faizlərin və tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyalarının ödənilməsinə təmin etmək üsulu kimi Vergi Məcəlləsində vergi orqanlarına bir sıra hüquqlar verilmişdir. Həmin hüquqlara müəyyən edilmiş müddətlərdə ödənilməmiş vergilərin, faizlərin, maliyyə sanksiyalarının qanunla müəyyən edilmiş qaydada dövlət büdcəsinə ödənilməsinə təmin etmək, vergi ödəyicisinin hesablaşma, valyuta və ya digər hesablarından qanunvericiliyə müvafiq olaraq hesablanmış

vergilər üzrə borcların və faizlərin, tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyalarının dövlət büdcəsinə alınması üçün banklara və ya digər kredit təşkilatlarına icra (ödəniş sənədi) olan sərəncam vermək, qanunla müəyyən edilmiş hallarda vergi ödəyicisinin hesablaşma, valyuta və digər hesablarına həbs qoyulması barədə məhkəmədə iddia qaldırmaq Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada vergi ödəyicisinin əmlakının siyahıya alınması üçün tədbirlər görmək və sair daxildir (Vergi Məcəlləsinin 23.1.6 – 23.1.8-ci maddələri). Lakin, vergi qanunvericiliyi vergi orqanlarının həmin hüquqların həyata keçirilməsini müəyyən müddətlə məhdudlaşdırmışdır. Vergi orqanları Vergi Məcəlləsinin 85.4-cü maddəsində göstərilən 5 illik müddət ərzində Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş hüquqlardan istifadə edərək, vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini təmin etməlidir. Bu müddət bitdikdən sonra isə vergi ödəyicisinə hər hansı məcburiyyət tədbiri tətbiq edilə bilməz. Başqa sözlə, qanunverici yalnız bir halda – vergi orqanı 5 illik müddət ərzində ona verilmiş hüquqlardan istifadə edərək borcun ödənilməsi istiqamətində tədbir görmədikdə, həmin borcun ümitsiz borc kimi silinməsini nəzərdə tutur.

İş materiallarından görüldüyü kimi, «mübahisəli borcla bağlı 27 avqust 2013-cü ildə cinayət işi başlanmış, lakin 19 mart 2014-cü il tarixdən cinayət işi üzrə icraat barəsində cinayət işi aparılan Çobanov Ruslan Salman oğlu (direktor) tutulub istintaqa təqdim olunanadək dayandırılmış, bununla da CM-nin 75-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət məsuliyyətindən azad etmə müddətinin axımı da dayanmışdır. Mübahisələndirilən borc məbləği cinayət işinin predmeti olduğundan ümitsiz borc kimi silinə bilməz,» mövqeyi və bu mövqeyi düzgün hesab edən apelyasiya instansiyası

məhkəməsinin qənaəti isə yanlıştır, belə ki, bununla bağlı qanunvericilikdə qadağa nəzərdə tutulmamışdır.

Hətta sözügedən borcun zamanında tutulması məsələsini cavabdeh Vergi Məcəlləsinin 89, 90-cı maddələrinin tələbləri çərçivəsində də həll etmək imkanına malik olsa da, bunu etməmişdir, yəni, iddiaçının bu istiqamətdə hər hansı bir hərəkətləri cavabdehin vergi qanunvericiliyinin müddəalarına riayət etməklə adicəkilən borcun zamanında tutulmasını məhdudlaşdıra bilməzdi.

Bununla yanaşı xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, Konstitusiyaya Məhkəməsinin yuxarıda göstərilən məlum 12 yanvar 2011-ci il tarixli qərarında göstərdiyi hüquqi mövqeyi də, şübhəsiz ki, nəzərə alınaraq 2020-ci ilin 01 yanvar tarixindən Vergi Məcəlləsinin 93.9.3-cü maddəsinə məhkəmə aktının olduğu halda belə, tələb edilməsi vaxtı keçmiş vergi borcunun ümitsiz borc sayıla bilməsi barədə dəyişiklik edilmişdir.

Lakin qeyd edilməlidir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı mübahisəni həll edərkən yuxarıda göstərilənləri nəzərə almayaraq, iş üzrə yanlış nəticəyə gəlmişdir.

Belə olan halda məhkəmə kollegiyası qəbul etdiyi qərarla kasasiya şikayəti təmin edərək apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 24 sentyabr 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsi, iddiaçının iddiasının mübahisənin hazırkı predmetini təşkil edən hissəsində təmin edilməsi, yəni iddiaçıya hesablanmış 153678,48 manat məbləğin ümitsiz borc hesab edilməsi və həmin ümitsiz borcun şəxsi hesab və rəqəsindən silinməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə yeni qərar qəbul edilmişdir.

“İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq mülkiyyətə müdaxilə üç şərtə cavab verməlidir: o dövlətdaxili hakimiyyət orqanları tərəfindən istənilən özbaşına hərəkətləri istisna etmək üçün “qanunla nəzərdə tutulmuş şərtlərlə” həyata keçirilməli, “ümumi maraqlara” cavab verməli və mülkiyyətçinin hüquqları ilə cəmiyyətin maraqları arasında ədalətli tarazlığa riayət olunmasını təmin etməlidir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 572 sayılı, 29.12.2018-ci il tarixli qərarına əsasən, iddiaçı Bakı şəhəri Yasamal rayon İcra Hakimiyyəti, Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, S.Rüstəmov küçəsi, ev 28 ünvanında yerləşən daşınmaz əmlakın ərazisinin dövlət əhəmiyyətli yolların və digər kommunikasiya xətlərinin çəkilməsi, dövlət ehtiyacları üçün alınması məqsədilə alan orqan kimi müəyyən edilmiş, cavabdeh göstərilən ünvanda yerləşən daşınmaz əmlakın mülkiyyətçisi olduğuna görə onakompensasiya ödənilməklə əmlakın satın alınması barədə bildiriş göndərilmiş, lakin cavabdeh təklif olunan kompensasiyanı almaqdan imtina etmişdir.

İddiaçı, iddia ərizəsi ilə 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə müraciət edərək Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, S.Rüstəmov küçəsi, ev 28 ünvanında yerləşən daşınmaz əmlaka sahibliyin alan orqan Yasamal rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən «Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq əldə olunmasının təsdiq edilməsi və Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, S.Rüstəmov küçəsi, ev 28 ünvanında yerləşən daşınmaz əmlakın dövlət ehtiyacları üçün alınması ilə bağlı cavabdehə 229480 manat məbləğində kompensasiya ödənilərək cavabdeh tərəfindən fərdi yaşayış evinin boşaldılması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 17 may 2019-cu il tarixli qərarı ilə iddia tələbi təmin edilmişdir.

Cavabdeh apelyasiya şikayəti verərək 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 17 may 2019-cu il tarixli qərarının ləğv olunması və iddianın rədd edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 22 oktyabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılmışdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi iddiaçının təklif etdiyi kompensasiya məbləğini ədalətli hesab etmiş və qeyd etmişdir ki, cavabdeh ona məxsus fərdi yaşayış evinin 1 kvadrat metrinin qiymətinin 4000-5000 manat məbləğində olduğunu bildirsə də bununla bağlı heç bir sübut məhkəməyə təqdim etməmişdir.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 22 oktyabr 2019-cu iltarixli qərarından cavabdeh kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini belə əsaslandırmışdır ki, iddiaçı kompensasiya məbləğini düzgün hesablamamış, qanunvericiliklə satın almaya məruz qalmış şəxsin çətinliyə görə iddiaçıya məxsus və sökülməli olan yaşayış sahəsinin ümumi məbləğinin 10 faizi məbləğində kompensasiya nəzərdə tutulsa da, iddiaçı orqan tərəfindən bu nəzərə alınmamışdır. Bundan başqa, iddiaçı real bazar qiymətindən dəfələrlə az məbləğdə kompensasiya təklif etmiş, eləcə də fərdi yaşayış evinin və həyətəni sahənin ümumi sahəsinin ölçülərini azaltmaqla ödəniləcək kompensasiya məbləğini də azaltmışdır.

Kassator, “Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” Qanunun 1.1.1, 10, 7.3.1, 66.4-cü, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MM-nin) 246.5-ci maddəsinə, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 13-cü maddəsinə istinad edərək Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 22.10.2019-cu iltarixli qərarının ləğv olunması və iddianın təmin olunmaması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında iştirak edən cavabdehin vəkili Quliyeva Xəyalə Müslim qızı kassasiya şikayəti ilə eyni məzmunlu izahat verərək kassasiya şikayətinin təmin olunması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasının yeri və vaxtı barədə lazımi qaydada məlumat verilməsinə baxmayaraq iddiaçı və üçüncü şəxslər məhkəmə iclasına gəlməmiş və gəlməmələrinin üzrlü səbəbləri

barədə məhkəməyə qabaqcadan rəsmi məlumat verməmişlər.

Məhkəmə kollegiyası işə iddiaçının və üçüncü şəxslərin iştirakı olmadan baxılmasını mümkün hesab etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsinə (bundan sonra mətndə İPM) görə Ali Məhkəmə kassasiyanın mümkünlüyü əsaslarını yoxlayır (maddə 96.2), kassasiya mümkün sayıldıqda, şikayətlə bağlı qərar Ali Məhkəmə tərəfindən şifahi məhkəmə baxışı qaydasında qəbul edilir (maddə 96.4).

Kassasiya şikayəti qanunla müəyyən olunmuş tələblərə riayət olunmaqla verilmişdir, şikayətin mümkün sayılmaması üçün əsaslar müəyyən edilməmişdir.

Ali Məhkəmənin İnzibati Kollegiyası Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 22 oktyabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə gəlidi yuxarıda göstərilmiş nəticə ilə razılaşmayaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

İşin apelyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən araşdırılan halları ilə müəyyən edilmişdir ki, iddiaçıya məxsus və sökülməli olan Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, S.Rüstəmov küçəsi, ev 28 ünvanında yerləşən yaşayış evi cavabdehin 26.10.2006-cı il tarixində vəfat etmiş anası Nəcəfova Nəcibə Əsəd qızının 1987-ci il tarixindən mülkiyyətində olmuşdur. Evdə cavabdeh ailə üzvləri qeydiyyatda olmaqla yaşayırlar. Texniki pasporta əsasən fərdi yaşayış evinin sahəsi 205 kv.m, həyəti 85.8 kv.m., cəmi 289.3 kv.m. təşkil edir.

İddiaçı, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 572 sayılı 29.12.2018-ci il tarixli qərarının icrası məqsədi ilə cavabdehə məxsus sözügedən yaşayış evini qiymətləndirmiş və 228480 manat məbləğində kompensasiyanı cavabdehə təklif edərək evin boşaldılmasını xahiş etmişdir.

İddiaçı tərəfindən məhkəməyə təqdim olunmuş Tələt Ağa Nəcəf oğlu Nəcəfova məxsus Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, S.Rüstəmov küçəsi, ev 28 ünvanında yerləşən yaşayış evi üçün "Azər Expert" MMC tərəfindən tərtib edilmiş 18 yanvar 2019-cu il tarixli "Qiymətləndirmə hesabatından çıxarış"a əsasən cavabdehə məxsus Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, S.Rüstəmov küçəsi, ev 28 ünvanında yerləşən yaşayış evinin yaşayış sahəsi 170,29 kv.metr göstərilməklə əsas sahəsi - 82.86 kv metr, köməkçi sahə - 33.52 kv metr, tavanı uçmuş giriş - 15.7 kv metr, tavanın bir hissəsi uçmuş otaq - 15.93 kv metr, tavanı uçmuş dəhliz -

14.91 kv metr, istismara yararsız dəhliz - 4.23 kv metr, istismara yararsız san. qov.-3.14 müəyyən edilmiş sahə 228480 manata qiymətləndirilmiş, 2 aylıq kirayə və köçmək xərci 1000 manat, ümumilikdə kompensasiya məbləği cəmi 229480 manat müəyyən edilmişdir.

Cavabdeh Nəcəfov Tələt Ağa Nəcəf oğlu kompensasiya məbləğini ədalətli hesab etməmişdir.

Cavabdehin kassasiya şikayətinin dəlillərini əsaslı hesab edən kassasiya kollegiyası qeyd etmişdir ki, iş əlavə edilmiş fərdi yaşayış evinin texniki pasportunda yaşayış sahəsi 203,1 kv.m., 18 yanvar 2019-cu il tarixli "Qiymətləndirmə hesabatından çıxarış" daisə 170,29 kv.m. göstərildiyi halda apelyasiya instansiya məhkəməsi bu ziddiyətə münasibət bildirməmiş və bununla bağlı heç bir araşdırma aparmamışdır.

Məhkəmə kollegiyası bununla bağlı əlavə olaraq vurğulamışdır ki, sözügedən texniki pasportda fərdi yaşayış evinin sahəsi həyətyanı sahə ilə birlikdə 288,9 kv.m olsa da, iddiaçı tərəfindən həmin sahənin yalnız 170,29 kv.m hissəsi üçün kompensasiya təklif edilmişdir. Cavabdeh birinci instansiya məhkəməsinin qərarından verdiyi apelyasiya şikayətində göstərilən ziddiyətlərlə bağlı dəlili irəli sürmüş, apelyasiya instansiya məhkəməsi isə cavabdehin bu dəlilinə münasibət bildirməmişdir.

Bununla yanaşı, işin mübahisəsiz halı ondan ibarətdir ki, cavabdehin texniki pasporta göstərilən və iddiaçının sahibliyində olan 85 kv.m torpaq sahəsinə dair iddiaçı tərəfindən hər hansı bir kompensasiya təklif olunmamışdır. Halbuki, həmin torpaq sahəsi cavabdehin mülkiyyət hüququnu təsdiq edən qeydiyyat vəsiqəsinin ayrılmaz hissəsi olan texniki pasportunda qeyd olunmuşdur.

Belə ki, işdən göründüyü kimi cavabdehin qanuni istifadəsində olan ümumi 288,9 kv.metr torpaq sahəsinin üzərində 203,1 kv.metryaşayış sahəsi mövcuddur və 85 kv.metr boş torpaq sahəsi var.

Cavabdehin kassasiya şikayətinin dəlillərini əsaslı hesab edən məhkəmə kollegiyası mübahisə predmeti barədə qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir ki, "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Qanunun 1.1.1-ci maddəsinə əsasən, alınma — dövlət ehtiyacları üçün bələdiyyə və xüsusi mülkiyyətdə olan torpaq (onun müəyyən hissəsi) üzərində mülkiyyət, istifadə və icarə hüquqlarına, bu torpaqdan istifadəyə dair müəyyən edilmiş yüklülük

(məhdudiyətlər) də daxil olmaqla xitam verilməsi yolu ilə həmin torpağın (onun müəyyən hissəsinin) mülkiyyətçidən könüllü və ya məcburi qaydada əvəzi ödənilməklə dövlət tərəfindən satın alınması, həmçinin istifadədə və (və ya) icarədə olan dövlət torpaqlarının müvafiq kompensasiya ödənilməklə istifadəçidən və ya icarəçidən geri alınmasıdır.

Həmin Qanunun 4.1-ci maddəsinə əsasən, bu Qanunun 3-cü maddəsinə uyğun olaraq dövlət ehtiyacları üçün tələb olunan hər hansı torpaq və ya paylı mülkiyyətdə olan torpaqda müvafiq pay (paylar) mülkiyyətçi (mülkiyyətçilər) ilə razılaşma əsasında, belə razılıq əldə edilmədikdə isə, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı əsasında məcburi qaydada dövlət tərəfindən kompensasiya ödənilməklə bu Qanuna uyğun olaraq alınmalıdır.

Həmin Qanunun 52.2-ci maddəsinin tələbinə görə, alınan torpağın yerləşdiyi ərazi vahidi üzrə məhkəməyə müraciət alan orqan tərəfindən aşağıdakıların təsdiq olunması üçün verilir:

- 52.2.1. torpağın alınmasının bu Qanunun 3-cü maddəsinin tələblərinə uyğun olmasının;
- 52.2.2. alınan torpağa sahibliyin bu Qanunun tələblərinə uyğun olaraq əldə olunmasının;
- 52.2.3. alınmanın təsirinə məruz qalan şəxslərə ödəniləcək kompensasiyanın növünün və məbləğinin.

Göstərilən Qanunun 66.1-ci maddəsində təsbit edilmişdir ki, bu Qanuna uyğun olaraq yaşayış sahəsinin alındığı hər bir halda, alan orqan iddiaçıya bu fəslə uyğun olaraq alınmanın təsirinə məruz qalan şəxslərin almaq hüququna malik olduqları ödənişlərə əlavə olaraq çətinliyə görə kompensasiya verir.

Adı çəkilən Qanunun 66.2-ci maddəsinin tələbindən görünür ki, çətinliklərə görə kompensasiya alınmanın təsirinə məruz qalan şəxsə alınan yaşayış sahəsində əsas yaşayış yeri kimi ən azı beş il müddətində yaşamasını təsdiq edən sənədi onun tərəfindən təqdim edildikdə ödənilir.

Qanunun 66.3-cü maddəsinə görə, alınmanın təsirinə məruz qalmış şəxs alan orqana çətinliklə bağlı ödəniş üçün tələbi bu Qanunun 66.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halın baş verdiyi tarixdən bir təqvim ili müddətində təqdim edə bilər.

Qanunun 66.4-cü maddəsinə əsasən isə, çətinliklə bağlı ödəniş alınmanın təsirinə məruz

qalmış şəxsin alınan yaşayış sahəsində yaşadığı müddətdən asılı olaraq bu fəslə uyğun olaraq iddiaçıya ödəniləcək kompensasiyanın ümumi məbləğinin aşağıda göstərilən faizi miqdarında müəyyənləşdirilir:

- 66.4.1. 5 ildən 6 ilədək müddət üçün — 5 faiz;
- 66.4.2. 6 ildən 7 ilədək müddət üçün — 6 faiz;
- 66.4.3. 7 ildən 8 ilədək müddət üçün — 7 faiz;
- 66.4.4. 8 ildən 9 ilədək müddət üçün — 8 faiz;
- 66.4.5. 9 ildən 10 ilədək müddət üçün — 9 faiz;
- 66.4.6. 10 ildən artıq müddət üçün — 10 faiz.

Göstərilən maddi hüquq normalarının tələbləri baxımından iddiaçının hərəkətlərini təhlil etdikdə məlum olur ki, cavabdeh sözügedən yaşayış sahəsində 10 ildən artıq müddət yaşadığına görə kompensasiya hesablanarkən ona təklif edilən kompensasiyanın 10 faizi məbləğində çətinliklə bağlı ödəniş də nəzərə alınmalı idi. Lakin, iddiaçı həmin ödənişi kompensasiyanın hesablanması zamanı nəzərə almamış, beləliklə qeyd edilən normaların tələblərini pozmuş, apelyasiya instansiya məhkəməsi isə göstərilənləri nəzərə almadan iddiaçının mövqeyini əsaslı hesab etmiş və birinci instansiya məhkəməsinin qərarını dəyişdirmədən qüvvədə saxlamışdır.

Halbuki, “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının (bundan sonra Konvensiyanın) 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq müdaxilə üç şərtə cavab verməlidir: o dövlətdaxili hakimiyyət orqanları tərəfindən istənilən özbaşına hərəkətləri istisna etmək üçün “qanunla nəzərdə tutulmuş şərtlərlə” həyata keçirilməli, “ümumi maraqlara” cavab verməli və mülkiyyətçinin hüquqları ilə cəmiyyətin maraqları arasında ədalətli tarazlığa riayət olunmasını təmin etməlidir.

Cəmiyyətin maraqları və mülkiyyətçinin hüquqları arasında ədalətli tarazlığa riayət etmək tələbi ümumilikdə Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin strukturunda öz əksini tapmış və onun birinci cümləsində ifadə olunmuş ümumi prinsip nəzərə alınmaqla şərh olunmalıdır. Xüsusən, istifadə olunan vasitələrlə insanı əmlakından məhrum edən və ya ondan istifadəni məhdudlaşdıran tədbirlərin güddüyü məqsəd arasında ağılabatan balans olmalıdır.

Müvafiq hüquqi aktlarla nəzərdə tutulmuş kompensasiyanın ödənilməsi şərtləri mübahisələndirilən tədbirlərin görülməsi zamanı zəruri ədalətli tarazlığa riayət olunub-olunmadığı və xüsusi olaraq, onların ərizəçinin üzərinə qeyri-mütənasib yük qoyub-qoymadığının müəyyən edilməsi üçün əhəmiyyət kəsb edirlər.

Bu baxımdan əmlakın, onun dəyərinə ağılabatan dərəcədə uyğun gələn məbləğ ödənilmədən alınması adi şəraitdə Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi baxımından haqq qazandırılı bilməyən qeyri-mütənasib müdaxilə deməkdir.

Beləliklə, cavabdehin kassasiya şikayətinin dəlillərini əsaslı hesab edən məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi iş materiallarında olan sübutları, eləcə də iş üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halları araşdırmadan əsaslandırılmamış qərar qəbul etmişdir.

Halbuki, İPM-nin 12.1-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə proses iştirakçılarının izahatları, ərizə və təklifləri ilə, onların təqdim etdikləri sübutlarla və işdə olan digər materiallarla kifayətlənməyərək, mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halları xidməti vəzifəsinə görə araşdırmağa borcludur.

İPM-nin 12.2-ci maddəsinə görə, məhkəmə müstəqil şəkildə öz təşəbbüsü ilə və ya proses iştirakçılarının vəsətətinə əsasən digər zəruri sübutları toplamağa borcludur. Məhkəmə tərəflərdən əlavə məlumat və sübutlar tələb edə bilər.

İPM-nin 58.7-ci maddəsinin tələbindən görünür ki, sübutlar məhkəmə tərəfindən tam və hərtərəfli araşdırıldıqdan sonra qiymətləndirilir.

İPM-nin 87.8-ci maddəsində göstərilmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi qərarını əsaslandırmağa borcludur. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qərarını dəyişdirmədən qüvvədə saxladıqda, həmin qərardakı əsaslara istinad edə bilər. Lakin hər bir halda apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında apelyasiya şikayətinin dəlillərinə münasibət bildirilməlidir.

Beləliklə, apelyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı mübahisəni həll edərkən qanunvericiliyin yuxarıda qeyd olunan tələblərini pozmuşdur.

İPM-nin 96.5.1-ci maddəsinə əsasən, apelyasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı yol verilmiş ciddi prosesual pozuntular səbəbindən əhəmiyyətli sayda və ya geniş həcmdə sübutların araşdırılması tələb olunduqda, Ali Məhkəmə mübahisə edilən qərarı ləğv etməyə və işi təkrar baxılması üçün müvafiq apelyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərməyə haqlıdır.

Göstərilənlərə əsasən, məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, cavabdehin kassasiya şikayəti qismən təmin olunmalı, iş üzrə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 22.10.2019-cu iltarixli qərarı ləğv edilməli və iş təkrar baxılması üçün Bakı Apelyasiya Məhkəməsinə göndərilməlidir.

Kassasiya kollegiyası həmçinin belə qənaətə də gəlmişdir ki, işə yenidən baxan apelyasiya instansiya məhkəməsi iş materiallarında olan texniki pasport və qiymətləndirmə hesabatı arasındakı ziddiyyəti aradan qaldırmalı, fərdi yaşayış evinin və həyatıyanı sahənin ümumi sahəsinin müəyyən edilməsi üçün yerli baxış keçirməli, zəruri olduqda bu məqsədlə mütəxəssis cəlb etməli, alınan sahənin həcmi dəqiq müəyyən etməli, həmçinin iddiaçı orqanın sözügedən torpağı almasının "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa və "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etməli və nəticədə əsaslı qərar qəbul etməlidir.

Məhkəmə kollegiyası həmçinin qeyd etmişdir ki, İPM-nin 96.11-ci maddəsinə əsasən, mübahisə edilən qərarla bağlı Ali Məhkəmənin hüquqi mövqeyi apelyasiya instansiyası məhkəmələri üçün məcburidir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 420.2-ci maddəsinə əsasən cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət apelyasiya instansiyası məhkəməsinə yeni məhkəmə baxışına göndərilərkən məhkumun vəziyyətini pisləşdirən qərar yalnız hökmün dövlət ittihamçısının kassasiya protesti və ya zərərçəkmiş şəxsin, yaxud onun nümayəndəsinin kassasiya şikayəti əsasında ləğv edildiyi halda qəbul edilə bilər.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 19 sentyabr 2018-ci il tarixli hökmü ilə Cahangirli Sahil Nizami oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 178.3.2, 308.2 və 313-cü maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli bilinib, CM-nin 178.3.2-ci maddəsi ilə 1 (bir) il 6 (altı) ay müddətində dövlət orqanlarında və yerli özünüidarə orqanlarında maddi-məsul və rəhbər vəzifə tutmaq hüququndan məhrum edilməklə 6 (altı) il müddətə, CM-nin 308.2-ci maddəsi ilə 1 (bir) il 6 (altı) ay müddətində dövlət orqanlarında və yerli özünü idarə orqanlarında rəhbər və maddi-məsul vəzifə tutmaq hüququndan məhrum edilməklə 5 (beş) il müddətə, CM-nin 313-cü maddəsi ilə 1 (bir) il 6 (altı) ay müddətində dövlət orqanlarında və yerli özünü idarə orqanlarında rəhbər və maddi-məsul vəzifə tutmaq hüququndan məhrum edilməklə 1 (bir) il 6 (altı) ay müddətə, CM-nin 66.3 və 66.4-cü maddələrinə əsasən isə əsas və əlavə cəzaların qismən toplanılması yolu ilə cinayətlərin məcmusu üzrə qəti olaraq 3 (üç) il müddətində dövlət orqanlarında və yerli özünüidarə orqanlarında rəhbər və maddi-məsul vəzifə tutmaq hüququndan məhrum edilməklə 7 (yeddi) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş, CM-nin 69.3-cü maddəsinə əsasən həbsdə saxlanıldığı 9 (doqquz) ay 14 (on dörd) gün azadlıqdan məhrum etmə cəzasından çıxılaraq üzərində əlavə cəzası ilə yanaşı 6 (altı) il 2 (iki) ay 16 (on altı) gün müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmış və CM-nin 70-ci maddəsinə əsasən 2 (iki) il sınaq müddəti müəyyən olunmaqla azadlıqdan məhrum etmə cəzası şərti olaraq tətbiq edilmişdir.

Bundan başqa hökmlə ittihamdan S.N.Cahangirlinin vəzifə saxtakarlığı edərək qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxslə öz qulluq

mövqeyindən istifadə edib aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə Hüseynov Tağı Nikolayeviçə məxsus xeyli miqdarda özgə əmlakını ələ keçirməklə dələduzluq etməsi və Xankişiyeva Tamella Əsgər qızının mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozub onu faktiki olaraq məziləndən məhrum etməklə ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməsi epizodları xaric edilmişdir.

Həmçinin, həmin hökmlə Əşrəfov Anar Adil oğlu CM-nin 178.3.2 və 320.1-ci maddələri ilə təqsirli bilinərək məhkum edilmişdir.

Hökmə əsasən, Cahangirli Sahil Nizami oğlu “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar özü və üçüncü şəxslər üçün qanunsuz üstünlük əldə etmək məqsədilə, kooperativin 07 yanvar 2005-ci il tarixli Nizamnaməsinə əsasən mənzillərin satışını həyata keçirmək və s. öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə səlahiyyətli məsul şəxs kimi, həmin vəzifələri yerinə yetirməyərək, öz qulluq səlahiyyətlərindən qulluq mənafeyinə qəsdən zidd olaraq istifadə edib, kooperativ tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsi 955-ci məhəllədə inşa edilən 19 mərtəbəli yaşayış binasının 1 a blok, 19-cu mərtəbə, 1-ci korpusunda yerləşən, ümumi sahəsi 108 kv.m olan 2 (iki) otaqlı 54-1 sayılı mənzilin Üzeyir Qüdrət oğlu Hacıyevin adına rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, qohumluq münasibətində olduğu Lətif İlham oğlu Qasimovun tanışı Orucəli Nurəli oğlu Babayev ilə arasındakı borc münasibəti ilə əlaqədar, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativi tərəfindən inşa edilmiş binalardan 108.000 manat dəyərində olan mənzillərdən birini Orucəli Babayev adına rəsmiləşdirməsi barədə etdiyi xahişinə əsasən, eyni mənzilin Orucəli Babayevin qızı Sona Orucəli qızı Babayevanın

adına 108.000 manata satılaraq rəsmiləşdirilməsi barədə məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədi 16 fevral 2015-ci il tarixli 36-2 sayılı müqavilə, həmçinin mənzilin dəyərini Sona Babayeva tərəfindən tam həcmdə ödənilməsi barədə maliyyə arayışını tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq edərək sonuncuya verib sair şəxsi niyyətlə vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Üzeyir Qüdrət oğlu Hacıyevin mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurulmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Bundan başqa, o, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib özgənin əmlakını aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirmə məqsədilə, həmin kooperativ tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində inşa edilmiş 20 mərtəbəli yaşayış binasının 2-ci korpus, 2-ci blok, 17-ci mərtəbəsində yerləşən, ümumi sahəsi 151.7 kv.m olan, 3 (üç) otaqlı 133 sayılı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri Günay Cəfər qızı Davıdova ilə İbrahimova Almaz Orucəliyevna arasında bağlanmış 17 iyun 2009-cu il tarixli 210 sayılı müqaviləyə əsasən sonuncuya 121360 manata satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, göstərilən mənzili yenidən 09 oktyabr 2015-ci ildə Səbuhi İslam oğlu Xəlilova 119.000 manata qanunsuz satmaq barədə razılış, kooperativin Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində yerləşən ofisində həmin məbləğdən 85.000 manat pul vəsaitini dərhal, qalan hissəsini isə müxtəlif tarixlərdə hissə-hissə almaqla şəxsi ehtiyacları üçün xərcləmiş, həmçinin borcundan çıxılması şərti ilə Səbuhi Xəlilovdan 900 manat dəyərində sement məhsulu götürərək, sonuncuya məxsus ümumilikdə 98.400 manat - külli miqdarda əmlakı öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Səbuhi Xəlilovun adına satılaraq rəsmiləşdirilməsi haqqında, məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədi, 09 oktyabr 2015-ci il tarixli 271 sayılı müqaviləni tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq edərək sonuncuya verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, İbrahimova Almaz Orucəliyevnanın mənzil

üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurulmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Bundan başqa, o, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib özgənin əmlakını aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə təkrarən ələ keçirmə məqsədilə, tanış Anar Adil oğlu Əşrəfov, həmçinin sonuncunun vasitəsi ilə tanış olduğu qeyrisi ilə, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativini tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində inşa olunmuş yaşayış binalarında müxtəlif şəxslərə satılmış mənzillərin, aldadacaqları şəxsləri inandırmaq üçün, Mail Səmədovun adına rəsmiləşdirilməsi barədə köhnə tarixli saxta müqavilələr tərtib edilərək, sonradan həmin mənzillərin yenidən satışına dair adından elan vermək barədə qabaqcadan razılışla əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, birlikdə özgənin əmlakını aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirmə məqsədilə, həmin kooperativ tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində inşa edilmiş 20 mərtəbəli yaşayış binasının 2-ci korpus, 2-ci blok, 1n, ümumi sahəsi 151 kv.m olan, 3 (üç) otaqlı 109 sayılı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri Günay Cəfər qızı Davıdova ilə Aida Ənvər qızı Bayramovanın arasında bağlanmış 21 sentyabr 2010-cu il tarixli 226 sayılı müqavilə ilə 121.360 manata sonuncuya satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, qeyd olunan mənzilin Mail Ənsar oğlu Səmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri, müqavilə və həmin mənzilin dəyərini Mail Səmədov tərəfindən tam ödənilməsi barədə maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonra, həmin mənzili yenidən 08 iyul 2016-cı ildə Vaqif Qulam oğlu Səttarova 106.647 manat dəyərində 69.000 ABŞ dollarına qanunsuz sataraq, kooperativin Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində yerləşən ofisində həmin pul vəsaitinin Mail Səmədov tərəfindən Vaqif Səttarovdan alınmasına nail olub, göstərilən məbləği öz aralarında bölməklə, onun özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyib, Vaqif Səttarova məxsus külli miqdarda özgə əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxslə öz qulluq

mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Vaqif Səttarovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 08 iyul 2016-cı il tarixli, 300/2 sayılı müqavilə və mənzilin dəyərinin Vaqif Səttarov tərəfindən tam həcmdə ödənilməsi barədə maliyyə arayışını tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş halda sonuncuya verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Aida Bayramovanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafələrinə mühüm zərər vurulmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Bundan başqa, o, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib təkrarən eyni məqsədlə, tanış Anar Adil oğlu Əşrəfov, həmçinin sonuncunun vasitəsi ilə tanıdığı qeyrisi ilə, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativi tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində inşa olunmuş yaşayış binalarındakı, müxtəlif şəxslərə satılmış mənzillərin, aldadacaqları şəxsləri inandırmaq üçün, Mail Səmədovun adına rəsmiləşdirilməsi barədə köhnə tarixli saxta müqavilələr tərtib edib, onun adından həmin mənzillərin yenidən satışına dair elan vermək barədə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsi 955-ci məhəllədə yerləşən yaşayış evinin (2-ci korpus), 3-cü blok, (yaşayışın) 16-cı mərtəbəsindəki, ümumi sahəsi 172,0 kv.m olan, 4 (dörd) otaqlı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri Günay Cəfər qızı Davıdova ilə Arzu Yunis qızı Məcidovanın arasında bağlanmış 21 iyun 2012-ci il tarixli 207 sayılı müqavilə ilə 120.820 manata sonuncuya satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, qeyd edilən mənzilin Mail Ənsar oğlun Səmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 30 may 2013-cü il tarixli, 300/2 sayılı müqaviləni və həmin mənzilin dəyərinin Mail Səmədov tərəfindən tam ödənilməsi barədə həmin tarixli maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonra göstərilən mənzili yenidən 26 avqust 2016-cı ildə Zahid Ağakışi oğlu Tahirova 130.000

manata qanunsuz satıb, kooperativin Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində yerləşən ofisinin yaxınlığında Mail Səmədov tərəfindən həmin pul vəsaitinin Zahid Tahirovdan, sonuncuya məxsus olan “Mercedes C” klass markalı, “90 UM 405” dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilin salonunda alınmasına nail olub öz aralarında bölməklə, məbləğin özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyib, Zahid Tahirovun külli miqdarda özgə əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxsə öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Zahid Tahirovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri – 26 avqust 2016-cı il tarixli, 302/3 sayılı müqavilə və mənzilin dəyərinin Zahid Tahirov tərəfindən tam həcmdə ödənilməsi barədə maliyyə arayışını tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş halda sonuncuya verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Arzu Məcidovanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafələrinə mühüm zərər vurulmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Bundan başqa, o, həmin vəzifədə işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib təkrarən eyni niyyətlə, tanış Anar Adil oğlu Əşrəfov, həmçinin sonuncunun vasitəsi ilə tanış olduğu qeyrisi ilə, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativi tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində inşa olunmuş yaşayış binalarındakı müxtəlif şəxslərə satılmış mənzillərin, aldadacaqları şəxsləri inandırmaq üçün, Mail Səmədovun adına rəsmiləşdirilməsi barədə köhnə tarixli saxta müqavilələr tərtib edib, onun adından həmin mənzillərin satışına dair elan vermək barədə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində yerləşən yaşayış evinin (2-ci korpus), 2-ci blok, 13-cü mərtəbəsindəki ümumi sahəsi 151,0 kv.m olan, 3 (üç) otaqlı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri Günay Cəfər qızı Davıdova ilə Afət Vəli qızı Ərəbovanın arasında bağlanmış 10 iyul 2009-cu il tarixli 208 sayılı müqavilə ilə 113.775 manata sonuncuya satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, həmin mənzilin

Mail Ənsar oğlu Səmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 30 may 2013-cü il tarixli, 300/4 sayılı müqaviləni və həmin mənzilin dəyərinin Mail Səmədov tərəfindən tam ödənilməsi barədə həmin tarixli maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonar qeyd edilən mənzili yenidən Aqşin Ərəstun oğlu Şirvanlıya 107.000 manata satmaq barədə razılaşmış, həmin puldan əvvəlcə 3.000 manat pul vəsaitinin beh kimi Mail Səmədov, 07 oktyabr 2016-cı ildə isə kooperativin Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində Aqşin Şirvanlıya məxsus “HYUNDAİ ELANTRA” markalı, 99 EU 230 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilin salonunda Anar Əşrəfov və Mail Səmədov tərəfindən daha 67.000 manat, 2017-ci ilin mart ayının 16-dək isə daha 37.000 manat pul vəsaitinin Mail Səmədov və Anar Əşrəfov tərəfindən alınmasına nail olub, öz aralarında bölməklə, özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyib, Aqşin Şirvanlının külli miqdarda əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxslə öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Aqşin Şirvanlının adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri – 07 oktyabr 2016-cı il tarixli, 304/3 sayılı müqavilə tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş halda sonuncuya verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Afət Ərəbovanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyd olunan vəzifədə işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib təkrarən eyni məqsədlə, tanış Anar Adil oğlu Əşrəfov, həmçinin sonuncunun vasitəsi ilə tanıdığı qeyrisi ilə, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativi tərəfindən Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsində inşa olunmuş yaşayış binalarındakı, müxtəlif şəxslərə satılmış mənzillərin, aldadacaqları şəxsləri inandırmaq üçün, Mail Səmədovun adına rəsmiləşdirilməsi barədə köhnə tarixli saxta müqavilələr tərtib edib, onun adından həmin mənzillərin satışına dair elan vermək barədə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub

cinayət əlaqəsinə girərək, Bakı şəhərinin Nərimanov rayonunda Xan Şuşinski küçəsi 955-ci məhəllədə yerləşən yaşayış binasının (2-ci korpus), 2-ci blok, (yaşayışın) 21-ci mərtəbəsindəki, ümumi sahəsi 151,0 kv.m olan, 3 (üç) otaqlı 141-1 sayılı mənzilin “MTKREAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri Aynur Adil qızı Abdullayeva ilə Solmaz Ağaxəlil qızı Salahovanın arasında bağlanmış 24 yanvar 2013-cü il tarixli 225 sayılı müqavilə ilə 138.000 manata sonuncuya satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, həmin mənzilin Mail Ənsar oğlu Səmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri – 10 oktyabr 2015-ci il tarixli 300/9 sayılı müqaviləni və həmin mənzilin dəyərinin M.Səmədov tərəfindən tam ödənilməsi barədə eyni tarixli maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonra, qeyd olunan həmin mənzili yenidən 08 noyabr 2016-cı ildə Elşən Oktay oğlu Məmmədova 117.000 manata qanunsuz satıb, kooperativin Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu X. Şuşinski küçəsində ofisində həmin pul vəsaitinin Mail Səmədov tərəfindən Elşən Məmmədovdan alınmasına nail olub, əldə etdikləri məbləği öz aralarında bölməklə, onun özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyib, Elşən Məmmədovun külli miqdarda əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxslə öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Elşən Məmmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 08 noyabr 2016-cı il tarixli, 300/9 sayılı müqavilə və mənzilin dəyərinin Elşən Məmmədov tərəfindən tam həcmdə ödənilməsi barədə maliyyə arayışını tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş halda sonuncuya verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Solmaz Salahovanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Həmçinin, o, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib təkrarən eyni niyyətlə, tanış Anar Adil oğlu Əşrəfov, eləcə də

sonuncunun vasitəsi ilə tanıdığı Mail Ənsar oğlu Səmədov ilə, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativi tərəfindən Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsində inşa olunmuş yaşayış binalarındakı müxtəlif şəxslərə satılmış mənzillərin, aldadacaqları şəxsləri inandırmaq üçün, Mail Səmədovun adına rəsmiləşdirilməsi barədə köhnə tarixli saxta müqavilələr tərtib edib, onun adından həmin mənzillərin satışına dair elan vermək barədə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, həmin kooperativ tərəfindən Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsində inşa edilmiş yaşayış binasının 2-ci korpus, 2-ci blok, 7-ci mərtəbəsində yerləşən, ümumi sahəsi 151.6 kv.m olan, 3 (üç) otaqlı, 89 sayılı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri Günay Cəfər qızı Davidova ilə Aygün Tahir qızı Əsgərova arasında bağlanmış 30 iyun 2011-ci il tarixli, 12 sayılı müqavilə ilə sonuncuya 40.959 manata satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, həmin mənzilin Mail Ənsar oğlu Səmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 10 oktyabr 2013-cü il tarixli 300/12 sayılı müqaviləni və həmin mənzilin dəyərinin Mail Səmədov tərəfindən tam ödənilməsi barədə həmin tarixli maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonra, qeyd edilən mənzili yenidən 01 dekabr 2016-cı ildə Şahin Əlixan oğlu Əlixanova 110.000 manata qanunsuz satıb, kooperativin Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsində yerləşən ofisində həmin pul vəsaitinin Mail Səmədov tərəfindən alınmasına nail olmaqla, əldə etdikləri məbləği öz aralarında bölərək, özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyib, Şahin Əlixanova məxsus külli miqdarda özgə əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxsə öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Şahin Əlixanovun anası Leyla Paşa qızı Həsənovanın adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 01 dekabr 2016-cı il tarixli 300/14 sayılı müqavilə və mənzilin dəyərinin Leyla Həsənova tərəfindən tam həcmdə ödənilməsi barədə maliyyə arayışını tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş halda Şahin Əlixanova verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Aygün Əsgərovanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən

məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafələrinə mühüm zərər vurmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Eyni zamanda, o, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib təkrarən eyni məqsədlə, tanış Anar Adil oğlu Əşrəfov, həmçinin sonuncunun vasitəsi ilə tanıdığı qeyrisi ilə, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativi tərəfindən Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsində inşa olunmuş yaşayış binalarındakı müxtəlif şəxslərə satılmış mənzillərin, aldadacaqları şəxsləri inandırmaq üçün, Mail Səmədovun adına rəsmiləşdirilməsi barədə köhnə tarixli saxta müqavilələr tərtib edib, onun adından həmin mənzillərin satışına dair elan vermək barədə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, həmin kooperativ tərəfindən Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsi 955-ci məhəllədə yerləşən yaşayış binasının (2-ci korpus), 3-cü blok, 9-cu mərtəbəsindəki, ümumi sahəsi 172,6 kv.m olan, 4 (dörd) otaqlı, 167 sayılı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri kimi özü ilə Sevinc Vaqif qızı Qurbanovanın arasında bağlanmış 16 fevral 2016-cı il tarixli 159 sayılı müqavilə ilə 131.176 manata sonuncuya satılaraq rəsmiləşdirildiyi halda, həmin mənzilin Mail Ənsar oğlu Səmədovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri - müqaviləni və həmin mənzilin dəyərinin Mail Səmədov tərəfindən tam ödənilməsi barədə həmin tarixli maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonra qeyd edilən mənzili yenidən 10 yanvar 2017-ci ildə Əhməd Salih oğlu Qaraisayevə 147.000 manata qanunsuz satıb, kooperativin Nərimanov rayonu, Xan Şuşinski küçəsində yerləşən ofisinin qarşısında həmin məbləğdən 117.000 manat pulun Mail Səmədov tərəfindən alınmasına nail olub, əldə etdikləri məbləği öz aralarında bölməklə, ondan özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyərək, Əhməd Qaraisayevə məxsus külli miqdarda özgə əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxsə öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Əhməd Qaraisayevin adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan

məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 10 yanvar 2017-ci il tarixli, 300/28 sayılı müqavilə tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş halda Əhməd Qaraisayevə verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Sevinc Qurbanovanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Həmçinin o, “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sədri vəzifəsində işləyərkən, öz qulluq mövqeyindən istifadə edib təkrarən eyni niyyətlə, qeyrisi ilə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, həmin kooperativ tərəfindən Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsindəki 20 mərtəbəli yaşayış binasının 2-ci blok, 2-ci korpus 12-ci mərtəbədə yerləşən, ümumi sahəsi 111.9 kv.m olan, izolə olunmuş 2 otaqlı, 116 sayılı mənzilin “MTK-REAL” mənzil tikinti kooperativinin sabiq sədri İslam Səfəralı oğlu Qasimov ilə Karaçeva Barya İşıyaquyevna arasında bağlanmış 30 sentyabr 2006-cı il tarixli 27 nömrəli müqavilə ilə 60.986 ABŞ dollarına sonuncuya satılaraq rəsmiləşdirildiyini bildiyi halda, həmin mənzilin Şahin Vəkil oğlu Həsənovun adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri - müqaviləni və həmin mənzilin dəyərinin Şahin Həsənov tərəfindən tam ödənilməsi barədə həmin tarixli maliyyə arayışını tərtib edib imzası və kooperativin möhürü ilə təsdiq etmiş, bundan sonra qeyd olunan mənzili yenidən 16 yanvar 2017-ci ildə Nüşabə Camal qızı Rüstəmovaya 90.000 manata qanunsuz satıb, kooperativin Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu Xan Şuşinski küçəsində yerləşən ofisində həmin pulun Şahin Həsənov tərəfindən alınmasına nail olub, əldə etdikləri məbləği öz aralarında bölməklə, onun özünə çatan hissəsini şəxsi ehtiyaclarına xərcləyib, Nüşabə Rüstəmovaya məxsus külli miqdarda özgə əmlakını qabaqcadan əlbir olduğu bir qrup şəxslə öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə aldatma və etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə ələ keçirib təkrarən dələduzluq etmiş, daha sonra özünün qanunsuz əməllərini davam etdirməklə qeyd olunan mənzilin Nüşabə Rüstəmovanın adına satılması haqqında məzmununa bilə-bilə yalan məlumatları daxil etdiyi saxta rəsmi sənədləri 16 yanvar 2017-ci il tarixli, 221/1 sayılı müqavilə tərtib edib, imzası və möhürü ilə təsdiq olunmuş

halda Nüşabə Rüstəmovaya verib vəzifə saxtakarlığı törətmiş, Barya Karaçevanın mənzil üzərində mülkiyyət hüququnu pozaraq onu faktiki olaraq mənzildən məhrum etməklə fiziki şəxsin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurmasında ifadə olunan həmin əməli ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmişdir.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 15 fevral 2019-cu il tarixli qərarı ilə dövlət ittihamçısı Ceyhun Budaqov tərəfindən verilmiş apelyasiya protesti və zərərçəkmiş Hüseynov Tağı Nikolayeviçin nümayəndəsi Hüseynova Günay Tağı qızı tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, zərərçəkmiş Rüstəmov Nüşabə Camal qızı tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti və apelyasiya şikayətinə əlavə qismən təmin edilmiş, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 19 sentyabr 2018-ci il tarixli hökmü Cahangirli Sahil Nizami oğluna aid hissədə dəyişdirilmiş, Sahil Cahangirli tərəfindən vurulmuş maddi ziyana görə 25000 (iyirmi beş min) manat məbləğində pulun S.N.Cahangirliyə alınaraq zərərçəkmiş şəxs Rüstəmov Nüşabə Camal qızına verilməsi, N.C.Rüstəmovanın mənəvi ziyana görə 40000 manat məbləğində pulun S.N.Cahangirliyə alınaraq ona verilməsinə dair tələb hissəsində isə apelyasiya şikayətinin təmin edilməməsi, hökmün qalan hissələrdə dəyişdirilmədən saxlanılması qəet edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 23 iyul 2019-cu il tarixli qərarı ilə dövlət ittihamçısı İlkin Yusifov tərəfindən verilmiş kassasiya protesti, zərərçəkmiş Hüseynov Tağı Nikolayeviçin nümayəndəsi Hüseynova Günay Tağı qızı və zərərçəkmiş Rüstəmov Nüşabə Camal qızı tərəfindən verilmiş kassasiya şikayətləri təmin edilmiş, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 416.0.21-ci maddəsində göstərilən əsasla – Cahangirli Sahil Nizami oğluna şərti məhkum etmə kimi cinayət-hüquqi xarakterli tədbir edilərkən onun məsuliyyətini yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar düzgün nəzərə alınmadığına görə, Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 15 fevral 2019-cu il tarixli qərarı ləğv edilmiş, cinayət işi apelyasiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilmişdir.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə zərər çəkmiş Hüseynov Tağı Nikolayeviçin

nümayəndəsinin apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, dövlət ittihamçısı Ceyhun Budaqov tərəfindən verilmiş apelyasiya protesti qismən təmin edilmiş, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 19 sentyabr 2018-ci il tarixli hökmü Cahangirli Sahil Nizami oğluna aid hissədə dəyişdirilmiş, hökmdən S.N.Cahangirinin barəsində Azərbaycan Respublikası CM-nin 70-ci maddəsinin tətbiqinə dair müddəa və bununla bağlı olan göstərişlər xaric edilmiş, S.N.Cahangirinin üzərində saxlanılan 6 (altı) il 2 (iki) ay 16 (on altı) gün müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməsi, cəzaçəkmə müddətinin 6 noyabr 2019-cu il tarixdən hesablanması müəyyən edilmişdir.

Həmçinin həmin qərarla zərər çəkmiş Rüstənova Nüşabə Camal qızının apelyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, hökm zərər çəkmiş Nüşabə Camal qızı Rüstəmovanın maddi ziyanı görə 25000 (iyirmi beş min) manat məbləğində pulun ödənilməsi tələbinin rədd edilməsi hissəsində ləğv olunmuş, həmin iddia təmin edilmiş, S.N.Cahangiridən 25000 (iyirmi beş min) manat məbləğində pulun alınaraq zərər çəkmiş Rüstənova Nüşabə Camal qızına verilməsi qərara alınmışdır. N.C.Rüstəmovanın mənəvi ziyanla bağlı tələbinə aid hissədə isə apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, hökm onun mənəvi ziyanın ödənilməsi tələbinə dair iddiasının baxılmamış saxlanması hissəsində ləğv olunmuş, həmin iddia əsassız olduğundan təmin edilməmiş, hökm S.N.Cahangiriyə aid qalan hissələrdə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarından dövlət ittihamçısı kassasiya protesti verərək həmin protestini onunla əsaslandırılmışdır ki, məhkəmələr tərəfindən sübut etməyə dair cinayət-prosessual qanunun tələbləri pozulmuş, nəticədə Cahangirli Sahil Nizami oğlunun “MTK – REAL” Mənzil Tikinti Kooperativinin sədri olduğu dövrdə vəzifə səlahiyyətlərinə sui-istifadə edərək “Sahil-D Kompani” MMC tərəfindən əvvəl Tamella Xankişiyevaya satılmış iki otaqlı mənzilin MMC-nin vəfat etmiş direktorunun imzası saxtalaşdırılmaqla Həsənov Şahin Vəkil oğluna və sonuncu tərəfindən zərərçəkmiş Hüseyinov Tağı Nikolayeviçə satılmasına dair saxta müqavilələrin və müvafiq ödəniş sənədlərinin hazırlanmasına nail olması, bu yolla qabaqcadan əlbir olduğu Şahin Həsənovla birgə Tağı Hüseyinovu aldaraq onun həmin iki otaqlı

mənzilə görə ilkin olaraq ödədiyi 31.100 manat məbləğində pulu ələ keçirib Şahin Həsənovla bölmələri, Tamella Xankişiyevanı mənzilindən məhrum etməklə, yəni onun hüquqlarına və qanuni mənafelərinə mühüm zərər vurub ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməsi ibtidai istintaqda toplanmış və məhkəmədə baxılmış materiallarla kifayət qədər sübuta yetirildiyi halda, həmin epizod təqsirliliyinin sübuta yetirilməməsi əsası ilə əsassız və qanunsuz olaraq birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən ittihamdan xaric edilmiş, bu nəticə ilə razılaşmaqla apelyasiya instansiyası məhkəməsi də eyni pozuntulara yol vermişdir.

Kassasiya protestinin həmin məsələ üzrə digər dəlili isə odur ki, cinayətin iştirakçısı olan Həsənov Şahin Vəkil oğlunun barəsində cinayət işinə ayrıca icraatda baxılarkən o, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 28 iyun 2019-cu il tarixli hökmü ilə Hüseyinov Tağı Nikolayeviçlə bağlı epizod üzrə də məhz “MTK – REAL”-ın sədri, yəni Sahil Cahangirli ilə qabaqcadan əlbir olmaqla dələduzluq etməkdə təqsirli bilinmiş və həmin hökm Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 21 avqust 2019-cu il tarixli qərarı ilə dəyişdirilmədən qüvvəsində saxlanılarkən məhkəmə təkitabında Sahil Cahangirli barəsində qərar çıxarmış hakimlərdən iki nəfəri – sədrlik edən və məruzəçi Rizvan Səfərov və Əflatun Qasimov iştirak etmişlər.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestində göstərilənləri CPM-nin 416.0.1 və 416.0.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş halları yaradan pozuntular kimi qiymətləndirərək həmin əsaslarla Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsini, cinayət işinin apelyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya protestindən görünür ki, dövlət ittihamçısı məhkəmələr tərəfindən sübut etməyə dair cinayət-prosessual qaydaların pozulduğunu, nəticədə kifayət qədər sübuta yetirildiyi halda Hüseyinov Tağı Nikolayeviçlə bağlı dələduzluq və vəzifə saxtakarlığı, habelə Xankişiyeva Tamella Əsgər qızının faktiki olaraq mənzilindən məhrum edilməsi ilə əlqədar ağır nəticələrə səbəb olmaqla vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmə epizodlarının əsassız olaraq ittihamdan xaric edildiyini iddia etməklə, həmin hissədə mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsi, cinayət işinin apelyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsi barədə kassasiya

tələbini məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini və yaxud dəyişdirilməsini şərtləndirən əsaslar kimi Azərbaycan Respublikası CPM-in 416.0.1 və 416.0.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarla əlaqələndirmişdir.

Lakin, eyni dəlillərlə və bunlarla yanaşı Cahangirli Sahil Nizami oğlunun barəsində CM-nin 70-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şərti məhkum etmənin təqsirkarın məsuliyyətini yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar düzgün nəzərə alınmadan - əsassız olaraq tətbiq edilməsi barədə dəlillə əsaslandırılmış dövlət ittihamçısının və zərərçəkmiş şəxs Hüseynov Tağı Nikolayeviçin nümayəndəsinin hazırkı iş üzrə bundan əvvəl çıxarılmış Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 15 fevral 2019-cu il tarixli qərarından verdikləri kassasiya protestinə və kassasiya şikayətinə (eləcə də zərərçəkmiş Rüstəmov Nüşabə Camal qızının kassasiya şikayətinə) Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası tərəfindən baxılmış və kollegiya 23 iyul 2019-cu il tarixli qərarı ilə müstəsna olaraq şəri məhkum etmənin əsassız olaraq tətbiq edilməsinə (cəzanı yüngülləşdirən halların əsassız olaraq müəyyən edilib nəzərə alınmasına görə) – yəni CPM-nin 416.0.21-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsasla apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 15 fevral 2019-cu il tarixli qərarını ləğv edərək cinayət işini yeni apelyasiya baxışına təyin etmişdir.

CPM-nin 420.2-ci maddəsinə əsasən cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət apelyasiya instansiyası məhkəməsinə yeni məhkəmə baxışına göndərilərkən məhkumun vəziyyətini pisləşdirən qərar yalnız hökmün dövlət ittihamçısının kassasiya protesti və ya zərərçəkmiş şəxsin, yaxud onun nümayəndəsinin kassasiya şikayəti əsasında ləğv edildiyi halda qəbul edilə bilər.

Qeyd olunan cinayət-prosessual norma faktiki olaraq yeni apelyasiya baxışının hədlərini göstərməklə, qəbul ediləcək qərarı əvvəlki qərarın mübahisələndirilməsinə həsr olunmuş kassasiya müraciətlərinin xarakterindən və onların kassasiya instansiyası məhkəməsində həllindən asılı etmişdir.

Məhkəmə heyətinin fikrincə, həmin normanın mənasına görə apelyasiya instansiyası məhkəməsi yeni baxışda məhkumun vəziyyətinin əvvəlki qərarla müqayisədə pisləşdirilməsi barədə qərarı buna dair verilmiş kassasiya müraciəti təmin olunduğu hissədə çıxara bilər.

Başqa sözlə, yenidən işə baxan apelyasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya instansiyası məhkəməsinin əvvəlki baxışın pozuntularını müəyyən etdiyi məsələlər üzrə məhkumun vəziyyətinin pisləşməsi barədə yeni qərar çıxarmağa haqlıdır, kassasiya instansiyası məhkəməsinin pozuntuları müəyyən etmədiyi məsələlər üzrə isə (kassasiya müraciəti ilə razılaşmadığı hissədə) məhkumun vəziyyətini pisləşdirmək səlahiyyətinə malik deyil.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası da yeni apelyasiya baxışında çıxardığı 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarında CPM-nin 420.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının hüquqi mövqeyini tam şəkildə nəzərə almış, Sahil Cahangirinin barəsində şərti məhkum etmənin tətbiq edilməsinə dair müddəaları hökmdən xaric etmiş, S.Cahangirinin hökmə təyin olunmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkməsi barədə qərar qəbul etmişdir. Kassasiya protesti və zərərçəkmiş Hüseynov Tağı Nikolayeviçin nümayəndəsinin kassasiya şikayəti ilə mübahisələndirilən Tağı Hüseynovla bağlı dələduzluq və vəzifə saxtakarlığı epizodlarının, Tamella Xankişiyeva ilə bağlı vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmə epizodunun ittihamdan xaric edilməsi məsələsi isə (Ali Məhkəmənin Cinayət kollegiyasının qərarında kollegiyanın bu məsələdə kassasiya müraciətləri ilə razılaşdığını göstərən bir dəlil belə gətirilmədiyindən), apelyasiya instansiyası məhkəməsinin əvvəlki qərarında olduğu kimi həll edilmiş, yəni sözügedən epizodların ittihamdan xaric edilməsi hissəsində birinci instansiya məhkəməsinin hökmü dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Ona görə də, dövlət ittihamçısının yeni apelyasiya baxışı nəticəsində çıxarılmış 06 noyabr 2019-cu il tarixli yekun qərarı Sahil Cahangirinin zərərçəkmiş Tağı Hüseynov və Tamella Xankişiyeva ilə bağlı epizodlarda təqsirli bilinməməsinə görə mübahisələndirməsi əsaslı və qanuni mövqe kimi qiymətləndirilə bilməz.

Belə nəticəyə gələrkən məhkəmə kollegiyası onu da nəzərə almışdır ki, kassasiya protestində göstərilənlərin əksinə olaraq birinci instansiya məhkəməsində ittihamın sözügedən epizodları üzrə faktiki hallar müəyyən edilərkən və onlardan hüquqi nəticələr çıxarılaarkən məhkəmə tərəfindən sübutların araşdırılmasında qanun pozuntusuna yol verilməmiş - hər hansı sübutun tədqiqindən əsassız imtina edilməmiş,

sübutlar CPM-nin 144-cü maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq yoxlanılmış, hökm çıxarılmış, yolverilməz sübutlardan istifadə olunmamış, araşdırılmış sübutlara isə CPM-nin 145-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq qiymət verilmiş və Sahil Cahangirinin şərh edilən epizodlarda təqsirliliyinin sübuta yetirilməməsi barədə yekun nəticələr CPM-nin 146-cı maddəsinin tələbləri gözlənilməklə işə aid olan və biri digərinə uyğun gələn sübutların məcmusu ilə, onların həqiqi məzmununa uyğun olaraq əsaslandırılmışdır.

Hökmdə sübutlar, o cümlədən təqsirləndirilənlərin, Həsənov Şahin Vəkil oğlunun, zərərçəkmiş şəxs Hüseynov Tağı Nikolayeviçin, onun qızı - şahid Günay Hüseynovanın, digər şahidlərin ifadələri, məhkəmə ekspertizalarının rəyləri, istintaq hərəkətlərinin protokolları və digər materiallar təsvir edilib ətraflı şərh edildiyindən, apelyasiya instansiyası məhkəməsi də öz nəticələrini həmin sübutların üzərində qurduğundan, məhkəmə kollegiyası isə qeyd olunan (kassasiya protestində göstərilənlərlə eyni olan) dəlillərin araşdırılması və yoxlanılması üzrə birinci və apelyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldikləri nəticələrlə razılaşdığından, həm də kassasiya şikayətində məhkəmələrin çıxarıqları nəticələri təkzib edə və araşdırmanın obyektivliyini şübhə altına ala biləcək dəlillər gətirilmədiyindən, nə sübutları yenidən təsvir edib onları və kassasiya şikayətinin dəlillərini daha ətraflı şərh etmək, nə də ki, məhkəmələrin sözügedən məsələ (ittihamdan xaric edilmiş Tağı Hüseynov və Tamella Xankişiyeva ilə bağlı epizodlar) üzrə yekun nəticələrini şübhə altına almaq üçün əsas görməmişdir.

Hüseynov Tağı Nikolayeviçlə bağlı dələduzluq epizodunda Həsənov Şahin Vəkil oğlunun Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 28 iyun 2019-cu il tarixli hökmü ilə təqsirli bilinməsi və hökmdə onun həmin cinayəti “MTK-Real” Mənzil Tikinti Kooperativinin sədri vəzifəsində işləyən tanışi ilə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olub” törətməsinin əks olunması da hazırki işdə Sahil Cahangirinin həmin epizod üzrə təqsirli olduğunu müəyyən edən xüsusat (Şahin Həsənovun barəsində olan hökm Sahil Cahangirovun təqsirliliyini müəyyən edən akt) kimi qiymətləndirilə bilməz.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası CPM-nin 142.1-ci maddəsinə əsasən, cinayət təqibi üzrə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü cinayət təqibi üzrə icraatda həm müəyyən

olunmuş hallara, həm də onların hüquqi qiymətinə görə təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya məhkəmə üçün məcburidir.

Lakin, həmin norma təfsir edilərkən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının müddəaları, cinayət mühakimə icraatının prinsipləri, cinayət-prosessual qanunun ümumi hissəsinin digər müddəaları, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi nəzərdən qaçırılmamalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 63-cü maddəsinə əsasən, cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən hər bir şəxs, onun təqsiri qanunla nəzərdə tutulan qaydada sübuta yetirilməyibsə və bu barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü yoxdursa, təqsirsiz sayılır” (I hissə). “Məhkəmənin hökmü olmazsa, kimsə cinayətdə təqsirli sayıla bilməz.

CPM-nin 21.1-ci maddəsində də “təqsirsizlik prezumpsiyası” prinsipi Konstitusiyanın 61-ci maddəsinə müvafiq şəkildə təsbit edilməklə şəxsin təqsiri cinayət-prosessual qanunun müəyyən etdiyi qaydada sübuta yetirildiyi halda müvafiq (onun barəsində çıxarılmış) hökmlə təqsirli bilinməsinə ehtiva edir.

CPM-nin 33-cü maddəsində təsbit edilmiş “cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi” prinsipinə görə, hakimlər cinayət mühakimə icraatının həyata keçirilməsində cinayət işi üzrə toplanmış sübutları bu Məcəllənin tələblərinə əsasən qiymətləndirirlər. Hakimlərin sübutlara və sair materiallara qərəzli münasibət bəsləməsi, mövcud hüquqi prosedur daxilində tədqiq edilənədək sübut və digər materiallardan birinə digərinə nisbətə çox və ya az əhəmiyyət verilməsi yolverilməzdir.

Cinayət-prosessual qanunun sübutların qiymətləndirilməsi məsələlərini tənzimləyən 145-ci maddəsində də nəzərdə tutulmuşdur ki, təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror, hakim qanunu və vicdanını rəhbər tutaraq sübutların məcmusunun hərtərəfli, tam və obyektiv baxılmasına əsaslanmaqla öz daxili inamına görə sübutları qiymətləndirirlər.

Məhkəmə baxışının hədlərini müəyyən edən CPM-nin 318.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmə baxışı zamanı cinayət işinə, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına və ya xüsusi ittiham üzrə şikayətə yalnız təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş və ya məhkəməyə verilən ittiham daxilində baxılır”.

Göründüyü kimi, milli qanunvericiliyin yuxarıda təsvir edilmiş normaları məhkəmə baxışının hədlərini, o cümlədən tədqiq olunan, qiymətləndirilən sübutların dairəsini məhkəməyə verilən ittiham və bu ittiham üzrə təqsirləndirilən şəxslə məhdudlaşdırmaqla həmin məhkəmə baxışının yekununda çıxarılan hüquqi əhəmiyyətli nəticələri də (o cümlədən, təqsirlilik məsələsi üzrə) müstəsna olaraq baxılan ittiham və təqsirləndirilən şəxslə məhdudlaşdırır, beləliklə də, şəxsin tərəf olmadığı cinayət prosesində onun təqsirliliyi barədə nəticələrin çıxarılmasını istisna edir.

Məhkəmə hökmünün preyardisiallığına dair məsələnin məhz bu cür həll edilməli olduğu Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyindən də irəli gəlir.

Belə ki, Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 142-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair” 8 yanvar 2020-ci il tarixli qərarında ifadə etdiyi mövqeyə görə “qüvvəyə minmiş məhkəmə hökmünün preyardisiallığının həmin cinayət prosesində təqsirləndirilən şəxs statusunda iştirak etməyən şəxslərə şamil edilməsi sonuncuları cinayət-prosessual qanunvericiliyi ilə müəyyən edilən təminatlardan, o cümlədən məhkəmə icraatında müdafiə (Konstitusiyanın 127-ci maddəsinin VIII hissəsi) və təqsirsizlik prezumpsiyası hüquqlarından (Konstitusiyanın 63-cü maddəsi) məhrum etməklə onların Konstitusiyanın 60-cı maddəsində təsbit edilmiş hüquq və azadlıqlarının məhkəmə müdafiəsi hüququnun pozulması ilə nəticələnmə bilər.

Bundan çıxış edərək Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu belə nəticəyə gəlmişdir ki, qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə hökmünün preyardisiallığı, həmin hökmün çıxarıldığı şəxslərin dairəsi ilə məhdudlaşır.

Odur ki, zərərçəkmiş Tağı Hüseynova qarşı başqa şəxslə qabaqcadan əlbir olmaqla dələduzluq etməsi ilə əlaqədar Həsənov Şahin Vəkil oğlunun barəsində ayrıca icraatda çıxarılmış

ittiham hökmünə həmin icraatda iştirak etməyən Sahil Cahagirlinin də təqsirliliyini təsdiq edən akt kimi baxmaq olmaz.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarının çıxarılmasında iştirak etmiş hakimlərdən Rizvan Səfərovun və Əflatun Qasimovun Şahin Həsənovun barəsində çıxarılmış hökmdən verilmiş apelyasiya şikayətinə baxılmasında R.Səfərovun sədrlik edən, Ə.Qasimovun hakim kimi iştirak etmələri özü-özlüyündə hazırki işdə şərh edilən məsələ üzrə çıxarılmış nəticəyə təsir etmədiyindən (bu nəticənin düzgün olmaması barədə fikir yürütmək üçün əsas vermədiyindən), apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarının ləğvini və apelyasiya baxışının yenidən keçirilməsini tələb edən hal kimi nəzərdən keçirilə bilməz. Məhkəmə kollegiyası qeyd olunan pozuntuya bu cür yanaşarkən şərh edilən epizodun bəratverici əsasla (bu epizod üzrə Sahil Cahagirlinin təqsirliliyinin sübuta yetirilməməsinə görə) ittihamdan xaric edildiyini və analogiya üzrə CPM-nin 399.2, 399.3-cü maddələrinin müddəalarını nəzərə alır.

Bütün bunlara görə məhkəmə kollegiyası baxılan işdə kassasiya protestində məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsinin əsasları kimi qeyd olunan CPM-nin 416.0.1, 416.0.2-ci maddələrində göstərilən pozuntulara yol verilməməsi, müvafiq olaraq da mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsi və yaxud dəyişdirilməsi, kassasiya protestinin təmin edilməsi üçün əsasların olmaması haqqında nəticəyə gəlmişdir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya protestinin təmin edilməsinə dair dövlət ittihamçısının çıxışını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə hesab etmişdir ki, kassasiya protesti təmin edilməməli, Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Cahangirli Sahil Nizami oğlunun barəsində olan 06 noyabr 2019-cu il tarixli qərarı isə dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Əgər məhkəmədə şəxsin əməlinə cinayət mühakimə icraatı qaydasında baxılmalı olmadığı müəyyən olunursa, həmin əməllə bağlı irəli sürülmüş mülki iddianın bu icraat çərçivəsində həll edilməsi üçün əsaslar daortadan qalxmış olur.

Bakı Şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsinin 07 may 2019-cu il tarixli qərarı ilə Əbilov Nazim Qənbər oğlunun və Ağayev Qurban Ağayar oğlunun Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 213.2.2-ci maddəsi ilə təqsirləndirilmələrinə dair cinayət işi üzrə icraata CM-nin 75.1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsasla - cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətinin keçməsi ilə əlqdar xitam verilmiş və mülki iddiaçı – Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Bakı Şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinin 722.312,37 manat məbləğində pulun müştərək qaydada Əbilov Nazim Qənbər oğlundan və Ağayev Qurban Ağayar oğlundan alınıb dövlət büdcəsinə ödənilməsinə dair mülki iddiası baxılmamış saxlanılmışdır.

Cinayət təqibi orqanı tərəfindən irəli sürülmüş ittihama əsasən Əbilov Nazim Qənbər oğlu Bakı şəhəri Vergilər Departamentində (işə baxılan vaxt Vergilər Nazirliyi yanında Bakı şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentində) vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda alınmış, hüquqi ünvanı Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Babək prospekti, ev 64, mənzil 73 olan “Amin Ekspres” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətə (VÖEN: 2001410911) tanış Ağayev Qurban Ağayar oğlunu direktor vəzifəsinə təyin etdirib, özü cəmiyyətin rəhbəri olarkən, vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınmaq məqsədilə, bir qrup şəxslə, yəni Qurban Ağayevlə qabaqcadan əlbir olub cinayət əlaqəsinə girərək, müəssisənin nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş funksiyaları özü tam yerinə yetirmiş, cəmiyyətin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin uçotunun aparılması vəzifəsini öz üzərinə götürmüş, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olaraq, vergilərin hesablanması və dövlət büdcəsinə ödənilməsi vəzifəsini nəzərdə tutan əməliyyatlar apararaq rəsmiləşdirmiş və bununla əlaqədar vergi ödəyicisi kimi məsuliyyət daşıyaraq, müvafiq vergilərin ödənilməsinin təmin edilməsinə cavabdeh olduğu halda, Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 16.1.1, 16.1.4, 72, 78.1, 105.1, 130.1, 130.2, 159.1, 159.5, 166.1, 168.1, 177.1.1, 177.1.2, 177.1.3, 177.2, 177.6 və 180.1-ci maddələrinin tələblərini pozaraq, qeyd olunan cəmiyyətin adından vergi orqanına təqdim edilmiş

bəyannamələrə bilə-bilə təhrif olunmuş məlumatlar daxil etməklə, ümumilikdə külli miqdar təşkil edən 722312,37 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınmışdır.

Belə ki, Nazim Əbilov “Amin Ekspres” MMC-nin direktoru Ağayev Qurban Ağayar oğlu ilə qabaqcadan əlbir olub, cinayət əlaqəsinə girərək həmin müəssisənin adından:

2010-cu ilin fevral ayı üzrə vergi orqanına təqdim etdiyi əlavə dəyər vergisi (ƏDV) bəyannaməsində ƏDV tutulan dövriyyəsinə 13559,32 manat, büdcəyə ödənilməli ƏDV-ni 2440,68 manat göstərməli olduğu halda, ƏDV tutulan dövriyyəsinin olmadığını göstərərək, 2440,68 manat;

2010-cu ilin mart ayı üzrə vergi orqanına təqdim etdiyi ƏDV bəyannaməsində ƏDV tutulan dövriyyəsinə 4661,00 manat, büdcəyə ödənilməli ƏDV-ni 838,98 manat göstərməli olduğu halda, ƏDV tutulan dövriyyəsinin olmadığını göstərərək, 838,98 manat;

2010-cu ilin aprel ayı üzrə vergi orqanına təqdim etdiyi ƏDV bəyannaməsində ƏDV tutulan dövriyyəsinə 4661,00 manat, büdcəyə ödənilməli ƏDV-ni 838,98 manat göstərməli olduğu halda, ƏDV tutulan dövriyyəsinin olmadığını göstərərək, 838,98 manat;

2012-ci ilin aprel ayı üzrə vergi orqanına təqdim etdiyi ƏDV bəyannaməsində ƏDV tutulan dövriyyəsinə 2332414,78 manat, büdcəyə ödənilməli ƏDV-ni 419834,66 manat göstərməli olduğu halda, ƏDV tutulan dövriyyəsinin olmadığını göstərərək, 419834,66 manat, cəmi 423953,30 manat məbləğində ƏDV-ni;

bundan əlavə, “Amin Ekspres” MMC-nin adından 2009-cu il üzrə vergi orqanına təqdim etdiyi mənfəət vergisi bəyannaməsində gəlirini 8914001,09 manat, gəlirin əldə olunmasına çəkilmiş xərclərini 7428334,24 manat, əldə olunan mənfəətini 1485666,85 manat və bu mənfəətdən 20% dərəcə ilə dövlət büdcəsinə hesablanmalı mənfəət vergisini 297133,37 manat göstərməli olduğu halda, gəlirini 8289232,32 manat, gəlirin əldə olunmasına çəkilmiş xərclərini 8288640,37 manat, vergiyə cəlb olunan mənfəət vergisini

591,95 manat, mənfəətinin 130,23 manat olduğunu göstərməklə, 297003,14 manat,

həmçinin 2010-cu il üzrə vergi orqanına təqdim etdiyi mənfəət vergisi bəyannaməsində gəlirini 40677,97 manat, gəlirin əldə olunmasına çəkilmiş xərclərini 33898,35 manat, əldə olunan mənfəətini 6779,62 manat və bu mənfəətdən dövlət büdcəsinə hesablanmalı mənfəət vergisini 1355,93 manat göstərməli olduğu halda, mənfəətinin olmadığını göstərməklə 1355,93 manat, cəmi 298359,07 manat mənfəət vergisini, ümumilikdə isə külli miqdar təşkil edən 722312,37 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınmışdır.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 17 iyul 2019-cu il tarixli qərarı ilə mülki iddiaçı - Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Bakı Şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinin baş direktorunun müavini tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı Şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsinin 07 may 2019-cu il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 17 iyul 2019-cu il tarixli qərarından mülki iddiaçı - Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Bakı Şəhəri Lokal Gəlirlər Baş İdarəsinin rəis müavini, baş vergi xidməti müşaviri Rasim Quliyev kassasiya şikayəti verərək bu şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətinin keçməsi ilə əlaqədar cinayət işi üzrə icraata xitam verildikdə irəli sürülmüş mülki iddianın baxılmamış saxlanması nə Cinayət-Prosessual Məcəllə, nə də Mülki-Prosessual Məcəllə ilə nəzərdə tutulmadığı halda, birinci instansiya məhkəməsi əsassız və qanunsuz olaraq Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Bakı Şəhəri Lokal Gəlirlər Departamentinin 722312,37 manat məbləğində pulun müştərək qaydada Əbilov Nazim Qənbər oğlundan və Ağayev Qurban Ağayar oğlundan alınmış dövlət büdcəsinə ödənilməsinə dair mülki iddianı baxılmamış saxlamış, apelyasiya instansiyası məhkəməsi isə həmin qərarı dəyişdirilmədən saxlamaqla eyni pozuntuları təkrarlamışdır.

Mülki iddiaçı kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 17 iyul 2019-cu il tarixli qərarının ləğv olunmasını və 722312,37 manat məbləğində vergi borcunun müştərək qaydada Əbilov Nazim Qənbər oğlundan və Ağayev Qurban Ağayar oğlundan

tutularaq dövlət büdcəsinə ödənilməsinə dair mülki iddianın tam təmin olunması barədə qərarın qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Göründüyü kimi, mülki iddiaçı təqsirləndirilən şəxslər, eyni zamanda mülki cavabdehlər Əbilov Nazim Qənbər oğlundan və Ağayev Qurban Ağayar oğlundan müştərək qaydada 722312,37 manat məbləğində vergi borcunun tutulmasına dair mülki iddia (cinayət təqibinə və cinayət işi üzrə icraata cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətinin keçməsi əsası ilə xitam verilməsi ilə əlaqədar) baxılmamış saxlanıldığı üçün məhkəmə qərarlarının bu hissədə qanunsuz və əsassız olduğunu iddia etməklə, məhkəmələrin mülki iddianın həllinə dair cinayət-prosessual qanunun tətbiqi üzrə mövqelərini mübahisələndirmişdir.

Odur ki, kassasiya Kollegiyası mülki iddiaçının kassasiya şikayətini Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 419-cu maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək bu müraciətlə əlaqədar Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 17 iyul 2019-cu il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

CPM-nin 179.1-ci maddəsinə əsasən cinayət mühakimə icraatında mülki iddia bu Məcəllənin müddəaları ilə müəyyən edilmiş qaydalara əsasən verilir, sübut və həll olunur.

CPM-nin 179.2-ci maddəsi mülki-prosessual qanunvericiliyin normalarının cinayət prosesində tətbiqinə o halda yol verir ki, onların tətbiqi cinayət mühakimə icraatının prinsiplərinə zidd olmasın və mülki iddia üzrə icraatda zəruri olan qaydalar Cinayət-Prosessual Məcəllədə nəzərə tutulmasın.

CPM-nin 180.3-cü maddəsində cinayət mühakimə icraatı zamanı verilmiş, lakin məhkəmə tərəfindən baxılmamış saxlanmış mülki iddianın sonradan mülki mühakimə icraatı qaydasında verilməsi imkanı nəzərdə tutulmuşdur.

CPM-nin 181.2-ci maddəsinə təsbit edilmişdir ki, bilavasitə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməllə fiziki və ya hüquqi şəxsə maddi ziyan vurulduqda o, ziyanının ödənilməsi barədə mülki iddia verməklə həmin maddədə göstərilən məsələlər üzrə tələblər irəli sürə bilər.

CPM-nin 187.1-ci maddəsinə əsasən mülki iddianın miqdarından asılı olmayaraq ona cinayət işinin və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər

materialın aid olduğu məhkəmədə müvafiq olaraq həmin işlə və yaxud materialla birlikdə baxılır.

CPM-nin 187.2-ci maddəsi cinayət mühakimə icraatı zamanı mülki iddia üzrə qərarın məhkəmənin hökmündə göstərilməsini nəzərdə tutmuşdur.

Eynilə, CPM-nin məhkəmə hökmündə mülki iddianın həlli məsələsini tənzimləyən 354-cü maddəsi, habelə mülki iddianın həllini ittiham və bəraət hökmünün nəticəvi hissələrində göstərilən məsələlər sırasına aid edən CPM-nin 353.4.10 və 353.5.4-cü maddələri də prosessual qərar olaraq məhkəmə hökmünü mülki iddianı həll edən məhkəmə aktı kimi təsbit etməklə məhz həmin aktın çıxarılması ilə eyni zamanda mülki iddianın həll edilməsinin mümkünlüyünü ehtiva edirlər.

CPM-nin 39.1.3-cü maddəsində cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətinin keçməsi cinayət təqibini istisna edən hal qismində nəzərdə tutulmuşdur.

CPM-nin 39.1-ci maddəsinə əsasən cinayət təqibini istisna edən hal olduqda, cinayət təqibi başlana bilməz, başlanmış cinayət təqibinə isə xitam verilməlidir (o cümlədən, cinayət işi başlana bilməz, başlanmış cinayət işi üzrə icraata isə xitam verilməlidir).

Məhkəmə baxışında cinayət təqibinə xitam verilməsi məsələlərinə dair CPM-nin 43.3-cü maddəsini CPM-nin 39.1-ci maddəsində göstərilən müddəalarla birlikdə götürülməklə təfsir etdikdə aydın olur ki, müdafiə tərəfinin razılığı olduğu halda məhkəmə baxışında da belə razılığın olması müəyyən olunduqdan sonra cinayət təqibi, müvafiq olaraq da cinayət işi üzrə icraat davam etdirilə bilməz, cinayət təqibinə və iş üzrə icraata xitam verilməlidir.

Təsvir edilən prosessual normaların məzmunundan görünür ki, cinayət mühakimə icraatında mülki iddia şəxsə qarşı irəli sürülmüş ittiham baxılması ilə eyni zamanda həll olunur. Əgər məhkəmədə şəxsin əməlinə cinayət mühakimə icraatı qaydasında baxılmalı olmadığı (şəxsin barəsində cinayət təqibinin aparılmasını istisna edən halların mövcudluğu) müəyyən olunursa, həmin əməllə bağlı irəli sürülmüş mülki iddianın bu icraat çərçivəsində həll edilməsi üçün əsaslar da (nə qədər ki, cinayət mühakimə icraatı qaydasında inzibati xəta, mülki, inzibati hüquq pozuntusu kimi təsnif edilən əməllərdən irəli gələn mülki iddialara baxılması cinayət mühakimə icraatının vəzifələri ilə bir araya sığmır) ortadan qalxmış olur.

Başqa sözlə, cinayət təqibinin, müvafiq olaraq da cinayət işi üzrə icraatının aparılmasını istisna edən hal icraatın davam etdirilməsini, yəni şəxsə isnad edilən ittiham üzrə həmin icraat çərçivəsində araşdırmanın aparılmasını mümkünsüz etdiyindən, cinayət prosesində irəli sürülmüş mülki iddia üzrə- ayrıca (müstəsna olaraq mülki iddiaya baxmaq məqsədilə) məhkəmə araşdırmasının davam etdirilməsi də istisna olunur.

Cinayət təqibinə cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətinin keçməsi ilə əlaqədar xitam verilməsi haqqında qərar isə öz hüquqi təbiətinə və doğurduğu hüquqi nəticələrə görə məhkəmə hökmü ilə eyniləşdirilə bilməz.

Bu səbəbdən cinayət təqibinə xitam verilməsi haqqında qərara şəxsin irəli sürülmüş ittihamda göstərilən, lakin cinayət işi üzrə icraata xitam verildiyindən sonadək baxılmayan (araşdırılmayan) əməli tərətməkdə (o cümlədən, əgər ittiham maddi zərər və yaxud maddi ödənişlərlə əlaqələndirilsə - həmin ziyanı vurmaqda, ödənişlərdən yayınmaqda) təqsirli olduğunu təsdiq edən akt kimi baxmaq olmaz.

Hazırkı işin materiallarından isə görünür ki, Əbilov Nazim Qənbər oğluna və Ağayev Qurban Ağayar oğluna qarşı CM-nin 213.2.2-ci maddəsi ilə irəli sürülmüş ittihamla dair cinayət işi üzrə icraata (cinayət təqibinə) CM-nin 75.1.2-ci maddəsində göstərilən cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətinin keçməsinə görə müdafiə tərəfinin razılığı ilə xitam verilmişdir.

Belə olan halda, birinci instansiya məhkəməsinin həmin qərarı çıxarmaqla yanaşı büdcədən yayındırılmış vergi məbləği olaraq – 722312,37 manatın müştərək qaydada Nazim Əbilovdan və Qurban Ağayevdən tutulmasına dair Bakı Şəhəri Lokal Gəlirlər Baş İdarəsinin mülki iddiasını baxılmamış saxlaması (apelyasiya instansiyası məhkəməsinin bununla razılaşması) əsassız və qanunsuz nəticələr kimi qiymətləndirilə bilməz.

CPM-nin yuxarıda təsvir edilən normaları məhkəmədə cinayət təqibinə (cinayət işi üzrə icraata) xitam verildikdə cinayət prosesi çərçivəsində mülki iddiaya baxılmasının yolverilməz olduğunu kifayət qədər aydın şəkildə nəzərdə tutduğundan, məhkəmə kollegiyası CPM-nin 179.2-ci maddəsinə əsaslanaraq mülki iddia üzrə qəbul edilmiş məhkəmə qərarının Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin müddəaları (həmin Məcəllədə nəzərdə tutulmuş

iddianın baxılmamış saxlanması əsasları) ilə müqayisə edilməsinə zərurətgörmür.

CPM-nin 180.3-cü maddəsi mülki iddiaçının cinayət mühakimə icraatı zamanı verdiyi, lakin məhkəmə tərəfindən baxılmamış saxlanmış mülki iddianı sonradan mülki mühakimə icraatı qaydasında vermək hüququnu tanıdığından, mülki iddiaçıya heç nə mane olmur ki, eyni iddianı müvafiq kommersiya məhkəməsində irəli sürsün.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası sözügedən mülki iddia üzrə məsələyə (o cümlədən, mülki iddiaçının apelyasiya şikayətinə) baxılarkən birinci və apelyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən cinayət-prosessual qanunun tələblərinə əməl olunduğunu nəzərə alaraq, mülki iddiaçının kassasiya şikayətinə münasibətdə CPM-nin 416.0-

cı maddəsində göstərilən (məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında dəyişdirilməsinə, ləğv edilməsinə əsas yaradan) halları müəyyən etməiş və bu səbəbdən həmin şikayətin təmin edilməsini mümkün saymamışdır.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair mülki iddiaçının nümayəndəsinin və kassasiya şikayətinin qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq həll edilməsinə dair dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə üzrə qəbul etdiyi yekun qərarla mülki iddiaçının kassasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Əbilov Nazim Qənbər oğlunun və Ağayev Qurban Ağayar oğlunun barəsində olan 17 iyul 2019-cu il tarixli qərarı isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Səhlənkərlığın hətta bir neçə şəxsin sağlamlığına yüngül və ya az ağır zərərin vurulması ilə nəticələnmiş hallarını bu cinayətin “digər ağır nəticəyə səbəb olması” kimi təfsir oluna bilməz və belə nəticələr Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcələsinin 314.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş “mühüm zərər” əlaməti ilə əhatə olunan nəticələr kimi qiymətləndirilməlidir.

Bakı şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 21 avqust 2019-cu il tarixli hökmü ilə Cəfərov Telman Salman oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 314.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsində təqsirli bilinərək 2 (iki) il müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması cəzasına məhkum edilmiş, T.S.Cəfərovun üzərinə cəza çəkdiyi müddətdə saat 23:00-dan saat 06:00-dək yaşayış yerini tərk etməmək, Bakı şəhərinin ərazi hüdudlarını tərk etməmək, elektron nəzarət vasitəsinə gəzdirmək və həmin vasitənin işlək vəziyyətdə saxlanması üçün ona xidmət etmək, müvafiq məhkəmə qərarı olmadan yaşayış yerini dəyişdirməmək, cəzanın icrasına nəzarət edən orqanı iş və ya təhsil yerinin dəyişdirilməsi barədə əvvəlcədən məlumatlandırmaq vəzifələri qoyulmuş, cəzanın icrasına nəzarətin Telman Cəfərovun daimi yaşayış yeri üzrə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Bakı şəhəri Binəqədi Rayon İcra və Probasiya Şöbəsinə həvalə edilməsi, cəzaçəkmə müddətinin əvvəlinin T.S.Cəfərovun yaşadığı yer üzrə icra və probasiya şöbəsində qeydiyyatı alındığı gündən hesablanması qərara alınmışdır.

Hökmə əsasən, Cəfərov Telman Salman oğlu ağır nəticələrə səbəb olan səhlənkərlək etmişdir.

Belə ki, o, 18 yanvar 2019-cu il tarixdə Gülümov Hikmət Heybət oğlundan Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Aşıq Molla Cümə küçəsi, 1969-cu məhəllə, bina 28, mənzil 39 ünvanında yerləşən qeyri-yaşayış sahəsini alaraq təmir edib həmin ünvanda 2019-cu ilin mart ayının əvvəlindən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada dövlət qeydiyyatından keçməyərək fərdi sahibkar qismində “Köz dönər” adlı kafesini işlədərkən kafenin sahibi kimi vəzifəli şəxs olmaqla səhlənkərlək edib işinə laqeyd münasibəti nəticəsində öz xidməti vəzifələrini lazımi qaydada yerinə yetirməyərək özü və kafedə şifahi razılıq əsasında dönərçi kimi işləyən Baklarov Mahama Hacı oğlu tərəfindən kafedə gigiyena normalarının tələblərinə düzgün riayət olunmasına, dezinfeksiya işlərinin həyata keçirilməsinə, qida maddələrinin termiki emal gördükdən sonra sürətlə soyudulmasına və soyuducuda saxlanılmasına, işçi heyətin şəxsi gigiyena qaydalarına əməl edilməsinə nəzarət etməmiş və həmin pozuntuları aradan qaldırmamış, bunun nəticəsində kafedə dönərin hazırlanmasında istifadə edilən toyuq ətində “S.aureus”

("Staphylococcus aureus") bakteriyaları əmələ gəlmiş və həmin toyuq ətinə 13 mart 2019-cu il tarixdə saat 12:30 radələrindən başlayaraq dörd gündə satılması nəticəsində həmin dənərləri alan Quliyeva Şəbinə Elşən qızı peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olan yüngül zərər vuran, Abdullayev Səhman İslam oğlu peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olan yüngül zərər vuran, Mirzəzadə Mirsadiq Saleh oğlu peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olan yüngül zərər vuran, Cabarova Xəyalə Dəyanət qızı peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olan yüngül zərər vuran, Əliyeva Jalə Oktay qızı peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığa zərər vurmayan və dərəcəsi təyin edilməyən, Aslanlı Yusif Adil oğlu peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığa zərər vurmayan və dərəcəsi təyin edilməyən, Məhərrəmov Zəka Haqverdi oğlu peroral (ağız vasitəsilə) qəbul edilmiş heyvan və bitki mənşəli qida məhsullarından sağlamlığa zərər vurmayan və dərəcəsi təyin edilməyən xəsarətlər alaraq zəhərlənmişlər, bununla da Cəfərov Telman Salman oğlu öz xidməti vəzifəsini lazımi qaydada yerinə yetirməyərək ağır nəticələrə səbəb olan fiziki şəxslərin hüquqlarına və qanuni mənafelərinə, həmçinin cəmiyyətin və dövlətin qanunla qorunan mənafelərinə mühüm zərər vurmuşdur.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 14 oktyabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə məhkum T.S.Cəfərovun müdafiəçisi Həsənov Fərid İzafət oğlu tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı Şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 21 avqust 2019-cu il tarixli hökmü dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 14 oktyabr 2019-cu il tarixli qərarından müdafiəçi F.İ.Həsənov kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, Telman Cəfərov dövlət orqanlarında rəsmən qeydiyyatda alınmadan "Köz dənər" kafesini işlətməklə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olduğundan, yəni CM-nin 314-cü

maddəsinin dispozisiyası ilə ehtiva olunan xüsusi subyekt – vəzifəli şəxs sayılmadığından, eləcə də kafedən aldıkları dənərlərdən zəhərlənən dörd nəfər zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına yüngül zərər, üç nəfər zərərçəkmişin sağlamlığına isə dərəcəsi təyin edilməyən zərər vurulduğundan, yəni T.Cəfərovun ehtiyatsızlığı ağır nəticələrə səbəb olmadığından, o, məhkəmələr tərəfindən sübutların düzgün qiymətləndirilməməsi nəticəsində əsassız və qanunsuz olaraq (əməlinde cinayət tərkibinin əlamətləri olmadığı halda) CM-nin 314.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinmişdir.

Müdafiəçi F.İ.Həsənov kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 14 oktyabr 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsini, Telman Cəfərovun barəsində cinayət işi üzrə icraata əməlinde cinayət tərkibinin olmaması əsası ilə xitam verilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası müdafiəçinin kassasiya şikayətini Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcələsinin (bundan sonra CPM-nin) 419-cü maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək və bu müraciətlə əlaqədar Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 14 oktyabr 2019-cu il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Cinayət məsuliyyətinin əsaslarına dair CM-nin 3-cü maddəsində təsbit olunmuşdur ki, yalnız həmin Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyəti yaradır.

Bu normanın mənasına görə şəxsin əməlinde konkret cinayət tərkibinin cəhətlərini təşkil edən zəruri əlamətlərin mövcud olub-olmaması barədə nəticəyə gəlmək üçün şəxsə isnad edilən əməlin Cinayət Məcəlləsinin Ümumi hissəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin dispozisiyası ilə müqayisə edilməsi tələb olunur.

Bu tələb Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 244.1-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair" 17 mart 2011-ci il tarixli qərarının müddəalarından da irəli gəlir.

Belə ki, Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun həmin qərarına görə, cinayətin tövsifi

törədilən konkret cinayət əməlinin cəhətləri ilə cinayət hüquq normasının dispozisiyasında nəzərdə tutulan tərkib əlamətləri arasında uyğunluğu müəyyən etməklə, müvafiq prosessual sənəddə öz əksini tapan və cinayət-hüquqi nəticələrə səbəb olan əmələ verilən cinayət hüquqi qiymətdir.

CPM-nin 139-cu maddəsi bu normada təsbit olunmuş digər hallarla yanaşı cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməldə cinayətin əlamətlərinin sübutlara əsasən müəyyən edilməsini tələb edir.

CPM-nin 145.1-ci maddəsinə əsasən, hər bir sübut mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə qiymətləndirilməlidir. Cinayət təqibi üzrə toplanılmış bütün sübutların məcmusuna isə ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilməlidir.

Cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutların kifayət etməsi dedikdə isə, müəyyən edilməli hallar üzrə mümkün sübutların elə bir həcmi nəzərdə tutulur ki, onlar sübut etmə predmetinin (o cümlədən, əməldə cinayət tərkibinin əlamətlərinin olub-olmamasının) müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan versin (CPM-nin 146.1-ci maddəsi).

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 308-ci maddəsinin “Qeyd” hissəsində nəzərdə tutulmuş “vəzifəli şəxs” anlayışının şərh olunmasına dair” 19 iyul 2013-cü il tarixli qərarının işığında birinci instansiya məhkəməsinin CPM-nin 143-46-cı maddələrinə müvafiq surətdə tədqiq edib, həqiqi məzmunlarına uyğun olaraq qiymətləndirildiyi sübutlara əsasən müəyyən etdiyi, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin də razılaştığı halları nəzərdən keçirdikdə, onlarmüvafiq vergi orqanında qeydiyyatdan keçməyə də, “Köz dönər” kafesini əldə edib işlətməklə hüquqi şəxs yartamadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan və bu üzədən dönərlərin hazırlanmasına və satışına, işə götürməklə bu funksiyaları həyata keçirmək vəzifəsi ilə yüklədiyi kafenin işçisinə münasibətdə hüquqi əhəmiyyət kəsb edən hərəkətləri yerinə yetirməli, o cümlədən müştərilərə satılan dönərlərin keyfiyyətinə nəzarət etməli olan Telman Cəfərovu CM-nin 314-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin subyektini kimi qiymətləndirməyə əsas verir.

Odur ki, məhkəmə heyəti müdafiəçinin Telman Cəfərovun səhlənkarlığa görə cinayət

məsuliyyətinə cəlb olunmasının ümumiyyətlə əsassız və qanunsuz olaması barədə dəlili ilə razılaşmır.

Lakin, Telman Cəfərovun əməlinə CM-nin 314.2-ci maddəsində cinayəti ağırlaşdırıcı hal qismində nəzərdə tutulmuş “əməlin ağır nəticəyə səbəb olması” əlamətinin şamil edilməsinin mübahisələndirilməsinə gəldikdə, məhkəmə kollegiyası bu hissədə aşağıda gətirilən dəlillərə görə müdafiəçinin mövqeyi ilə razılaşmışdır.

CM-nin 314.2-ci maddəsinin dispozisiyasına əsasən (əsas tərkibi nəzərdə tutan CM-nin 314.1-ci maddəsi ilə birlikdə götürülməklə), bu maddə ilə cinayət məsuliyyəti səhlənkarlıq ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə və ya digər ağır nəticələrə səbəb olduqda yaranır.

Məhkəmə heyətinin fikrincə CM-nin 314.2-ci maddəsinin dispozisiyasında “zərərçəkmiş şəxsin ölümü” və “digər ağır nəticələr” eyni sanksiyaya səbəb olan alternativ nəticələr kimi təsbit edildiyindən, “digər ağır nəticələr” insan ölümü ilə müqayisəyə gələ biləcək ağırlıqda olmalıdır. Bu cür nəticəyə səbəb olmayan hallar isə, o cümlədən hazırki işdə olduğu kimi bir neçə şəxsin sağlamlığına ehtiyatsızlıqdan yüngül və yaxud az ağır zərərin vurulması CM-nin 314.1-ci maddəsində göstərilən “mühüm zərər” əlaməti ilə əhatə olunan əməllər kimi şərh edilməlidir.

CM-nin 314.1 və 314.2-ci maddələrinin sanksiyalarının həmin Məcəllənin digər uyğun (qəsdin ehtiyatsızlıq formasında törədilən cinayətləri nəzərdə tutan) maddələrinin sanksiyaları, eləcə də Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsinin səhlənkarlıq cinayətini təsbit edən 293-cü maddəsi ilə müqayisəsi də bu mülahizənin düzgün olduğunu göstərir.

Belə ki, CM-nin 314.1-ci maddəsində göstərilən mühüm zərərin vurulmasına səbəb olan (böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət kimi təsnif edilən) səhlənkarlıq min beş yüz manatdan üç min manatadək miqdarda cərimə və ya iki yüz qırx saatdan dörd yüz altmış saatadək ictimai işlər və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya iki ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması və ya altı ayadək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

CM-nin 314.2-ci maddəsinin sanksiyasında isə iki ildən beş ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması və ya beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzaları nəzərə tutulmuşdur.

Cinayət Məcəlləsinin “Şəxsiyyət əleyhinə cinayətlər” bölməsində və yaxud “Hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan cinayətlər” fəslində ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına yüngül zərərin vurulması cinayət xarakterli əməl kimi nəzərdə tutulmamışdır.

Cinayət Məcəlləsinin “Hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan cinayətlər” fəslində, məsələn CM-nin 262.1, 263.1-ci maddələrdə göstərilən ehtiyatsızlıqdan istər bir, istərsə də bir neçə zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına az ağır zərərin vurulması ilə nəticələnən əməllərə görə müəyyən edilən sanksiyalar (böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayətlərə müvafiq şəkildə tərtib edilməklə) daha çox CM-nin 314.1-ci maddəsinin sanksiyası, CM-nin 262.1-1, 263.1-1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa ağır zərərin vurulması ilə nəticələnən əməllərə görə müəyyən edilən sanksiyalar isə (az ağır cinayətlərə müvafiq şəkildə tərtib edilməklə) daha çox CM-nin 314.2-ci maddəsinin sanksiyası ilə uyğunluq təşkil edir.

Əmək mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutan CM-nin 162-ci maddəsində isə texniki təhlükəsizlik və ya əmək mühafizəsinin başqa qaydalarına riayət edilməsi vəzifəsi həvalə edilmiş şəxs tərəfindən bu qaydaların pozulmasının ehtiyatsızlıqdan insan sağlamlığına nəinki az ağır, hətta ağır zərərin vurulmasına səbəb olmasına görə “iki min manatdan üç min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya bir ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması və ya altı ayadək müddətə azadlıqdan məhrum etmə” cəzaları nəzərdə tutulmuş, yəni bu əməllər də böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət kimi təsnif edilmişlər.

Xüsusi subyektlərin olması tələb olunmayan hallarda da şəxsin ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına ağır zərər vurması (onların sayından asılı olmayaraq) CM-nin 131-ci maddəsinə görə böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət hesab olunmaqla “min iki yüz manatdan iki min dörd yüz manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya bir ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması və ya bir ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə” ilə cəzalandırılır.

Maraqlıdır ki, “İstehlakçıları aldatma və ya pis keyfiyyətli məhsul istehsal etmə və satma” cinayətini təsbit edən CM-nin 200-cü maddəsinə

əsasən ticarət (xidmət) sahəsində fərdi sahibkar qisminə qeydə alınmış fiziki şəxsin hətta, CM-nin 314-cü maddəsində olduğu kimi işə vicdansız və ya laqeyd münasibəti, yəni ehtiyatsızlığı üzündən deyil, bilə-bilə (birbaşa qəsdlə) pis keyfiyyətli məhsulları istehsal etməsi, satışa buraxması, satması, keyfiyyətsizliyini gizlətməsi ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına nəinki az ağır, hətta ağır zərərin vurulmasına səbəb olduğu hallarda belə “on min manatdan on beş min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması və ya iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə” cəzaları ilə cəzalandırılmaqla böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayətlər kimi təsnif edilir.

Aydın ki, CM-nin müddəalarına aralarında məntiqi bağlılıq olan normalar sistemi kimi yanaşılıb, onları bir-biri ilə əlqələndirməklə və qanunvericinin iradəsini rəhbər tutmaqla nəzərdən keçirdikdə, qeydiyyatdan keçmədən fərdi sahibkarlıqla məşğul olan Telman Cəfərovun işə laqeyd münasibəti nəticəsində, yəni bilmədən (ehtiyatsızlıqdan) pis keyfiyyətli toyuq ətindən hazırlanmış donərləri satışa buraxmasını və bunun CM-nin 200.3-cü maddəsində göstərilənlərdən daha yüngül nəticələrə (dörd nəfərin sağlamlığına yüngül, üç nəfərin sağlamlığına dərəcəsi təyin edilməyən zərərin vurulmasına) səbəb olmasını CM-nin 200.3-cü maddəsində göstərilən (təqsirin qarışıq formasında törədilən) cinayətdən daha ağır, ictimai təhlükəliliyi daha yüksək cinayət kimi nəzərdən keçirmək mümkün deyil. Əks halda şəxsin ictimai təhlükəliliyi daha az olan əmələ görə daha ağır cəzalandırılmaq ehtimalı, onu ictimai təhlükəliliyi (ağırlığı) daha yüksək, lakin cəzası daha yüngül olan cinayəti törətməyə sövq edən (daha ağır cinayətin törədilməsini “sərfəli” edən) faktor rolunu oynaya bilər.

Telman Cəfərovun səhlənkarlığının səbəb olduğu ictimai təhlükəli nəticələri (keyfiyyətsiz donərlərdən zəhərlənmiş zərərçəkmiş şəxslərdən dörd nəfərin sağlamlığına yüngül zərərin, üç nəfərin sağlamlığına dərəcəsi təyin edilməyən zərərin vurulmasını) yuxarıda təsvir edilən Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinin digər normaları, o cümlədən CM-nin 162-ci maddəsi ilə (həmin maddələrdə nəzərdə tutulmuş cinayətlər və sanksiyalarla) müqayisə etdikdə isə CM-nin 314.1-ci maddəsinin sanksiyasının sağlamlığa yüngül və dərəcəsi təyin edilməyən zərər vurma kimi ictimai-təhlükəli nəticələri və ümumilikdə əməlin ağırlığını kifayət qədər əhatə etdiyi aydın görünür.

Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsində də (293-cü maddəsinin əvvəlki redaksiyasında) səhlənkarlıq cinayəti Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 314-cü maddəsində olduğu kimi təsbit edilmiş, o cümlədən mühüm (əhəmiyyətli) zərərin vurulması ilə nəticələnən səhlənkarlıq maddənin birinci hissəsində, zərərçəkmiş şəxsin ölümünə və digər ağır nəticələrə səbəb olan səhlənkarlıq isə daha ağır cəzaya səbəb olan əməl kimi maddənin ikinci hissəsində nəzərdə tutulmuşdu. Baxmayaraq ki, maddənin əvvəlki redaksiyası dövründə də hüquq ədəbiyyatında fiziki zərər aspektində “digər ağır nəticələr” dedikdə, ehtiyatsızlıqdan ağır zərərin nəzərdə tutulduğu qeyd olunurdu, sonrakı dövrdə həmin norma, o cümlədən “digər ağır nəticə” ifadəsi daha dəqiq formulə edilmiş və RF Cinayət Məcəlləsinin 293-cü maddəsinin 2-ci bəndində səhlənkarlığın zərərçəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olması və ya (müstəsna olaraq) sağlamlığına ağır zərərin vurulması eyni bir dispozisiyada cinayəti ağırlaşdıran tövsifedici əlamət kimi nəzərdə tutulmuş, beləliklə istər bir, istərsə də bir neçə şəxsin sağlamlığına ehtiyatsızlıqdan digər ağırlıqda (yəni az ağır və yüngül) zərərin vurulması maddənin birinci bəndində “vətəndaşın hüquqlarının və qanuni mənafeələrinin mühüm (əhəmiyyətli) pozuntusu” ifadəsi ilə əhatə olunan sadə səhlənkarlığın ictimai təhlükəli nəticəsi kimi təsbit edilmişdir.

Yuxarıda gətirilən dəlillərə görə məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, səhlənkarlığın

həttabir neçə şəxsin sağlamlığına yüngül və ya az ağır zərərin vurulması ilə nəticələnmiş hallarını insan ölümü ilə nəticələnmiş əməllə eyniləşdirməklə cinayətin “digər ağır nəticəyə səbəb olması” kimi təfsir etməyə qanuni əsas yoxdur. Bunlar CM-nin 314.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş “mühüm zərər” əlaməti ilə əhatə olunan nəticələr kimi qiymətləndirilməlidir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası şərh edilən hissədə müdafiəçinin kassasiya şikayəti əsaslı müraciət kimi qiymətləndirərək belə qənaətə gəlmişdir ki, məhkəmələr əməlin hüquqi tövsifində səhvə, yəni CPM-nin 416.0.15-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş pozuntuya yol verdiklərindən, mübahisələndirilən qərar və birinci instansiya məhkəməsinin hökmü dəyişdirilməklə Telman Cəfərovun ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmişlərdən dörd nəfərin sağlamlığına yüngül, üç nəfərin sağlamlığına dərəcəsi təyin edilməyən zərərin vurulması ilə nəticələnmiş səhlənkarlığı CM-nin 314.2-ci maddəsindən 314.1-ci maddəsinə tövsif edilməli və T.Cəfərova cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəliliyi, törədilmə halları, şəxsiyyəti, o cümlədən iş üzrə müəyyən edilmiş cəzanı yüngülləşdirən hallar, cəzanı ağırlaşdırən halların olmaması, cəzanın onun islah olunmasına və ailəsinin həyat şəraitinə təsiri nəzərə alınmaqla Cinayət Məcəlləsinin 314.1-ci maddəsinin sanksiyası daxilində-azadlığın məhdudlaşdırılması növündə cəza təyin edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə əməl olunmadığı, ittihamın həlli üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən haluzrə nəticə ziddiyyətli (biri-digərini istisna edən) dəlillərlə əsaslandırıldığı vəziyyətdə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin təqsirləndirilən şəxslərin əməllərinin quldurluq cinayətindən soyğunçuluğa cəhd etmə cinayətinə tövsif etməsisübutların cinayət-prosessual qanunun tələblərinə müvafiq qaydada tədqiq edilib-qiymətləndirilməsindən, işin mühüm əhəmiyyət kəsb edən hallarının tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmasından hasil olunmuş nəticə kimi qəbul edilə bilməz.

Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 13 may 2019-cu il tarixli hökmü ilə Faxtiyev İmran Rəhim oğlu və Kaxarmanov Eldəniz Orman oğlu, hər birisi Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin 181.2.1 və 181.2.5-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərin törədilməsində təqsirli bilinərək ayrı-ayrılıqda cəzalarını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəsisəsində çəkməklə 8 (səkkiz) il

müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişlər.

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmünə əsasən, Faxtiyev İmran Rəhim oğlu və Kaxarmanov Eldəniz Orman oğlu qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, silah qismində istifadə edilən əşya tətbiq etməklə özgənin əmlakını ələ keçirmə məqsədi ilə hücumu məruz qalmış şəxsin həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli

zorakılıqla və ya belə zorakılıq tətbiq ediləcəyi hədəsi ilə bağlı olan basqın edərək quldurluq cinayətini törətmişlər.

Belə ki, Faxtiyev İmran Rəhim oğlu və Kaxarmanov Eldəniz Orman oğlu qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında birləşərək 9 oktyabr 2018-cı il tarixdə, saat 16:45 radələrində İsmayılı şəhərində yerləşən Heydər Əliyev adına parkın yanında İsmayılı Dövlət Humanitar və Texnologiya Kollecinin tələbəsi, Füzuli rayonunun sakini Mirzəliyev Amil Ramil oğlunun kollecdən çıxmasını görüb, özgənin əmlakını ələ keçirmək məqsədi ilə Amil Mirzəliyevə yaxınlaşmış, İmran Faxtiyev əvvəlcə Amil Mirzəliyevdən çay içmək adı ilə 1 manat pul istəmiş, sonra isə onlar birlikdə İsmayılı şəhəri H.Əliyev adına parkın sol kənarından keçən yol ilə piyada şəhər mərkəzinə doğru hərəkət etmişlər. Bu zaman Eldəniz Kaxarmanov Amil Mirzəliyevdən qolbağını, saatını, telefonunu və üzərində olan pulunu verməsini tələb etmiş, lakin Amil Mirzəliyevin həmin əşyaları və pulunu vermədiyini görüb hərəkət etdikləri yolun parkın girişinə doğru sağa olan döngəsində həmin əmlakı hücumla məruz qalmış şəxsin həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli zorakılıqla və belə zorakılıq tətbiq ediləcəyi hədəsi ilə ələ keçirmək üçün sonuncuya basqın edərək ilk öncə E.Kaxarmanov A.Mirzəliyevi çiyindən tutub itələməklə parkın dəmir barmaqlıqlardan ibarət hasarına vurub sıxmaqla ona sol kürək nahiyəsinin bir ədəd səthi qançırından ibarət, dərəcəsinə görə sağlamlığa zərər vurmeyən xəsarət yetirmiş, sonra isə İmran Faxtiyev və Eldəniz Kaxarmanov hücumla məruz qalmış şəxsdən pulunu, orta bazar qiyməti 5 manat olan qolbağını, üzərində “EMPORIO ARMANI” yazısı olan, orta bazar qiyməti 5 manat təşkil edən qol saatını, üstündə orta bazar qiyməti 3 manat olan 050-897-85-50 sayılı Azercell GSM danışıq kartı və orta bazar qiyməti 2 manat olan telefon qabı olan, orta bazar qiyməti 130 manat təşkil edən “Samsung-J2” markalı telefonunu verməsini tələb etmiş, Amil Mirzəliyevin müqavimət göstərdiyini gördükdə İmran Faxtiyev əvvəlcədən aralarında olan ümumi razılığa əsasən Eldəniz Kaxarmanovun bıçağı çıxarması ilə bağlı tələbinə əməl edərək üzərində olan qara rəngli qatlanan cib bıçağını şalvarının arxa cibindən çıxarıb Amil Mirzəliyevin qarnına dirəmiş, Eldəniz Kaxarmanov həmin vaxt əli ilə Amil Mirzəliyevin qolundakı saati və qolbağını açmağa çalışdıqda, Amil Mirzəliyev ani vaxt ərzində Eldəniz Kaxarmanovun əlini çiyindən kənarlaşdırıb

qaçaraq onlardan uzaqlaşmış, İ.Faxtiyev E.Kaxarmanovla birlikdə A.Mirzəliyevin arxasınca qaçsa da, sonuncunu tuta bilməmiş, həmin hərəkətləri ilə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında silah qismində istifadə olunan bıçaq tətbiq etməklə quldurluq cinayətini törətmişlər.

Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 30 avqust 2019-cu il tarixli qərarı ilə məhkumlar İ.R.Faxtiyev və E.O.Kaxarmanov, eyni zamanda onların müdafiəçiləri Qədimov Cavid Əbdürrəhman oğlu və Abbasov Nəvid Noruz oğlu tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayətləri qismən təmin edilərək, Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 13 may 2019-cu il tarixli hökmü dəyişdirilmiş, İ.R.Faxtiyevin və E.O.Kaxarmanovun CM-nin 181.2.1 və 181.2.5-ci maddələri ilə təvsiif olunmuş əməlləri həmin maddələrdən CM-nin 29,180.2.1 və 29,180.2.4-cü maddələrinə təvsiif edilmiş, həmin maddələrlə həm İ.R.Faxtiyev və E.O.Kaxarmanov, hər birinə ayrı-ayrılıqda 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilmiş, qalan hissədə hökm dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsindən fərqli olaraq apelyasiya instansiyası məhkəməsi İ.R.Faxtiyevin və E.O.Kaxarmanovun bıçaq tətbiq etmələrinin müəyyən olunmaması, onların zərərçəkmiş A.Mirzəliyevə qarşı həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq etmələri, lakin iradələrindən asılı olmayan səbəbə görə A.Mirzəliyevin əmlakını ələ keçirə bilməmələri, nəticə etibarilə yuxarıda təsvir edilən hərəkətləri ilə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən insanın həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq etməklə soyğunçuluğa cəhd cinayətini törətmələri barədə nəticəyə gəlmişdir.

Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 30 avqust 2019-cu il tarixli qərarından dövlət ittihamçısı tərəfindən verilmiş kassasiya protestionunla əsaslandırılmışdır ki, cinayət işi üzrə toplanmış sübutlarla, o cümlədən heç bir sübutla təkzib olunmayan zərər çəkmiş şəxsin ifadəsi ilə İ.R.Faxtiyevin və E.O.Kaxarmanovun silah qismində bıçaq tətbiq etməklə zərərçəkmiş şəxs Amil Mirzəliyevə qarşı quldurluq cinayətini törətmələri kifayət qədər təsdiq edildiyi halda, apelyasiya instansiyası məhkəməsi müstəsna olaraq təqsirləndirilən şəxslərin ziddiyyətli, həqiqiyyəti əks etdirməyən ifadələri əsasında, eləcə də bıçaqla bağlı ziddiyyətli dəlillər irəli sürməklə onların

əməllərinin hüquqi tövsifini CM-nin 181.2.1, 181.2.5-ci maddələrindən soyğunçuluğa cəhd etmə nəzərdə tutulan CM-nin 29,180.2.1, 29,180.2.4-cü maddələrinə dəyişdirmiş, bununla da təqsirkarların əməllərinin hüquqi tövsifində səhvə yol vermişdir.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestində göstərilənləri Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra CPM-nin) 416.0.15-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halı yaradan pozuntular kimi qiymətləndirərək, həmin əsasla Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 30 avqust 2019-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsini, cinayət işinin apelyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya kollegiyası dövlət ittihamçısının kassasiya protestini CPM-in 419-cü maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək bu müraciətlə əlaqədar Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 30 avqust 2019-cu il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Quldurluq cinayətinin əsas tərkibini nəzərdə tutan CM-nin 181.1-ci maddəsində bu cinayət “özğənin əmlakını ələ keçirmə məqsədi ilə hücumla məruz qalmış şəxsin həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli zorakılıqla və ya belə zorakılıq tətbiq ediləcəyi hədəsi ilə bağlı olan basqın” kimi təsbit edilmişdir.

CM-nin 182.2.4-cü maddəsində təsbit edilmiş soyğunçuluq isə (əsas tərkibi təsbit edən Cinayət Məcəlləsinin 180.1-ci maddəsinin dispozisiyası ilə birlikdə götürülməklə) insanın həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq etməklə özgə əmlakının açıq talanmasını ehtiva edir.

Görünür kimi, quldurluqla CM-nin 182.2.4-cü maddəsində göstərilən soyğunçuluq cinayətini fərqləndirən obyektiv cəhətə aid zəruri əlamət quldurluqda özgə əmlakının ələ keçirilməsi üçün insanın həyatı və ya sağlamlığı üçün təhlükəli olan zorakılıqdan və ya belə zorakılıq tətbiq etmə hədəsindən istifadə edilməsi, soyğunçuluqda isə tətbiq edilən zorakılığın insanın həyatı və ya sağlamlığı üçün təhlükəli xarakterə malik olmamasıdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından görünür ki, məhkəmə İmran Faxiyevin və Eldəniz Kaxarmanovun CM-nin 181.2.1, 181.2.5-ci maddələrində göstərilən quldurluq

deyil, CM-nin 29,180.2.1 və 29,180.2.4-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş soyğunçuluğa cəhd etmə cinayətini törətmələri barədə nəticəni onunla əsaslandırmışdır ki, hadisə zamanı zərərçəkmiş Amil Mirzəliyev həyatı və yaxud sağlamlığı üçün təhlükəli olan zor tətbiq ediləcəyi hədəsinə məruz qalmamış, İ.Faxtiyevin və E.Kaxarmanovun zərərçəkmiş şəxsin əmlakının açıq ələ keçirilməsinə yönəlmiş hərəkətləri A.Mirzəliyevin həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli olmayan zorakılıqla (belə zorakılıqla psixi təsir göstərmə ilə) müşayiət olunmuşdur.

Lakin, məhkəmə bu qənaətini bir-birini istisna edən iki dəlillə əsaslandırmışdır.

Bu dəlillərdən birincisi odur ki, ortadan qaldırılması mümkün olmayan şübhələr mövcud olduğundan hadisə zamanı İmran Faxtiyevin və Eldəniz Kaxarmanovun bıçaqdan silah qismində istifadə etmələrini müəyyən edilmiş saymaq (real fakt kimi qəbul etmək) olmaz. Yəni, bu o deməkdir ki, artıq İ.Faxtiyevin və E.Kaxarmanovun əməllərinə qiymət verərkən (irəli sürülmüş ittiham üzrə nəticəyə gələrkən) həmin faktdan çıxış etmək olmazdı.

Lakin, apelyasiya instansiyası məhkəməsi bu halı (əmlakın ələ keçirilməsi üçün bıçaqdan istifadə olunmasını) İsmayılı Rayon Polis Şöbəsinə verdiyi ərizəsindən başlayaraq cinayət işi üzrə icraatın bütün mərhələlərində ardıcıl olaraq təsdiq edən zərərçəkmiş şəxs Amil Mirzəliyevin məlumatlarını inandırıcı şəkildə təkzib etmədən işin həqiqi halı qismində qəbul etməkdən imtina etmişdir.

Amil Mirzəliyev ibtidai istintaqda olduğu kimi, birinci və apelyasiya instansiyası məhkəmələrində də göstərmişdir ki, o, Eldəniz Kaxarmanovun tələb etdiyi əşyaları verməkdən imtina etdikdə, E.Kaxarmanov İmran Faxtiyevə “bıçağı çıxart” demiş, İ.Faxtiyev də bıçağı çıxarıb onun qarnına dirəmişdir.

Məhkəmə tərəfindən Amil Mirzəliyevin qeyri-səmimiliyinə, qərəzli, təqsirləndirilən şəxslərin məhz quldurluğa görə məhkum edilmələrində maraqlı olmasına dəlalət edən hallar müəyyən edilməmişdir (belə hallara apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında istinad olunamamışdır). Əksinə, zərərçəkmiş şəxsin məhkəmələrdə nümayiş etdirdiyi mövqeyə görə, o, təqsirləndirilən şəxslərlə barışmış və onların sərt cəzalandırılmasını istəməmişdir.

Bundan başqa, zərərçəkmiş Amil Mirzəliyevi hadisədən sonra ilk müşahidə etmiş (İsmayılı şəhərindəki “Muğan Bank”ın

mühafizəçisi) Mahmudov Zakir Məhəmməd oğlu Amil Mirzəliyevin vəziyyətini, onunla ünsiyyətini təsvir edərkən göstərmişdir: “9 oktyabr 2018-ci il tarixdə, saat 16 radələrində mən həmin bankın qarşısında hava almaq üçün çıxmışdım. Bu zaman mənə bir nəfər tanımadığım çavan oğlan yaxınlaşdı. Həmin şəxs ağlayaraq həyacanlı vəziyyətdə idi. Əlində qara rəngli böyük ölçülü telefon var idi. Həmin şəxsdən nə baş verdiyini soruşduqda o, dayanaraq özünü pis hiss etdiyini bildirib məndən su istədi. Mən içəridən su gətirib həmin şəxsə verdim, həmin şəxs sudan içərək əl-üzünü yudu. Bir qədər özünə gəldikdən sonra isə ... adının Amil olduğunu, ... kollecdən çıxıb evə gedərkən 2 nəfər tanımadığı çavan oğlanın Heydər Əliyev adına parkın yanında onun qolbağısını, saatını, telefonunu və pulunu istədiklərini bildirdi. O, həmin şəxslərə heç nə verməyəcəyini bildirdikdə həmin şəxslərdən biri onun çiyindən tutub onu parkın hasarına vurduğunu, digəri isə üzərinə bıçaq çıxartdığını dedi. Belə olduqda o, həmin şəxslərdən qaçaqraq oradan uzaqlaşdığını, həmin şəxslərin isə onun arxasınca qaçdıqlarını dedi”.

Göründüyü kimi, Amil Mirzəliyev hadisə zamanı ona qarşı bıçağın tətbiq olunduğunu yalnız cinayət işi üzrə icraatı aparan orqanlara deyil, həm də Eldəniz Kaxarmanovdan və İmran Faxtiyevdən qaçıb qurtarıqdan sonra ilk rastlaşdığı İsmayılı rayonunun adı sakininə də bildirmişdir. Həmçinin, bu zaman o, çox həyəcanlı olmuş, ağlamış, su içib, əl-üzünü yuduqdan sonra özünə gəlmişdir.

Zərəçəkmiş şəxsin məlumatları təkzib edilmədiyi (konkret səbəblər göstərilmədən qəbul edilmədiyi), hətta şahid Zakir Mahmudovun ifadəsi ilə üst-üstə düşdüyü vəziyyətdə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin İmran Faxtiyevin və Eldəniz Kaxarmanovun bıçağın mövcudluğunu inkar etmələrindən, polis əməkdaşları tərəfindən hadisədən bir neçə dəqiqə sonra başqa yerdə tutulduqları vaxt onlarda bıçağın aşkar edilməməsindən çıxış etməklə şərh edilən mühüm hal barədə yuxarıdakı nəticəni çıxarması kassasiya protestinin müəllifi kimi məhkəmə kollegiyasına da kifayət qədər əsaslandırılmamış qənaət kimi görünür.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin ikinci dəlili isə hadisə zamanı bıçaqdan istifadə edilməməsi (bıçağın ümumiyyətlə mövcud olmaması) barədə yuxarıda şərh edilən dəlillə açıq-aşkar ziddiyyət təşkil edən dəlildir.

Belə ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında gətirilmiş mülahizələrdən

belə aydın olur ki, bu dəfə məhkəmə (Amil Mirzəliyevin həyatı və yaxud sağlamlığı üçün təhlükəli olan zorakılığın tətbiq ediləcəyi barədə hədəyə məruz qalmaması haqqında nəticəyə gələrkən) artıq bıçağın mövcud olmasından, lakin hadisənin baş verdiyi şəraitə, cinayətin törədilmə hallarına və s. xüsusatlara görə zərəçəkmiş şəxsin bıçağın nümayiş etdirilməsini real təhlükə kimi qəbul etməməsindən çıxış etmişdir.

Lakin, apelyasiya məhkəməsinin bu dəlillə əlaqəli olan mülahizələri də məhkəmədə baxılmış sübutlarla, xüsusilə zərəçəkmiş şəxs Amil Mirzəliyevin və şahid Zakir Mahmudovun ifadələri ilə uzlaşmır.

Belə ki, Amil Mirzəliyev ifadəsində göstərmişdir: “Eldəniz İmana dedi ki, bıçağı çıxart. Sonra isə mən bıçağı Eldənizin əlində gördüm. Ona görə də qorxdum” (birinci instansiya məhkəməsinin iclas protokolu). Mahiyyətə eyni məlumatları o, apelyasiya instansiyası məhkəməsində də təkrarlayaraq əşyalarını verməkdən imtina etdikdə Eldəniz Kaxarmanovun göstərişi ilə İmran Faxtiyevin bıçağı çıxarıb açıb-açmamasını dəqiq bilməsə də, onun qarnına dirədiyini göstərmiş və suallara cavab verərkən bunları ifadəsində xüsusilə qeyd etmişdir: “İmran mənə öz gödəkçəsinin cibindən bıçaq dirədiyini zaman Eldəniz məndən saatımı və qolbağımı tələb etməyə davam edirdi. ...Hadisə zamanı mən çox qorxdum və özümü pis hiss edirdim. Həmin vaxt yaxındakı “Muqan Bank”ın tanımadığım mühafizəçisinə yaxınlaşıb ondan kömək istəmişəm”.

Amil Mirzəliyevin bilavasitə hadisədən sonra qorxu, həyəcan içərisində ona müraciət etdiyini şahid Zakir Mahmudov da ifadəsində təsdiq etmişdir.

Belə vəziyyətdə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin zərəçəkmiş şəxs Amil Mirzəliyevin hadisə zamanı E.Kaxarmanovun və İ.Faxtiyevin bıçağı nümayiş etdirmələrini onun həyatı və sağlamlığı üçün real təhlükə törətməyən davranış kimi qiymətləndirməsi (onların sadəcə silah tətbiq etmə görüntüsünü yaratmaq istəmələrini başa düşməsi və məhz bu cür də dərk etməsi) barədə mülahizələri işin mühüm əhəmiyyət kəsb edən halını (A.Mirzəliyevin ona qarşı edilən hərəkətlərə subyektiv münasibətini) və bununla bağlı olan sübutları düzgün dəyərləndirən yanaşma kimi qiymətləndirilə bilməz.

CPM-nin 145-ci maddəsində təsbit olunmuşdur ki, cinayət təqibi üzrə toplanmış bütün

sübutların məcmusuna ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilməlidir.

CPM-nin 146.1-ci maddəsinə əsasən cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutların kifayət etməsi dedikdə, müəyyən edilməli hallar üzrə mümkün sübutların elə bir həcmi nəzərdə tutulur ki, onlar sübut etmə predmetinin müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan versin.

CPM-in 349.5-ci maddəsinə görə isə aşağıdakılar təmin olunduqda məhkəmənin hökmü (yəni, həm də apelyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarı) əsaslı hesab edilir:

- məhkəmənin gəldiyi nəticələr yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslandıqda (maddə 349.5.1);

- bu sübutlar ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət etdikdə (maddə 349.5.2);

- məhkəmənin müəyyən etdiyi hallar onun tədqiq etdiyi sübutlara uyğun gəldikdə (maddə 349.5.3).

CPM-nin 143-146-cı maddələrinin və yuxarıda təsvir edilən digər normalarının tələblərinə əməl olunmadığı, ittihamın həlli üçün

mühüm əhəmiyyət kəsb edən hal (zərərçəkmiş Amil Mirzəliyevin həyatı və ya sağlamlığı üçün təhlükəli zorakılığın tətbiq ediləcəyi hədəsinə məruz qalıb-qalmaması məsələsi) üzrə nəticə ziddiyyətli (biri-digərini istisna edən) dəlillərlə əsaslandırıldığı vəziyyətdə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin İmran Fəxtiyevin və Eldəniz Kaxarmanovun əməllərinin hüquqi tövsifini CPM-nin 181.2.1, 181.2.5-ci maddələrindən 29,180.2.1, 29,180.2.4-cü maddələrinə dəyişdirməsi sübutların cinayət-prosessual qanunun tələblərinə müvafiq qaydada tədqiq edilib-qiymətləndirilməsindən, işin mühüm əhəmiyyət kəsb edən hallarının tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmasından hasil olunmuş nəticə kimi qəbul edilə bilməz.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası yuxarıda təsvir olunanları CPM-nin 416.0.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halı yaradan pozuntular kimi qiymətləndirərək, kassasiya protestində gətirilmiş dəlillərlə əlaqədar mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsini və apelyasiya baxışının yenidən keçirilməsini zəruri hesab etmişdir.

*Müzəffər Ağazadə,
Azərbaycan Respublikasının
əməkdar hüquqşünası*

Cinayət-Prosessual Məcəllənin 410-cu maddəsi barədə mülahizələrimiz

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra CPM) 410-cu maddəsi apelyasiya instansiyası məhkəmələrinin hökm və qərarlarından kassasiya şikayətləri və ya kassasiya protestləri verilməsi müddətlərinə dair məsələləri nizama salır.

Bizim fikrimizcə CPM-nin 410-cu maddəsi həm apelyasiya qərarlarından kassasiya şikayəti və ya kassasiya protesti verilməsi üçün müvafiq uyğun müddətlər müəyyən edilməsi, habelə mətindəki digər əlamətlərinə görə mübahisəlidir. Dediklərimizi əsaslandırmaq üçün bu yazıda həmin maddənin son variantda mətninin verilməsinə ehtiyac vardır:

410.1. Kassasiya şikayəti və ya kassasiya protesti aşağıdakı müddətlərdə verilir:

410.1.1. bu Məcəllənin 391.3 (bu Məcəllənin 391.3.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qərar istisna olmaqla) və 520.7-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarlarından - onların çıxarıldığı vaxtdan bir ay müddətində;

410.1.2. bəraət hökmündən və ya cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraata xitam verilməsi haqqında məhkəmə qərarından - onların çıxarıldığı gündən altı ay müddətində;

410.1.3. daha ağır cinayət haqqında qanunun tətbiq edilməsinin zəruriliyi, təyin edilmiş cəzanın həddən artıq yüngüllüyü və ya məhkumun vəziyyətini pisləşdirən digər əsaslar üzrə ittiham hökmündən, habelə tərbiyəvi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsi haqqında məhkəmə qərarından onların çıxarıldığı gündən on iki ay müddətində;

410.1.4. məhkumun təqsirsizliyi, az ağır cinayət haqqında qanunun tətbiq edilməsi zəruriliyinin əsasları üzrə ittiham hökmündən, habelə tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsi haqqında məhkəmə qərarından - onların çıxarıldığı gündən on səkkiz ay müddətində.

410.2. Kassasiya qaydasında təqdimat, şikayət və ya protest verildiyi hallar istisna olmaqla, kassasiya şikayətinin və ya kassasiya protestinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddət ərzində cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraat materialı yuxarı məhkəmə tərəfindən apelyasiya instansiyası məhkəməsindən tələb edilə bilməz.

CPM-nin 410.1.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilən normalarla bağlı bizim hər hansı iradımız yoxdur. 410.1.2, 410.1.3, 410.1.4 və 410.2-ci maddələrlə əlaqədar iradlarımız isə aşağıdakılardan ibarətdir.

Fikrimizcə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qəbul etdiyi hökmlərdən və qərarlardan kassasiya şikayətləri və ya protestləri verilməsi ilə bağlı CPM-nin 410.1.2-410.1.4-cü maddələrində müəyyən edilən müddətlər həddən ziyadə böyükdür. Kassasiya şikayəti, yaxud protesti yazılması üçün bu qədər geniş müddət (məhkəmə qərarının növündən asılı olaraq 6-18 ay) verilməsinin səbəbini izah etmək çətin olduğu kimi bu hal məhkəmə qərarlarının icrası məsələsində də ciddi çətinliklər yaradır. Fikrimizi əsaslandırmağa çalışacağıq.

CPM-nin 407-ci maddəsinə görə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarı elan olunduğu andan dərhal sonra qanuni qüvvəyə minir. Həmin maddəyə əsasən məhkəmə baxışının yekun qərarı elan olunduğu vaxtdan 3 gündən gec olmayaraq məhkuma və ya bəraət almış şəxsə, onların müdafiəçilərinə, dövlət ittihamçısına, zərərçəkmiş şəxsə (xüsusi ittihamçıya), onun nümayəndəsinə verilməlidir. Məhkəmənin digər yekun qərarının (məsələn şəxs haqqında tibbi və ya tərbiyəvi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edildikdə) surəti həmçinin digər cinayət prosesi iştirakçılarının vəsatəti olduqda onlara da verilməlidir.

İzah etmək çətindir ki, artıq qanuni qüvvəyə minən məhkəmə qərarlarının surətlərini almış məhkəmə prosesi iştirakçılarında həmin qərarlardan kassasiya şikayəti və ya kassasiya protesti vermək məqsədilə konkret hallarda 6 ay, 12 ay, yaxud 18 ay müddət müəyyənləşdirilməsi hansı məntiqdən irəli gəlmişdir. Kassasiya şikayəti və ya protestlərini daha qısa müddətə verilməsi üçün kassatorlar hansı obyektiv çətinliklərlə üzləşə bilirlər? İnanmaq çətindir ki, bu suala ağlabatan cavab tapmaq mümkün olsun. Çünki, kassasiya şikayəti və ya protesti verilməsi üçün daha qısa müddət müəyyən ediləcəyi təqdirdə kassatorların bu müddəti üzürlü səbəbdən ötürməsi ağır nəticəyə səbəb ola bilməz. Çünki qanun belə hallarda kassatora hüquq verir ki, üzürlü səbəbdən ötürülmüş müddətin bərpa olunması barədə kassasiya instansiyası məhkəməsi qarşısında vəsatət versin. Kassasiya instansiya məhkəməsi vəsatəti əsaslı saydıqda ötürülmüş müddəti bərpa etməlidir (CPM-nin 411-ci maddəsi).

Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarlarından kassasiya şikayəti və ya protesti verilmə müddətinin mövcud qanunda geniş olması isə məhkəmə təcrübəsində problemlər yarada bilər və yaradır da. Belə ki, apelyasiya məhkəməsinin qərarları elan olunduğu vaxtdan qanuni qüvvəsini almış olduqlarından dərhal icraya yönəldilməlidir. Yəni hökmlərin nəticəvi hissəsindəki mülki iddia, maddi sübutlar, əmlak müsadirəsi, məhkəmə xərcləri, təyinatı üzrə çıxış etmiş vəkilə vəsait ödənilməsi kimi göstərişlər icra olunmalıdır. Qanuni qüvvəsini almış məhkəmə qərarına uyğun olaraq maddi sübutların məhv edilməsi, sahibinə qaytarıldıqdan sonra yoxa çıxması, mülki iddia hissəsinin icra olunması CPM-nin 410.1.2-41.1.4-cü maddələrində müəyyən edilən 12-18 ay müddətində apelyasiya qərarlarının yuxarı məhkəmə tərəfindən ləğv edilməklə işin yeni apelyasiya baxışına qaytarılması hallarında məhkəmə üçün ciddi problemlər yarada bilər. Çünki məhv edilmiş və ya yoxa çıxmış maddi sübutların yeni məhkəmə baxışı zamanı tədqiq edilməsi imkanı aradan qalxdığından sübut əhəmiyyətini itirir, bu isə işin hərtərəfli araşdırılması və obyektiv qərar qəbul edilməsinə mənfi təsir edir. Təkrar baxış zamanı əvvəlkindən fərqli qərar qəbul edilməsi hallarında isə artıq icra olunmuş mülki iddianın icrasının geriye dönüşü barədə də problem meydana çıxa bilər.

Kassasiya şikayəti və ya protesti vermək üçün həddindən artıq geniş müddət müəyyən edilməsi başqa problemlərə də yol açar bilər. Məsələn, ola bilər ki, haqqında bəraət hökmü çıxarılmış, yaxud haqqında cinayət işi üzrə icraata xitam verilmiş şəxs bir neçə aydan sonra xarici ölkələrdən birinə getmiş və orada daimi yaşamağa başlamışdır. Yaxud məhkəmə qərarı ilə cərimə olunmuş şəxs cəriməni qısa müddətdə ödəmiş, müəyyən müddət ərzində haqqında çıxarılmış apelyasiya qərarından kassasiya şikayəti, yaxud protesti verilmədiyini öyrəndikdən sonra dövlət qarşısında hər hansı öhdəçiliyi olmadığından ailəsi ilə birlikdə xarici ölkəyə köçür. Belə qərarlardan (hökmlərdən) proses iştirakçılarının birinci halda 6 aya, ikinci halda isə 12 aya yaxın müddətdə şikayət və ya protest vermələri apelyasiya qərarlarının ləğvinə səbəb olduqda bu işlərə yenidən baxılması şübhəsiz ki, məhkumların və ya təqsirləndirilən şəxslərin verilməsi, etap edilməsi kimi heç də asan olmayan prosedurlarla müşayiət olunacaqdır.

Posədə iştirak edən dövlət ittihamçısı, yaxud qərarın mahiyyətindən xəbərdar olan yuxarı prokurorun qərarla razılaşmadığı hallarda mövcud qanunda göstəriləndən daha qısa müddət ərzində apelyasiya qərarından kassasiya protesti verilməsinə nə mane ola bilər? Eyni sözləri apelyasiya qərarından kassasiya şikayəti vermək üçün 18 ay vaxt ayrılmış müdafiə tərəfinin nümayəndələri bəzində də söyləmək olar.

Nəhayət məhkəmə icraatının zəruri ehtiyac olmadan uzadılması yurisprudensiyanın hüquqi müəyyənlik anlayışı ilə də üst-üstə düşmür.

Hesab edirik ki, CPM-nin 410.1.2, 410.1.3 və 410.1.4-cü maddələrindəki müddətlərin yarımçıq azaldılması ümumi işin xeyrinə olardı. Belə dəyişikliyin hər hansı proses iştirakçısının hüquqlarını məhdudlaşdıracağını güman etmirik.

CPM-nin 91.5.31 və 92.9.17-ci maddələrinə görə cinayət prosesində müdafiə tərəfinin, yəni təqsirləndirilən şəxs (məhkum) və onun müdafiəçisinin məhkəmənin hökm və qərarlarından apelyasiya, kassasiya və ya əlavə kassasiya şikayəti vermək hüququ vardır. Həmin şəxslərin məhz hansı növ hökm və qərarlardan, hansı müddətlərdə şikayət vermək hüququ isə yuxarıda qeyd olunduğu kimi CPM-nin 410-cu maddəsi ilə müəyyən olunan normalarla nizama salınır.

CPM-nin 410.1.4-cü maddəsinə görə məhkumun təqsirsizliyi, az ağır cinayət haqqında qanunun tətbiq edilməsi zəruriliyinin əsasları üzrə ittiham hökmündən, habelə tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin

tətbiq edilməsi haqqında apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından onların çıxarıldığı gündən 18 ay müddətində kassasiya şikayəti verilə bilər.

Bu maddədəki anlaşılmazlıq və dolaşıqlıq göz qabağındadır.

Əvvəla, apelyasiya instansiyası məhkəməsi icraatındakı işlər üzrə təkə həkm deyil, qərarlar da qəbul edir. Məsələn, apelyasiya məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin hökmünün qüvvədə saxlanması, hökmün dəyişdirilməsi və s. barədə də qərar çıxara bilər CPM-nin 410.1.4-cü maddəsinin mətnindən belə çıxır ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin bu növ qərarlarından müdafiə tərəfinin ümumiyyətlə kassasiya şikayəti vermək hüququ yoxdur.

İkincisi, aydın deyildir ki, müdafiə tərəfinin məhkumun təqsirsizliyi və az ağır cinayət haqqında qanunun tətbiq edilməsinin zəruriliyi əsasları üzrə kassasiya şikayəti vermək hüququ tanındığı halda hansı səbəbdən məhkuma təyin olunmuş cəzanın ağır olması əsası ilə kassasiya şikayəti vermək hüququ tanınmasın? Heç şübhəsiz ki, 410.1.4-cü maddə ilə müəyyən edilən bu norma sağlam məntiqin tələblərini ödəmir.

Həmin normanın natamamlığını əyani surətdə oxucuya çatdırmaq məqsədilə məhkəmə təcrübəsindən bir misal çəkmək yerinə düşər. Yaxın vaxtlarda tanış vəkillərdən biri, bu sətirlərin müəllifinə zəng vurub bildirdi ki, əvvəllər narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi üstündə məhkum olunmuş şəxs cəzasını çəkib qurtardığına görə həbsdən buraxıldıqdan sonra başqa birisini, yəni onun müdafiəsi altında olan bir nəfəri də eyni xarakterli əmələ təhrik etməklə yeni cinayət hadisəsi törətmişdir. Müdafiəsi altında olan şəxsin ilk dəfə cinayət əməli törətməsinə, hərəkətini etiraf etməklə peşimançılıq çəkdiyini bildirməsinə baxmayaraq, ona hadisənin təşkilatçısı ilə müqayisədə cəmi bir il fərqli (az) cəza verilmişdir. Məhkumun cəzasının ağırlığı əsası ilə verilən apelyasiya şikayəti təmin edilmədiyindən apelyasiya qərarından eyni əsasla kassasiya şikayəti vermək niyyətindədir. CPM-nin 410.1.4-cü maddəsi ilə müəyyən edilən norma isə onun apelyasiya qərarından yalnız bu əsasla kassasiya şikayəti verilməsi hüququnu məhdudlaşdırır.

Doğrudan da paradoks bir vəziyyət yaranmışdır. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 65-ci maddəsinə görə məhkəmənin məhkum etdiyi hər bir şəxsin öz barəsində çıxarılmış hökmə qanunla nəzərdə tutulan qaydada yuxarı məhkəmədə yenidən baxılması, habelə cəzasının yüngülləşdirilməsi haqqında müraciət etmək hüququ vardır. Heç bir başqa qanun Konstitusiya müddəaları ilə ziddiyyət təşkil edən normaları özündə ehtiva edə bilməz. Bundan əlavə Konstitusiyanın 71-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının ərazisində insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları birbaşa qüvvədədir. Biz də məhz Konstitusiyanın müddəalarını rəhbər tutaraq tanış vəkilə öz fikirimizi bildirdik ki, cəzanın ağırlığı əsası ilə apelyasiya qərarından kassasiya şikayəti verməsi üçün heç bir qanuni maneə yoxdur.

Döğrudur, əldə etdiyimiz məlumatlara görə Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi CPM-nin 410.1.4-cü maddəsindəki anlaşılmazlığa baxmayaraq məhkumlara təyin olunan cəzanın (birinci və apelyasiya instansiyaları məhkəmələri tərəfindən təyin olunmasından asılı olmayaraq) ağırlığı əsasları ilə verilən kassasiya şikayətlərini də hər bir halda Konstitusiya müddəalarına uyğun olaraq icraata qəbul edir və onlara mahiyyəti üzrə baxır. Buna baxmayaraq hesab edirik ki, CPM-nin 410.1.4-cü maddəsində müvafiq dəyişiklik etməyə zəruri ehtiyac vardır.

Öz tərəfimizdən təklif edirik ki, 410.1.4-cü maddədəki “məhkumun təqsirsizliyi, az ağır cinayət haqqında qanunun tətbiq edilməsinin zəruriliyinin əsasları üzrə ittiham hökmündən” sözləri “məhkumun təqsirsizliyi, az ağır cinayət haqqında qanunun tətbiq edilməsi, məhkuma təyin olunan cəzanın yumuşaldılmasının zəruriliyi əsasları üzrə hökm və qərarlardan” sözləri ilə əvəz edilsin.

Mahiyyətə xələl gətirməyən başqa variantlar da təklif oluna bilər.

CPM-nin 409-cü maddəsi ilə həm barəsində tibbi xarakterli, həm də tərbiyəvi xarakterli məcburi tədbirlər müəyyən edilməsi barədə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarlarından da kassasiya şikayəti, yaxud protesti verilməsi hüququ tanınır. Təbii ki, prosessual qanunda bu növ qərarlardan da kassasiya şikayəti və kassasiya protesti verilməsi müddətləri müəyyən edilmişdir. Belə ki, CPM-nin 410.1.3 və 410.1.4-cü maddələrinə görə tərbiyəvi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsi haqqındakı məhkəmə qərarlarından 12 ay müddətində, tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsi haqqında qərarlardan isə 18 ay müddətində kassasiya şikayəti və ya protesti verilə bilər.

Hüquqi prosedur baxımından bir-birindən kəskin fərqlənməyən apelyasiya qərarlarından kassasiya şikayəti və ya kassasiya protesti verilməsindən ötrü bu qədər fərqli müddətlər müəyyənləşdirilməsinin məntiqi izahını vermək çətinlik yaradır.

CPM-nin 410-cu maddəsi ilə bağlı dördüncü iradımızı texniki məsələ də adlandırmaq olar.

410.2-ci maddədə müəyyən edilir ki, kassasiya qaydasında təqdimat, şikayət və ya protest verildiyi hallar istisna olmaqla, kassasiya şikayətinin və ya kassasiya protestinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddət ərzində cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraat materialı yuxarı məhkəmə tərəfindən apelyasiya instansiyası məhkəməsindən tələb edilə bilməz.

Maddənin məzmunundan belə çıxır ki, cinayət işlərinə apelyasiya şikayətləri və ya protestləri əsasında baxıldıqdan sonra məhkəmənin hansı məzmununda qərar çıxarmasından asılı olmayaraq həmin işlər 18 ay ərzində apelyasiya instansiyası məhkəməsində saxlanılmalıdır. Şübhəsiz ki, bu norma müvafiq məhkəmə prosesi iştirakçılarının, yaxud konkret vəzifəli şəxslərin apelyasiya qərarlarından təqdimat, kassasiya şikayəti və ya protesti vermələri ehtimalı ilə əlaqədardır. Yəni təqdimat, kassasiya şikayəti və ya kassasiya protesti vermə müddəti ötənə qədər işlər apelyasiya instansiyası məhkəməsində saxlanılmalı, yalnız müvafiq prosessual sənəd əsasında işlər kassasiya məhkəməsində baxıldıqdan sonra onlar saxlanılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmalıdır.

Bu normanın məntiqi izahı olmadığı kimi, məhkəmələrdə kargüzarlığın səmərəliliyi baxımından izahını vermək də çətinlik yaradır.

Belə ki, əvvəla cinayət işlərinin saxlanılması (daimi, yaxud müvəqqəti) üçün “iki pilləli” arxiv yaradılması nəinki arxiv işlərinin təkmilləşdirilməsinə, yaxud işlərə operativ baxılmasına xidmət edə, əksinə kargüzarlıq işlərinin aparılmasında müəyyən çətinliklər yarada bilər. Belə ki, keçmiş cinayət-prosessual qanundan fərqli olaraq qüvvədə olan CPM-nin normalarına görə eyni iş üzrə cəmi bir dəfə deyil, bir neçə dəfə kassasiya icraatı açıla bilər. Məsələn, cinayət işi üzrə bir neçə nəfərin keçdiyi hallarda müdafiə və ittiham tərəfləri qanunla müəyyən edilən 12 və 18 ay ərzində məhkəmə qərarlarından ayrı-ayrı vaxtlarda ayrı-ayrı şəxslər barəsində bir neçə dəfə şikayətlər və protestlər verə bilərlər. Təbii ki, belə hallarda bir iş üzrə bir neçə kassasiya icraatı açılacaqdır. Hər dəfə kassasiya icraatı qurtardıqdan sonra işlər hansı məhkəməyə - birinci, yaxud apelyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarılmalıdır? Yaxud eyni apelyasiya qərarından təqdimat, təkrar kassasiya şikayəti və ya protesti verildikdə işlər hansı məhkəmədən tələb edilməlidir?

Birincisi hesab edirik ki, məhkəmələrdə kargüzarlığın səmərəliliyi baxımından işlərə hansı instansiya məhkəməsində baxılmasından asılı olmayaraq yekun qərar qəbul edilmiş bütün cinayət işləri birinci instansiya məhkəməsinin arxivində saxlanılmalıdır. Çünki, yuxarıda qeyd edildiyi kimi, apelyasiya instansiyasının yekun qərarı elan olunduğu andan qanuni qüvvəyə minir. Qanuni qüvvəsini almış hökm isə icraya yönəldilməlidir. Apelyasiya qərarından sonra işlər 12, yaxud 18 ay ərzində apelyasiya məhkəməsində saxlanılması hökmlə bağlı məsələlərin (mülki iddia, maddi sübutlar, məhkəmə xərcləri, əmlak üzərindən həbsin götürülməsi, təyinat üzrə işdə iştirak etmiş vəkilə zəhmət haqqı ödənilməsi və.s) icrasının yubanmasına, bəzən hətta qeyri-mümkünlüyünə (tez xarab ol bilən məhsullar barəsində) gətirib çıxara bilər.

Tarixən də birinci instansiya məhkəmələri həm özlərinin qəbul etdiyləri qərarların, həm də yuxarı instansiya məhkəmələri tərəfindən qəbul edilən qərarların icrasını təmin etmişlər və əvvəlki qanunlarda müəyyən edilən bu təcrübə özünü doğrultmuşdur.

Tədqiq edilən məsələ ilə bağlı bəzi hüquqşünaslar hesab edirlər ki, birinci instansiya məhkəmələrinin hökm və qərarlarının yuxarı məhkəmələr tərəfindən ləğv edilməsi, dəyişdirilməsi hallarında, yeni məhkəmə qərarının icrasının elə həmin məhkəmələrə (apelyasiya, yaxud kassasiya məhkəmələrinə) həvalə edilməsi məqsədəuyğun olardı. Bu fikirlə razılaşmaq çətindir. Çünki, icra ilə bağlı məsələlərin necə deyirlər bir əldə cəmləşdirilməsinin alternativiyə yoxdur. Maraqlı şəxslər birdəfəlik bilməlidirlər ki, birinci instansiya məhkəməsinin qərarlarının yuxarı məhkəmələr tərəfindən dəyişdirilməsindən, apelyasiya məhkəməsinin yeni hökm çıxarmasından asılı olmayaraq azadlıqdan məhrum etmə və həbsə alınmaqla bağlı olmayan bütün məsələlərin icrasına yalnız birinci instansiya məhkəmələri sərəncam verirlər. Lazım gəldikdə müvafiq sərəncamın verilməsi üçün məhz birinci instansiya məhkəməsinə müraciət edilməlidir.

Bütün bu qeyd olunanlar apelyasiya qərarlarından sonra cinayət işlərinin arxivdə saxlanılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmalı olması fikrini əsaslandırmaq məqsədi daşıyır. Yeri gəlmişkən qeyd edirik ki, bu sətirlərin müəllifinin pensiyaya çıxdıqdan sonra 4 il müddətində aparat rəhbəri qismində işlədiyi Sumqayıt Apelyasiya məhkəməsi yaradıldığı vaxtdan bu günədək apelyasiya

şikayətləri, yaxud protestləri əsasında baxdığı cinayət işlərini birinci instansiya məhkəmələrinə qaytarır. Belə prosedur isə heç vaxt istər məhkəmələr, istərsə də işdə keçən prosesual şəxslər üçün narahatlıq yaratmamışdır.

Göstərdiyimiz səbəblərə görə hesab edirik ki, CPM-nin 410.2-ci maddəsinin ümumiyyətlə qanundan xaric edilməsinə, yaxud müvafiq şəkildə yenidən işlənməsinə ehtiyac vardır.

P.S Axırncı bənddəki iradlarımızla razılaşmayanlar deyə bilər ki, mülki və inzibati işlərdə apelyasiya instansiyası məhkəməsində baxıldıqdan sonra kassasiya şikayəti verilməsi üçün qanunla müəyyən olunan müddətdə həmin məhkəmədə saxlanılır və bu hal hər hansı şəxs və ya təşkilat üçün narahatlıq yaratmır. Belə fərqli münasibətin cavabı çox sadədir. Mülki-Prosessual Məcəllə ilə apelyasiya qərarından kassasiya şikayəti vermək üçün cəmi 2 ay müddət müəyyən edilmişdir. Mürəkkəb işlər üzrə qətnamənin yalnız nəticəvi hissəsinin elan olunmasına yol verildiyindən qətnamənin tam mətninin hazır olması müəyyən vaxt tələb edir. Həmin vaxt ərzində mülki və inzibati işlərin apelyasiya məhkəməsində saxlanması hər hansı problem yarada bilməz.

*Teyyub Muxtarov,
Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin
Cinayət Kollegiyasının sədri*

HƏQİQƏT VƏ ƏDALƏT PRINSİPLƏRİNİN MÜQAYİSƏLİ TƏDQIQI

Həm həqiqət, həm də ədalət konstitusion prinsiplərdir. Hakim cinayət işi üzrə həqiqəti müəyyən etməli və icraatında olan konkret iş üzrə ədalətin bərqərar edilməsinə nail olmalıdır. Bu prinsiplərin tələblərinə əməl edilərək çıxarılmış məhkəmə hökmləri və qərarları həm qanuni, həm də əsaslı olur. Hər kəs hakimdən həqiqət və ədalət istəyir. Həqiqətin müəyyən edilməsi üçün hakim ilk öncə cinayət işinin materiallarını dərindən öyrənməli, məhkəmə istintaqı zamanı sübutları hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırmalı və araşdırılmış sübutlara öz daxili inamı əsasında vicdanını rəhbər tutmaqla hüquqi qiymət verməlidir. Bu iki anlayışın təhlili belə bir nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, hakim birinci olaraq həqiqətin müəyyən edilməsinə nail olmalı, həqiqətin müəyyən edilməsi ilə bağlı vəzifə yerinə yetirildikdən sonra ədalət prinsipinin tələblərinə əməl edilməlidir. Yəni hakim yalnız həqiqət müəyyən edildikdən sonra şəxsin cinayət törədilməsində təqsirli olmasını müəyyən etdiyi təqdirdə ədalət prinsipinin tələblərinə əməl edərək cəza təyin edilməsi məsələsini həll edir, ancaq araşdırma nəticəsində şəxsin təqsirsizliyi müəyyən edilirsə, bu zaman bəraət hökmü çıxarılır və bu zaman cinayət hüququ baxımından ədalət prinsipinin tələblərinə əməl edilməsinə zərurət qalmır, çünki ədalət prinsipi cinayət törətmiş şəxsə cəza təyin edilərkən nəzərə alınmalı olan prinsipdir.

İndi isə hər bir prinsipin anlayışına və mahiyyətinə ayrı-ayrılıqda nəzər salmağa çalışaq.

Həqiqət prinsipi

“Həqiqət” sözü ərəb sözü olub, doğrudan, həqiqətən olmuş və ya olan şey, hadisə mənasını verir və “düzgünlük”, “gerçəklik”, “dürüstlük” kimi də başa düşülür. Həqiqət mövcud reallığın subyektiv dərk edilməsidir.

İnsan əldə etdiyi məlumatı təsdiqləmək, öyrəndiklərinin mahiyyətini, həqiqətini dərk etmək üçün müxtəlif vasitələrlə onun mənbəyinə can atır və ona yaxınlaşdıqca həqiqətin daha dərin qatları açılır. Mənbənin bütünlüklə kəşfi isə Mütləq Həqiqətin dərk deməkdir. Təbii ki, hərtərəfli araşdırma nəticəsində həqiqəti kölgələndirən, məğzindən uzaq salan, təhrif edən, onu görünməz hala gətirən informasiya bolluğu da yaranır.

Həqiqət əksəriyyət tərəfindən qəbul edilən bilik deyil. Hələ dahi müsəlman filosofu İbn Rüşd demişdir: “Nəyinsə həqiqilik şərti onun hamı tərəfindən etiraf edilməsi deyil. Axı, hamı tərəfindən etiraf edilmə, hamıya məlum olmaqdan başqa bir şey deyil. Nəyinsə hamı tərəfindən etiraf edilməsindən qətiyyət nəticə çıxmır ki, həmin nə isə öz-özlüyündə həqiqətdir.”

Həqiqət əşya və hadisələrin insan şüurunda adekvat, xarici aləmə tam uyğun və praktikada təsdiq olunan inikasıdır (əks olunmasıdır). Həqiqətin məntiqi yolla üzə çıxarılması idrak deməkdir. İdrak – obyektiv gerçəkliyin insan beynində əks etdirilməsi və onun haqqında dürüst bilik almaqdan ibarət fəal ictimai-praktik prosesdir. İnsanlar idrak prosesində əldə edilən həqiqətlər vasitəsilə aləmi dərk edir, onu öz tələbatına uyğun dəyişdirir. Həqiqətin aşkara çıxarılmasına cəhd etmək, bunun üçün araşdırmalar aparmaq, təhlil etmək, artıq baş vermiş hadisənin içərisinə girmək, özünü hadisənin iştirakçılarının yerinə qoymaq həmin anı bilavasitə yaşamaq, həmin hadisənin iştirakçılarının keçirdiyi hissləri keçirməkdir. Cinayət işləri üzrə araşdırma aparən hakimin daxili inamı məhz bu cür araşdırmaların, təhlillərin nəticəsində formalaşır və yaranır. Xoş niyyətlə başqaları ilə söhbətdən və onların təcrübəsindən əldə edilməsi mümkün olan isə - inamdır.

Bir şey, hadisə, əməl və ya cinayət haqqında çox həqiqətlər ola bilməz. Bu mənada həqiqət birdir, yanlışlıq isə müxtəlifdir. Karl Popper (dahi avstriya və britaniya filosofu) deyirdi ki, elmi bilikdə həqiqəti seçmək mümkün deyil, lakin yalanı daim üzə çıxarmaq və kənarlaşdırmaq yolu ilə həqiqətə yaxınlaşmaq olar.

İtalyan filosofu və şairi Cordano Brunonun fikrinə görə isə : “Həqiqət yolu çətin yoldur, çox az adam bu yolla gedə bilir, amma bu yolun sonuna çatanların qarşısında qeyri-adi mənzərələr açılır. Mən həqiqətə oxşayanı deyil, həqiqətin özünü təsdiq edirəm”

Alman şairi və mütəfəkkiri İohann Volfqanq Höte isə deyirdi: “Səhfi tapmaq həqiqəti tapmaqdan qat-qat asandır. Çünki səhv lap üzde olur və onu dərhal sezə bilirsən, həqiqət isə həmişə dərinədir və onu tapmaq hər adamın hünəri deyil.”

Fransız yazıçısı Jorj Sand: “ Həqiqət həmişə sadədir, di gəl ki ona doğru bir çox ağır maneələrdən keçib-getmək lazım gəlir.”

Fransız filosofu və yazıçısı Mari Fransua Arue Volter: “Həqiqəti üzə çıxarmaq üçün həm müsbət, həm də mənfi rəy və münasibətləri nəzərə almalıyıq.”

Filosof və mütəfəkkirlərin qeyd etdiyi kimi həqiqətə çatmağın bir yolu da səhvləri tapmaq, ziddiyyətləri aşkara çıxarmaq, anlaşılmazlıqları müəyyən etmək və hadisənin, əməlin üzərindən bu yalan pərdəsini qaldırıqdan sonra əsl həqiqətə çatmaq yoludur.

Həqiqətin ən böyük dostu zaman, ən böyük düşməni tərəfkeşlik, ən sadıq yoldaşı isə təvazökarlıqdır. Buradan da görüldüyü kimi, hakimin özündə icraatında olan konkret iş üzrə həqiqətə çatmaq istəyi olmalıdır. Hər hansı səbəbdən araşdırmada bürüzə verilən tərəfkeşlik əsl həqiqətin meydana çıxarılmasına böyük zərbə vurur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra Konstitusiya) 125-ci maddəsinin VII hissəsinə əsasən məhkəmə icraatı həqiqətin müəyyən edilməsini təmin etməlidir.

Göründüyü kimi, Konstitusiya həqiqətin müəyyən edilməsi vəzifəsini məhkəmə icraatının üzərinə qoymuşdur. Məhkəmə icraatı hakim tərəfindən təmin edildiyindən, bu vəzifə hakimlərin üzərinə qoyulmuş bir vəzifədir. Yəni məhkəmə icraatı zamanı hakim həqiqətin müəyyən edilməsinə nail olmalıdır. Həqiqətin müəyyən edilməsi, əsl həqiqətin nədən ibarət olması sübutlar vasitəsi ilə müəyyən olunur. Cinayət işinə baxan hakim icraatında olan cinayət işi üzrə baş vermiş hadisənin cinayət olub-olmamasını, törədilmiş əməldə cinayətin əlamətlərinin olub-olmamasını, bu əməlin təqsirləndirilən şəxs tərəfindən törədilib-törədilməməsini, onun təqsirli olub-olmamasını müəyyən etməlidir.

Məhkəmə araşdırması nəticəsində həqiqətə nail olunması şəxsin əməlinin düzgün tövsif edilməsinə zəmin yaradır. Şəxsin əməlinin düzgün tövsif edilməməsi təqsiri olmayan şəxsin əsassız cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsinə və cəzalandırılmasına, təqsirli şəxsin isə cinayət məsuliyyətindən və cəzadan kənar qalmasına səbəb olur. Hər iki halda həqiqətin müəyyən edilməsi və ədalətli cəza prinsiplərinin tələbləri kobud şəkildə pozulur.

Məhkəmə icraatı və məhkəmə araşdırmasının həqiqətin müəyyən edilməsinə yönəldilməsinin yolu sübutların toplanmasından, toplanmış sübutların mümkünlüyündən, yoxlanılmasından və qiymətləndirilməsindən keçir. Zənnimizcə, həqiqətin müəyyən edilməsində ən çətin mərhələ sübutların qiymətləndirilməsi mərhələsidir. Cinayət işi üzrə sübutların yoxlanılması və qiymətləndirilməsi mərhələləri bir-birinə çox yaxın mərhələlərdir və əksər hallarda bir-birinə qovuşur. Yəni hər iki mərhələdə toplanmış sübutların keyfiyyətinə, sübutlar və onların mənbəyinin mötəbərliyinə qiymət verilir.

CPM-in 145.2-ci maddəsi sübutların qiymətləndirilməsinə çox gözəl tərifi verərək göstərmişdir ki, hakim qanunu və vicdanını rəhbər tutaraq sübutların məcmusunun hərtərəfli, tam və obyektiv baxılmasına əsaslanmaqla öz daxili inamına görə sübutları qiymətləndirir.

Buradan da görüldüyü kimi, CPM-in 145.2-ci maddəsində hakimin 2 fərdi keyfiyyəti xüsusilə vurğulanmışdır: 1. Vicdanın rəhbər tutulması; 2. Hakimin öz daxili inamını rəhbər tutması. Bu iki keyfiyyət hər bir şəxsə fərdi və fərqlidir.

Əxlaqı tərbiyə edən ən nadir kitab – vicdandır. Onunla tez-tez məsləhətləşmək lazımdır. (Böyük Fransız filosofu Paskal). Hakimdə sübutları qiymətləndirərkən vicdanı ilə məsləhətləşməli və bütün kənar təsir və təzyiqlərdən azad şəkildə vicdanının səsinə eşidərək və tərəddüdsüz daxili inamı ilə həqiqətin aşkara çıxarılmasına nail olmalıdır.

Fransız yazıçısı Emil Zolyanın sözlərinə görə “Ədalət ancaq həqiqətdən, sadət isə ancaq ədalətdən doğur.”

Ədalət prinsipi

“Ədalət” sözü ərəb sözü olub, haqq, düzgünlük, insaf, mürüvvət, qərəzsizlik, bərabərlik, vicdan prinsiplərinə riayət edilməsi mənasını verir. Nizamlı və tərtibli davranma, hər şeyə və hər kəsə layiq olduğunu vermək, haqsızlıqdan uzaqlaşaraq orta yolu tutma, hər şeyi yerli-yerində istifadə etmə mənasında işlədilən “ədalət” məfhumu tarixən demək olar ki, hər millətin böyük dəyər verdiyi mühüm

bir prinsip olmuşdur. Ədalət hər kəsə eyni davranmaq deyil, hər kəsə və hər şeyə layiq olduğunu verməkdir.

Ədalət şəxsiyyətdə vüqar və həmsöhbətində hörmət yaradır. Ədalət xalqın qidasıdır, insan ona daim möhtacdır. Sözü və qərarlarına hörmət edilən şəxslərin ortaq xüsusiyyətlərindən biri də şübhəsiz ki, ədalətli olmalarıdır. Ədalətin yox olması qətiyyət və nüfuzun zəifləməsi deməkdir. Ədalət şəxsiyyətimizə elə bir müsbət dəyər qazandırır ki, bu dəyər sayəsində ətrafımıza güvən və fərəh verən bir xarakterə qovuşuruq. Söz və davranışların təsirli olmasında, hakimiyyətin təməlinə, güvən verən bir şəxsiyyətin nümayiş etdirilməsində ədalət ən mühüm amildir. Ədalət elə bir şeydir ki, bütün kamal sifətlərini özündə ehtiva edir.

Fəzilətin ən üstünü, kamalın ən son həddi məhz ədalətdir. Ədalət varsa, deməli, bütün fəzilətlər də vardır. Ədalətin əksi zülmüdür, zülm də bütün qəbahətləri özündə toplayır. Ədalət elə bir xüsusiyyət, elə bir keyfiyyətdir ki, onun sayəsində bütün işlər normal həddə tənzimlənir, insanın nəfəsindəki müxtəlif qüvvələr arasında uyğunluq yaranır, qüvvələrdən biri digərinə qarşı çıxmır. Platon demişdir ki, insan üçün ədalət xüsusiyyəti hasil olduqda o, nuraniləşir, bədənin bütün üzvləri bir-birindən sanki nur kəsb edir. Qəlbinin gözü açılır və ondan yaradılışda tələb olunan şeyi ən gözəl şəkildə həyata keçirməyə başlayır.

Ədalətin əsas fəziləti və özəlliyi ondadır ki, o, müxtəlif işlər arasında heç bir fərq qoymur, müxtəlifliyi, mübahisəni, ayrışdırıcıyı yatırıb. Ədalətin işi odur ki, hər şeyi ifrat və onun əks tərəfindən qaytarıb orta həddə saxlasın. Ədalətli şəxs odur ki, iki tərəfdən birinə meyl göstərməyib tam obyektiv və qərəzsiz olsun. Hamıya eyni gözlə baxıb normadan ifrata varmasın, yaxud normadan geri də qalmasın. Bunun üçün də hər şeyin normal həddini, eləcə də onun ifrat və qarşı tərəflərini tanımaq lazımdır. Bu isə olduqca çətin məsələdir. Ədalət sözü bərabərlik mənasında deyil. Ədalət hər kəsə ehtiyacı müqabilində nəyinsə verilməsidir. Bərabərlik isə hər kəsin eyni şeyi bərabər şəkildə almasıdır və bu da hər zaman ədalətli deyildir.

Hər şeyin normal həddini tanımaq hamıya müəssər olan şey deyil. Ölçünü dəqiq ölçmək üçün tərəzidən istifadə edildiyi kimi, ədalətin də bir tərəzisi olmalıdır.

Ədalət haqqında qeyd etdiklərimizdən belə məlum olur ki, hər insanın kamal və səadətə son həddinə çatması onun ədalətli olmasına bağlıdır. Ədalət də bütün işlərdə, əməllərdə, hərəkətlərdə orta yolu tutmaqdan ibarətdir. Elə bir yol seçilməlidir ki, nə ifrata varasan, nə də geriyyə qalasan. İnsan ilk növbədə elmlə əməli birləşdirib onların arasında yol getməklə ədalətə çata bilər.

Ədalət prinsipinin tələbinə uyğun olaraq ağıl qüvvəsi digər qüvvələrə hakim kəsilməli, bütün qüvvələri öz hakimiyyəti altında birləşdirməlidir. Özünü islah etməyib ədalət sifətinə yiyələnməyən insan başqalarını da islah edə bilməz. Başqalarını islah etməzdən öncə ilk növbədə insan özünü islah etməlidir. Ədalətli, adil insan o şəxsdir ki, özü ilə necə rəftar edilməsini istəyirsə, insanlarla da o cür rəftar etsin. Ədalətin son zirvəsi insanın özü ilə ədalətli rəftar etməsidir. Əks təqdirdə onun kimisə islah etməyə mənəvi haqqı çatmır. Axı özü ilə bacarmayan şəxs başqaları ilə necə bacara bilər?! Belə bir insanın başqalarını mühakimə etmək səlahiyyəti yoxdur. Təsadüfi deyil ki, ədalətin növləri arasında ən şərəfətli, ən üstünü hakimin ədalətli olmasıdır. Hətta digər ədalətlər də onun ədalətindən asılıdır. Yox əgər hakim ədalətli yox, zalım olarsa (ədalətli hakimin əksi zalım hakimdir, ədalətin əksi zalımlıqdır, zülmüdür), bu zaman başqaları da ədaləti icra edə bilməzlər. Çünki hakim özü ədalətə qarşı çıxdığı təqdirdə hər işi ədalətlə icra etmək istəyənlərin də qarşısı alınacaqdır, hər kəs ədalətsizliyə tuş gələcəkdir. Fransız filosofu və ictimai-siyasi xadimi Şarl Lui Monteskyo qeyd edirdi ki, bir insan barəsində yol verilən ədalətsizlik hamı üçün hədədir. Bir sözlə, kamala, səadətə çatmağın, elm, mərifət əldə etməyin, qanunların düzgün və ədalətlə icra edilməsinin açarı hakimin ədalətli olmasındadır.

Konstitusiyanın 60-cı maddəsinin II hissəsinə əsasən hər kəsin hüququ var ki, **onun işinə qərəzsiz yanaşsın** və həmin işə inzibati icraat və məhkəmə prosesində əqlabətən müddətdə baxılsın.

Göründüyü kimi, Konstitusiyanın qeyd edilən maddəsində işlərə qərəzsiz yanaşılmasından söhbət açılır ki, məhz bu müddəda da işlərə ədalətlə baxılmalı olmasına dəlalət edir. Bu hüquq (işlərə qərəzsiz yanaşma və ya başqa mənada işlərə ədalətlə baxılması) Konstitusiyada əsas insan və vətəndaş hüququ kimi nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da ali qanunun işlərə qərəzsiz və ədalətlə baxılmasına hansı səviyyədə önəm verməsinin bariz göstəricisidir.

Konstitusiyanın 125-ci maddəsinin I hissəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasında məhkəmə hakimiyyətini ədalət mühakiməsi yolu ilə yalnız məhkəmələr həyata keçirir.

Konstitusiyanın 127-ci maddəsinin II hissəsində isə göstərilmişdir ki, hakimlər işlərə qərəzsiz, ədalətlə, tərəflərin hüquq bərabərliyinə, faktlara əsasən və qanuna müvafiq baxırlar.

Konstitusiyanın 129-cu maddəsinin III hissəsinə əsasən məhkəmə qərarı qanuna və sübutlara əsaslanmalıdır.

İşlərə qərəzsiz, ədalətlə, tərəflərin hüquq bərabərliyinə, faktlara əsasən və qanuna müvafiq baxılması ədalət mühakiməsinin əsas kriteriyalarıdır və məhz bütün bu şərtlərə əməl edildiyi təqdirdə ədalət mühakiməsindən danışmaq, məhkəmə hakimiyyətinin ədalət mühakiməsi yolu ilə həyata keçirilməsi qənaətini formalaşdırmaq və nəticədə ədalətli məhkəmə qərarının mövcudluğu inamına gəlmək mümkündür.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra CM) 8-ci maddəsinə (Ədalət prinsipi) əsasən 8.1.Cinayət törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən cəza və ya digər cinayət hüquqi xarakterli tədbirlər ədalətli olmalıdır, yəni cinayətin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, onun törədilməsi hallarına və cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır. 8.2.Heç kəs eyni bir cinayətə görə iki dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna bilməz.

CM-in 58.3-cü maddəsində isə göstərilmişdir ki, cəza təyin edilərkən törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi, təqsirkarın şəxsiyyəti, o cümlədən cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar, habelə təyin olunmuş cəzanın şəxsin islah olunmasına və onun ailəsinin həyat şəraitinə təsiri nəzərə alınır.

Göründüyü kimi, CM-in 8.1-ci maddəsi ilə CM-in 58.3-cü maddəsi məzmun etibarını ilə çox yaxındır və sanki CM-in 58.3-cü maddəsi CM-in 8.1-ci maddəsinin, ədalət prinsipinin davamı və həmin maddənin bir qədər genişləndirilmiş variantıdır.

Cinayət hüququnda ədalət prinsipinin tətbiqi əsasları təhlil edilərkən belə qənaətə gəlmək mümkündür ki, cinayət işləri üzrə ədalət prinsipi cinayət törətmiş şəxslərə münasibətdə və cəza təyin edilərkən nəzərə alınır və tətbiq edilir. Ümumilikdə götürüldükdə, çoxmənalı anlayış olan “ədalət” prinsipi cəmiyyətin bütün həyatında əməl edilməsi zəruri olan bir prinsip olmasına baxmayaraq, hüququn bütün sahələrində, eləcə də hüquq yaratma prosesində (Normativ hüquqi aktlar hüquqa və haqq və ədalətə (bərabər mənafeələrə bərabər münasibətə) əsaslanmalıdır.) (Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin I hissəsi) nəzərə alınır və əməl edilir.

Ədalət prinsipinin tələblərinə əməl edən hakim cinayət törətmiş şəxsə təyin etdiyi cəza 1) cinayətin xarakterinə; 2) cinayətin ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə; 3)cinayətin törədilməsi hallarına; 4) cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olduqda ədalətli hesab edilir. Yəni hakim qeyd edilən 4 şərtə əmək etdiyi təqdirdə onun qəbul etdiyi hökm (qərar) ədalətli olacaqdır. Ədalət hər bir təqsirləndirilən şəxsə və hər bir cinayət əməlinə münasibətdə cəzanın (cinayət hüquqi xarakterli tədbirlərin) fərdiləşdirilməsini tələb edir.

CM-in 58.3-cü maddəsinə əsasən isə cinayət törətmiş şəxsə cəza təyin edilərkən əlavə olaraq şəxsin cəzasını yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar, eləcə də təyin olunmuş cəzanın şəxsin islah olunmasına və onun ailəsinin həyat şəraitinə təsiri də nəzərə alınmalıdır.

Burada təqsirləndirilən şəxsin cəzasını yüngülləşdirən və ağırlaşdıran halları şəxsin şəxsiyyətini müəyyən edən hallar kimi qiymətləndirmək mümkündür. Məhkəmə təcrübəsində də əksər hallarda məhz şəxsin cəzasını yüngülləşdirən və ağırlaşdıran halları təhlil edərək şəxsin şəxsiyyəti haqqında müəyyən fikrə gəlmək, həmin şəxsin müsbət və ya mənfi keyfiyyətlərinin üstünlük təşkil etməsi, həmin şəxsin asan və ya çətin islah olunan olub-olmaması, cəmiyyətin həmin şəxsdən, onun ictimai-təhlükəli əməllərindən qorunmasına zərurətin olub-olmaması, əgər cəmiyyətin bu təhlükəli şəxsdən qorunmasına zərurət mütləqdirsə, bu qorunmanın müddətinin müəyyən edilməsi üçün şəxsin şəxsiyyəti haqqında obyektiv məlumatların toplanması nəticəsində müəyyən qənaətə gəlmək mümkün olur.

Hakim cəzanın istər növünü, istərsə də həddini seçərkən çox ehtiyatlı olmalı, bu zaman cəzanın fərdiləşdirilməsi prinsipinin tələblərinə əməl etməli, mövcud məhkəmə təcrübəsinin nəticələrini nəzərə almalı, ədalətli balans və tarazlığa nail olmalıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, heç bir zaman təyin olunmuş cəza şəxsin təqsirindən (günahından) artıq olmamalıdır. Cəza təyin edilərkən təqsirli şəxsin şəxsiyyəti, şəxsi keyfiyyətləri də nəzərə alınmalıdır. Ola bilər ki, azacıq danlaq kiməsə ağır cəza olsun. Həmçinin ola bilər ki, ən ağır cəza, uzun müddətli həbs də, cinayət törətmiş şəxsin islah olunmasına, onun törətmiş olduğu cinayətin ağırlığını dərk edərək peşman olmasına, düzgün yola qayıtmasına kifayət etməsin. Belə olan halda hər kəsin cəzasının düzgün müəyyən edilməsi hakimlərin vəzifəsidir.

CM-in 8.2-ci maddəsində ədalət prinsipinin bir şərti də nəzərdə tutulmuşdur ki, bu prinsip də Konstitusiyanın 64-cü maddəsinin tələbindən irəli gəlir. Həmin maddədə heç kəsin eyni bir cinayətə görə təkrarən (iki dəfə) cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna və məhkum edilə bilməməsinin imperativliyi ifadə edilmişdir. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin Presedent hüququna əsasən isə şəxs eyni əmələ görə həm inzibati, həm də cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilməz.

İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Konvensiyanın 7 sayılı Protokolunun 4-cü maddəsində göstərilir:

1. Heç kəs hər hansı dövlətin qanunlarına və ya cinayət-prosessual normalarına müvafiq olaraq, artıq bəraət aldığı və ya məhkum edildiyi cinayətlərə görə, həmin dövlətin yurisdiksiyası çərçivəsində cinayət qaydasında təkrar məhkum edilə və ya cəzalandırıla bilməz.

2. Bundan əvvəlki bəndin müddəaları, əgər yeni və ya təzədən ortaya çıxmış hallar barəsində məlumatlar varsa və ya əgər əvvəlki araşdırma zamanı işin nəticəsinə təsir göstərən əsaslı pozuntulara yol verilibsə, müvafiq dövlətin qanunlarına və cinayət-prosessual normalarına uyğun olaraq, işə təkrar baxılmasına mane olmur.

3. Konvensiyanın 15-ci maddəsinin müddəalarına müvafiq olaraq, bu maddənin müddəalarından kənara çıxmağa yol verilmir.

Avropa Məhkəməsi xatırladır ki, Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsinin müddəaları yalnız iki dəfə cəzalandırmanı qadağan etmir, onlar həm də iki dəfə məhkəmə məsuliyyətinə cəlb olunmanın, təkrar mühakimənin yolverilməzliyini nəzərdə tutur. Əgər bu belə olmasaydı “cəzalandırıla” sözünün “məhkum edilə” ifadəsinə əlavə olunmasına zərurət qalmazdı, çünki bu adi təkrarçılıq kimi görsənərdi. Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsi hətta şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunduğu, lakin iş üzrə ittiham hökmü çıxarılmadığı hallarda da tətbiq olunur. Avropa Məhkəməsi vurğulayıb ki, Konvensiyaya dair 7 sayılı Protokolun 4-cü maddəsi üç biri digərindən fərqlənən (*nonbis in idem* (heç kəs eyni bir cinayətə görə təkrar məhkum edilə bilməz) prinsipi) təminatları nəzərdə tutub ki, onlardan birinə əsasən - heç kəs eyni bir cinayətə görə təkrarən mühakiməyə cəlb edilə bilməz, ikincisinə görə-təkrarən məhkum edilə bilməz və nəhayət üçüncüsünə görə-təkrarən cəzalandırıla bilməz (bax: “Frans Fişer Avstriyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, paraqraf 29; “Ziqarella İtaliyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin 3 dekabr 2002-ci il ratixli qərarı, “Nikitin Rusiyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarı, 50178/99 nömrəli ərizə, paraqraf 36).

Konstitusiyanın 64-cü maddəsinə əsasən də heç kəs bir cinayətə görə təkrarən məhkum edilə bilməz. Konstitusiyamızda bu hüquq əsas insan hüququ kimi nəzərdə tutulmuşdur.

CM-in 8.2-ci maddəsi şəxsin təkrar və ya eyni əmələ görə ikinci dəfə məhkum edilə bilməməsi tələbini, bu konstitusion prinsipi də ədalət prinsipinin çərçivəsinə salmışdır.

Burada da böyük bir məntiq var. Belə ki, şəxs bir əmələ görə yalnız bir dəfə cəzalandırıla bilər. Şəxsin bir (eyni) əmələ görə iki dəfə və ya daha çox dəfə cəzalandırılmasından daha böyük bir ədalətsizlik ola bilməz.

Mövcud məhkəmə təcrübəsində istər Konstitusiyanın 64-cü maddəsi, istərsə də CM-in 8.2-ci maddəsi tətbiq edilərkən Avropa Məhkəməsinin Presedent hüququndan geniş istifadə edilməsi səmərəli nəticələr verə bilər.

Yekunda bir məsələyə də xüsusi diqqət yetirilməsi zəruridir ki, bizlər hakim olaraq gündəlik fəaliyyətimizdə çoxsaylı işlərə baxır, çoxsaylı hökm və qərarlar qəbul edirik. Lakin hər bir hakim hər bir iş üzrə özünə hesabat verməli, işlərə baxarkən və müxtəlif qərarlar qəbul edərkən hər bir iş üzrə insan talelərini həll etdiyini, bu zaman kiçik bir səhvin böyük faciələrə, qanunsuzluqlara və ədalətsizliklərə səbəb ola biləcəyini düşünməli, heç bir işi kiçik, əhəmiyyətsiz hesab etməməli, hər bir iş üzrə həqiqətə nail olmaq üçün bütün qüvvəsini ortaya qoymalı və heç vaxt ədalət tərəzisinin bir qolunun əyilməsinə yol verməməli, bu işi vicdan və şərəf işi hesab etməlidir. Qanunun tələblərindən çıxış edərək həqiqət və ədalət prinsiplərinin tələblərinə riayət edərək, qanunu və vicdanımızı rəhbər tutaraq, daxili inamımıza görə mövcud sübutları qiymətləndirdiyimiz halda və qəbul etdiyimiz qərarlar qanuna və sübutlara əsaslandığı təqdirdə məhkəmə hakimiyyətinin və ədalət mühakiməsinin nüfuzunun yüksəldilməsinə öz töhfəmizi vermiş olacağıq.